

Motivace dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti u Sasaků na Lomboku

Surmařová Eliška

Diplomová práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Eliška Surmařová

Osobní číslo: H150013

Studijní program: N7501 Pedagogika

Studijní obor: Sociální pedagogika

Forma studia: prezenční

Téma práce: Motivace dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti u Sasaků na Lomboku

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti dobrovolnictví u nás a ve světě, motivace k dobrovolnické činnosti a role dobrovolníka se zaměřením na motivační procesy při dobrovolnické činnosti na Lomboku.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaného interview.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-178-6.

DEKKER, Paul a Loek HALMAN. The Values of Volunteering: CrossCultural Perspectives. New York: Kluwer Academic, 2003. ISBN 0-306-47737-8.

MLČÁK, Zdeněk a Helena ZÁŠKODNÁ. Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků. Ostrava: Ostravská univerzita, 2013. ISBN 978-80-7464-462-7.

PLHÁKOVÁ, Alena. Učebnice obecné psychologie. Praha: Academia, 2003. ISBN 978-80-200-1499-3.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
Ústav pedagogických věd
Datum zadání diplomové práce: 15. listopadu 2018
Termín odevzdání diplomové práce: 18. dubna 2019

Ve Zlíně dne 15. listopadu 2018

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14. 2. 2019

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejněním zveřejnění práce;

²⁾ Působit díla nepřijímá zveřejňuje diplomová, bakalářská a rigorózní práce, a jejichž předmětem obhajoba, včetně poznatků, poznání a výsledků obhajoby prostřednictvím dovedení kvalifikačních prací, které zpracuje. Způsob zveřejnění zveřejnění učební předpisy vysoké školy.

(2) Diplomati, diplomováni, bakaláři a rigoranti práce odvolávají ustanovení k obhajobě mezi jiné (či nejvíce při pracovních drah před každým obhajobou veřejnosti) kaskádou veřejnosti + místní úroveň veřejné představení rovněž školy nebo učení a tak dále, v místě pracovního výkonu školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může za veřejnou práci požadovat na své vlastní úroveň, opaty nebo rozmanitost.

(3) Platí, že odvolání práce autor získal za veřejnou svou práci podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právech autorů, o právech souvisejících a právech souvisejících a o právech autorů díla (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(1) Do práva autorského také zahrnuje škola nebo škola či vzdělávací zařízení, učitel nebo na ústřední představení nebo například hospodářského nebo občanského představení k výuce nebo k výuce počítačů díla vypracovaná školou nebo studiem ke společné škole nebo studijní povinnosti vypracovaných a jako představení vztahu ke škole nebo škola či vzdělávacího zařízení (škola díla).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právech autorů, o právech souvisejících a právech souvisejících a o právech autorů díla (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 30 Škola díla:

(1) Škola nebo škola či vzdělávací zařízení mají na obhajobě právo na využití školní učebny o učení školního díla (§ 35 odst.

3). Objeví-li autor školního díla učitel nebo učitel, mohou se tyto osoby domáhat nakazem obhajobě díla, jako učitel a učitel. Ústavem § 35 odst. 3 školní učebny.

(2) Není-li učitel, může autor školního díla své dílo učitel či vyučovat, škola učitel, není-li to v rozporu s opatřeními učitelů školy nebo školního či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo škola či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku, jenž dostane v souvislosti s učitel díla či vyučovat, peníze podle odstavce 2 přičítal příjmy ze školních nákladů, které na využití díla vynaložil, a to podle skutečnosti až do jejich skutečné výše; právo se přičítá k výši výdělku dostatečného školní nebo školního či vzdělávacího zařízení; z učitel školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá mezinárodním dobrovolnictvím u Sasaků na Lomboku a především se zaměřuje na motivaci českých dobrovolníků, kteří na tuto činnost vyjíždějí. Práce je rozdělena do dvou částí. První, teoretická část, se zaměřuje na motivaci a faktory ovlivňující motivační procesy. Vymezuje motivační teorie a koncepty a zaměřuje se na specifika motivace k dobrovolnické činnosti. Dále se věnuje základní terminologii z oblasti dobrovolnictví. Objasňuje pojem dobrovolnictví, kdo je to dobrovolník a popisuje fenomén mezinárodního dobrovolnictví a jeho atributy. V neposlední řadě se zabývá vymezením Lomboku jako ostrova, který je součástí rozvojového světa a mezinárodním dobrovolnictvím v této oblasti. Druhou částí je část praktická. Zde je popsán samotný výzkum, který má kvalitativní pojetí. Metodou pro získání dat bylo zvoleno polostrukturované interview, které je zpracováno pomocí otevřeného kódování. To je doplněno také analýzou motivačních dopisů samotných dobrovolníků.

Klíčová slova: mezinárodní dobrovolnictví, dobrovolník, motivace k dobrovolnictví, Lombok, rozvojový svět, prosociální chování, pomoc

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the international volunteering at Sasak in Lombok, especially with the motivation of czech volunteers who come there. This thesis consists of two parts. Firstly the theoretical part introduces the basic terminology from motivation as well as the motivation process factors are described. Moreover, motivation theories and concepts are defined focusing on specifics of volunteer's motivation for international volunteering. Secondly is described the term of volunteering and who si volunteer and describes international volunteering and all its attributes. Last but not least it deals with description of Lombok as a part of devoliping countries and it focused to international volunteering in this world area. The second, practical part, describes the research itself, which is qualitative research. The semi-structured interview was chosen as a method of obtaining data and processed using open coding. This is complemented by an analysis of the motivation letters of the volunteers themselves and the observation of the researchers.

Keywords: international volunteering, volunteer, motivation for volunteering, Lombok, developing countries, prosocial behavior

Děkuji panu Mgr. Jakubu Hladíkovi, Ph.D. za odborné vedení při psaní mé diplomové práce, za jeho čas i cenné rady. Děkuji. Poděkování patří také českým dobrovolníkům a organizaci Kintari.org, díky kterým bylo možno výzkum realizovat. Terima kasih banyak. V neposlední řadě bych ráda poděkovala také své rodině a příteli za podporu a trpělivost. Děkuji.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Motto:

„Člověk je bohatý tím, co učinil pro druhé.“

Johann Wolfgang von Goethe

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1 MOTIVACE.....	13
1.1 KLÍČOVÉ KONCEPTY A PRINCIPY MOTIVACE	17
1.1.1 Sociální opora.....	20
1.2 TEORIE MOTIVACE.....	21
1.3 MOTIVACE V SYSTÉMU REGULACE PSYCHICKÉ ČINNOSTI	24
2 MEZINÁRODNÍ DOBROVOLNICTVÍ	26
2.1 SPECIFIKA MEZINÁRODNÍHO DOBROVOLNICTVÍ.....	34
2.2 MOTIVACE K DOBROVOLNICKÉ ČINNOSTI.....	36
3 ROZVOJOVÝ SVĚT SASAKŮ NA LOMBOKU.....	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	46
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	48
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	49
4.3 VÝZKUMNÉ CÍLE	51
4.4 POJETÍ VÝZKUMU	52
4.5 METODA SBĚRU DAT	53
4.6 VÝZKUMNÝ SOUBOR A JEHO VZORKOVÁNÍ.....	55
4.7 PŘEDVÝZKUM	57
4.8 REALIZACE VÝZKUMU	59
4.8.1 Etika výzkumu	62
4.8.2 Možná omezení výzkumu	63
5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	65
5.1 „MARI KITA KE INDONESIA“	68
5.2 JAKO MOTOR HONDA	73
5.3 A TAK JSEM „GURU“ SASACKÝCH DĚTÍ.....	74
5.4 BALANC MÉ CESTY	76
5.5 MOTIVACE JAKO ZÁKLAD MEZINÁRODNÍHO DOBROVOLNICTVÍ.....	78
6 INTERPRETACE A ZÁVĚREČNÁ DISKUZE	80
ZÁVĚR	100
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	102
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	108
SEZNAM OBRÁZKŮ	109

SEZNAM TABULEK.....	110
SEZNAM PŘÍLOH.....	111

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá mezinárodním dobrovolnictvím na ostrově Lombok v Indonésii a především motivací českých dobrovolníků k dobrovolnické činnosti v této části rozvoje světa. Cílem práce je kvalitativní cestou prostřednictvím interview a motivačních dopisů zjistit motivaci českých dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti v této části Indonéské republiky.

V názvu práce lze nalézt slovo, které může být českému jazyku nebo laické veřejnosti cizí – „Sasakové“. Indonésie je země jihovýchodní Asie a Oceánie, která je tvořena více jak 17 500 ostrovy, přičemž asi jen čtvrtina z těchto ostrovů je obydlená. Zajímavostí je, že každý z nich se pyšní něčím unikátním. V Indonésii existuje totiž nejen koexistence pěti uznaných náboženství (islám, křesťanství, hinduismus, buddhismus, konfucianismus), která ovlivňují život jedinců na těchto ostrovech, neboť dle indonéských zákonů je každý obyvatel této země povinen vyznávat náboženství, tedy v něco věřit. Je zde však také rozmanitost tradičních kmenů neboli etnik, kterých je v této části Země okolo 700 základních (každý kmen má většinou totiž ještě další subkmény). Právě indonéským národním mottem je *Bhinneka Tunggal Ika*, což bychom mohli do českého jazyka přeložit jako „Jednota v rozmanitosti“. A tak pro příklad, na Bali můžeme najít kmen Baličů, na Kalimantanu kmen Dayaků, na Jávě jsou to Sundánci nebo v Jakarta kmen Betawi. Na námi zkoumaném Lomboku dominuje kmen Sasaků. Ti jsou hrdí na svůj sasacký jazyk, své tradice i zvyky, které velmi ovlivňují každodenní život jedinců a zároveň je odlišují od ostatních ostrovů. Na Lomboku převažuje islám. Čeští dobrovolníci, kteří na Lombok vyjíždějí v rámci mezinárodní dobrovolnické činnosti, žijí a pracují se Sasaky a poznávají jejich specifika.

Otázkou však zůstává, proč je důležité se touto problematikou zabývat. Zde bychom chtěli definovat hned čtyři základní důvody. Tím prvním je, že pokud mluvíme o dobrovolnictví, jedná se stále o oblast, která nemá dosud ujasněnou formu ani terminologii, definice. Vůbec je v českém prostoru často považována za něco negativního. Nejednou se tak stává, že se lidé ptají: „Proč tam, prosím tě, chodíš zadarmo pomáhat, když bys mohl třeba doučovat za peníze?“ (Tošnera, Sozanská, 2006, s. 50)

Zaměříme-li se na mezinárodním dobrovolnictví, tj. *international volunteering*, je to oblast, která je ještě méně prozkoumaná a která je mnohdy chápána ještě více negativně. Jak píše Robin Ujfaluši (2012, s. 14-15), který se již mnohokrát střetnul s argumenty lidí typu, proč by naši lidé měli jezdit pomáhat někam do zahraničí, když my – ve své zemi, máme svých

problémů až až. Odborník však tvrdí, že v dobrovolnictví, potažmo v mezinárodním dobrovolnictví, neplatí „buď Česko, nebo zahraničí“, ale z jeho mnohaletých zkušeností, že pokud mladí lidé vyjíždějí do zahraničí, prospívá to a přináší výhody také pro zemi dobrovolníka (nové myšlenky, inspirace ze zahraničí, inovativní nápady, vyšší jazykové kompetence apod.). A tak je vždy na samotném dobrovolníkovi, kde se rozhodne pomáhat.

Druhým důvodem je mezioborová a vůbec společenská otázka, zda má vůbec smysl pomáhat. Zde existují tři názory. Někteří tvrdí, že celosvětový hlad a chudoba prostě existují a není možné je odstranit. Další zase uvádí, že pomoc nemá žádný smysl. A posledním názorem je, že by se mohlo pomáhat více, ale zajistit, aby se pomoc opravdu dostala k potřebným. Často jde totiž jednoduše o naši sobeckost, sobeckost našich genů a zavírání očí před smutnými příběhy. Na otázku, zda má smysl pomáhat, bychom měli hledat odpověď u lidí, kteří pomoc potřebují – lidí bez jídla, vody, hygienických potřeb, střechy nad hlavou apod. (Gomba, 2003, s. 81-105) Právě s tímto názorem se výzkumníci v této práci ztotožňují a věří, že pomáhaní má smysl, což je další důvod, proč se taky motivací k dobrovolnictví mimo Českou republiku zabývat a otevřít tak této problematice pomyslné „dveře“ a dopomoct jí získat více příležitostí.

Třetí vysvětlení pro náš výzkum plyne z odborných názorů Mlčáka a Záškové (2013, s. 80). Ti uvádí, že porozumění motivům, které vedou jedince k dobrovolnické činnosti, je velmi podstatné. Zaprvé mohou vést k pochopení dobrovolníka a tak výrazně usnadnit práci s ním. Za druhé pak přináší poznání, proč se lidé dobrovolníky stávají nebo také proč tento výkon ukončují, respektive předčasně odchází. Tyto informace jsou velmi významné pro organizace, které s dobrovolníky pracují, neboť jim mohou být nástrojem pro jejich udržení i motivování.

Tím čtvrtým důvodem je, že se na tuto problematiku zaměřujeme z důvodu vlastní osobní zkušenosti. Právě díky tomu vznikla potřeba zabývat se motivací českých dobrovolníků vykonávajících činnost v této oblasti. S tím souvisí také naše pomoc neziskové organizaci Kintari.org, která české dobrovolníky k Sasakům na Lombok již několik let vysílá, avšak stále čelí problémům, jak jedince motivovat k výjezdu i během dobrovolnické činnosti na Lomboku a pomoci jim dosáhnout toho, co od dobrovolnictví chtějí nebo očekávají. Výsledky této práce tak budou věnovány rovněž Kintari.org.

Tématu motivace k dobrovolnické činnosti na Lomboku by tak tato práce chtěla otevřít pomyslné „dveře“ pro nové možnosti, příležitosti a znalosti, neboť se jedná stále o novou problematiku. Téma naší práce má přesah do psychologie, sociologie a kulturní antropologie, přičemž hlavní spojitost spatřujeme s oborem sociální psychologie. To lze doložit také výrokem o dobrovolnictví od Blahoslava Krause (2008, s. 137), který tvrdí, že právě touto problematikou by se sociální pedagogika měla zabývat především.

Tématikou dobrovolnictví se zabývají například autoři Tošner Jiří, Sozanská Olga, Frič Pavol, Šormová Lucie, Kraus Blahoslav, Gulová Lenka, Mlčák Zdeněk, Zášková Helena. Ze zahraničních autorů je to Wilson John, Musick Marc, Halman Loek, Dekker Paul a další. Problematika motivace k dobrovolnictví je úzce popsána také v knize Tošnera a Sozanské nebo Friče a Pospíšilové. Prostor jí pak více otvírá kniha Motivace k dobrovolnictví, kterou napsala Tatiana Matulayová et al. v roce 2016.

Tento výzkum se snaží jít maximálně do hloubky této problematiky, proto je rozdělen do několika částí. První je výzkum motivačních dopisů samotných dobrovolníků. Druhou částí je interview, které se zaměřuje na motivaci k výjezdu a získání hloubkových dat k této problematice. Třetí částí je interview s dobrovolníky realizované na konci jejich dobrovolnické činnosti na Lomboku, které se věnuje motivaci v rámci i v průběhu jejich dobrovolnictví. Věříme, že výzkum tak může obohatit a rozšířit zkoumaný fenomén a pomoci také Kintari.org při práci a vysílání českých dobrovolníků k Sasakům na Lombok.

Výzkum na téma motivace dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti u Sasaků na Lomboku je realizován kvalitativní cestou. Zvolenou metodou pro získání dat je polostrukturované interview a dokumenty – motivační dopisy dobrovolníků. Následuje fáze transkripce interview a analýza motivačních dopisů pomocí otevřeného kódování. V poslední části naší práce se věnujeme interpretaci a závěrečné diskuzi, kde jsou popsány návrhy, které by mohly danou problematiku a samotnou organizaci Kintari.org obohatit a rozšířit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MOTIVACE

Napříč vědními obory se objevuje klíčový, avšak velmi obtížný úkol hledající odpověď na otázku, proč se lidé chovají určitým způsobem. Tento jev podle současných znalostí usměrňuje jednání a chování jedince a má za následek aktivizaci lidského organismu, zároveň pak směřuje člověka za dosažením určitého cíle. Tímto fenoménem, propojujícím současné vědění, je motivace. V této kapitole se budeme věnovat její definici a zaměříme se na vysvětlení pojmu z pohledu různých autorů.

Dle Psychologického slovníku (Hartl, Hartlová, 2015, s. 328) je **motivace** definována jako proces, který vychází z biologických zdrojů a který usměrňuje a udržuje chování. Z psychologického hlediska je pojem zatím dosti nejednotný, ale nejčastěji bývá popisován jako proces mobilizace sil, aktivizace organismu, zvýšení a poklesu aktivity, neklidu a napětí vedoucí k porušení rovnováhy. Zde se projevuje osobnost jedince, schopnosti a dovednosti, jeho dosavadní zkušenosti a také jeho hierarchie hodnot. Psychologický slovník dále uvádí, že motivace může být primární a sekundární. Primární motivací jsou myšleny vrozené biologické potřeby, tedy instinkty vyvíjející se podmiňováním. Motivace sekundární je pak definována jako naučené chování jedince, přičemž jeho síla i směr vychází z primární motivace.

Oxfordský psychologický slovník uvádí, že motivace vychází z latinského slova *motivus* neboli francouzského *motus* a *movere*, které se dají přeložit jako pohyb, hýbat se, pohybovat se. Co tedy pohybuje člověka k tomu, aby se choval tak, jak se chová nebo aby činil to, co činí. Dále pak je zde definována jako hnací síla, resp. síly, které jsou příčinou začátku, trvání a směru chování jedince. To zahrnuje jak biologickou stránku, do které spadá hlad, žízeň, sex, tak také stránku sociální, kde je potřeba úspěchu a afiliace každého jedince. (Colman, 2009, s. 480) (Brown, 2007, s. 6-7)

Motivace je tedy definována různými silami, které zapříčiňují „pohyb“ jedince určitým směrem. Proto také slovo motivace vychází ze slova hýbat se, jak jsme již popsali výše. Tento pohyb pak směřuje ke smysluplné aktivitě, kterou nazýváme jednání neboli chování jedince. To může být ale také zavádějící, protože činění člověka nemusí být nutně vždy doprovázeno pohybem, poněvadž v určitých situacích může subjekt jednat i přesto, že nic neučiní. To může být třeba v případech, kdy se od člověka „pohyb“, tedy nějaké jednání může očekávat (první pomoc, záchrana, atd.), ale on nejedná. (Nakonečný, 2014, s. 16)

Brown (2007, s. 8) definuje dva typy motivace. První je **intrinsická**, tedy vnitřní motivace, která vychází z jedince samého a řídí ji vnitřní mentální pohnutky. **Extrinsická**, vnitřní, motivace pak vychází spíše z vnějších aspektů, př. příjem v práci. Plháková (2003, s. 319 a 388) tato tvrzení doplňuje o skutečnost, že vnitřní motivace je v zásadě spojena s přirozeností jedince vyhledávat novost a rozptýlení, dále také překonávat překážky, řešit problémy a řídit svůj život. Z výzkumů také vyplynul fakt, že je-li jedinec řízen vnitřními mentálními pohnutkami, vydrží u aktivity v zásadě déle, neboť v ní spatřuje smysluplnost a hodnotnost.

Z hlediska současného vědění není termín motivace jednotný a stabilně zakotvený. Existují různí odborníci, kteří si otázku, proč se lidé chovají tak či onak vysvětlují rozdílně nebo kladou důraz na jiné determinanty. V této kapitole se tedy společně pokusíme na odlišné pohledy autorů podívat a nalézt společné prvky.

H. Heckhausen (1991, s. 3), který se motivací dlouhá léta zabýval a také o svých poznatcích napsal knihu, zdůrazňoval, že motivace je určena třemi následujícími otázkami. Tou první je, co je učiněno, tedy jaký je ten samotný akt chování. Tou druhou je, jak je to učiněno, tedy orientace na samotný průběh daného jednání. Poslední je otázka proč jedinec učinil to, co učinil. Zde už se klade důraz na samotný motiv chování. Ve shrnutí následovně:

- Co je činěno?
- Jak je to učiněno?
- Proč je to učiněno?

Existuje mnoho problémů, které se pojí s výzkumem motivace a jejím studiem. Je těžké říct, kolik motivů člověk má nebo může mít, také zda jsou univerzální, historicky podmíněné či kulturně podmíněné. Také kladl důraz na otázku, zda jsou motivy geneticky dané nebo jsou naučeny během výchovy nebo také jestli se rozvíjí v průběhu života anebo zda se dají modifikovat v průběhu vývoje. (Heckhausen, 1991, s. 3-5) Právě tyto a další otázky pokládal tento odborník při výzkumu motivačních procesů již před několika lety a mnohé z nich provází jejich výzkum dodnes.

Dle Milana Nakonečného (2015, s. 395-398) je velmi důležité při definici motivace zdůraznit, že se jedná o proces determinující jednání a chování člověka za účelem dosažení určitých cílů. Výchozím stavem je **potřeba**, což je určitý nedostatek ve společenském nebo biologickém životě jedince. Pokud je tato potřeba nasycena, dochází k cíli daného chování a dosažení uspokojení. Samotné motivační procesy tak ovlivňují intenzitu a trvání daného činění, což ovlivňuje zejména síla potřeby. Právě síla potřeby je ukazatelem a hlavním činitelem daného

chování. Pokud však není potřeba nasycena, dochází k dlouhodobému strádání a nedostatku uspokojení. Tento stav se nazývá deprivace. Právě ta vede k tomu, že se zvyšuje aktivita daného subjektu.

Již malé dítě se ptá rodičů a učitelů **proč** a chce dostat svou odpověď s vysvětlením – proč se něco děje, proč je něco tak a není tak a tak dále. Také dospělí lidé si tuto otázku kladou – proč se někdo chová tak či onak. Díky tomu se stala motivace klíčovým pojmem nejen oboru psychologie. Podstata myšlení není totiž pouze observace, ale také vysvětlení a odůvodnění. I to však záleží na jedinci, kteří se o vysvětlení snaží. Zde hraje roli, jaké odůvodnění výzkumníka uspokojí a do jaké míry umí překročit hranice svého oboru. Pro vysvětlení motivačních procesů se využívá tří základních termínů – motiv, důvod, cíl. Často se uvádí, že vnější motivace (peníze, dárky, ...) převažuje a interní hybné síly nehrají roli. To nemusí být nezbytně pravda, protože se mnohdy jedná pouze o to, že vnitřní konstrukty motivace je velmi těžké dokázat a prozkoumat. (Evans, 2015, s. 9-12)

Podle Rheibergera (1995, cit. podle Blatný et al., 2010, s. 139) není možné motivaci bezprostředně operacionalizovat, tudíž se jedná o umělý koncept, při kterém pracují hypotetické hybné síly. Je možné o motivaci nepřímo uvažovat pouze jako o vnějším procesu, kdy lze sledovat, že jedinec má určitý cíl, o který usiluje. Podle Klingera a Coxe (2004, cit. podle Blatný et al., 2010, s. 139) se k tomuto internímu dynamickému stavu připojují také emoční a kognitivní procesy a podněcují a směřují člověka k danému cíli. Právě z důvodů komplikované operacionalizace samotné motivace, se také samotná psychologie motivace zaměřila na rozpracování měřitelných jevů. Těmi jsou motivy, atribuce (vysvětlování příčin) anebo změny kognitivních a emočních procesů při dosahování zavázaného cíle. (Blatný et al., 2010, s. 139)

Motivační procesy aktivizují člověka nejen při prožitku nějakého nedostatku, ale také při prožitku přebytku, což způsobuje stejně tak narušení rovnováhy daného organismu. Právě díky zacílení a tendenci jedince k odpovídající aktivitě za dosažením uspokojení se daná nestabilita odstraňuje. Tato spouštěcí síla se jmenuje **motiv**. (Cakirpaloglu, 2012, s. 180)

Zajímavostí je, že právě v oblasti, jak motivované chování probíhá, je rozdíl mezi evropskou a americkou psychologií. Ta evropská ji popisuje jako volní regulace chování, respektive kde existuje motiv, který je pojátkem s volbou cíle. Americká psychologie tohle nikdy nepřijala a tvrdí, že je to proces regulace jednání vedoucí k dosažení cíle. (Blatný et al., 2010, s. 137-138)

Obecně by se tedy dalo říct, že motivace je odborným termínem, který popisuje a vysvětluje, respektive popisuje nebo vysvětluje nějaký psychologický fenomén, neboť se jedná o hypotetický vědecký konstrukt. Právě tento proces ovlivňuje základní parametry chování, kterými jsou zaměření, intenzita a trvání v čase. To vše vede k uspokojení a dosažení cíle nebo náhradního cíle. Jakou jedinec zvolí strategii chování v dané situaci je výsledkem učení. To je však velmi těžce oddělitelné od Zde je však velmi komplikované oddělit vnější stimuly a účinky motivace. V psychologii motivace se tak odlišují dvě úrovně řízení. Tím prvním je, že řízení je daná cesta, která vede k dosažení daných objektů, což je funkce učení. Tím druhým je řízení, kdy se člověk od nějakých objektů odvrací a u jiných prodlévá. Zde jedinec prokazuje orientaci a jeho činění a vykazuje tak motivované chování. Motivace tak ve vzájemném působení s kognitivními procesy dává jednání dynamickou strukturu. (Nakonečný, 2014, s. 16-18)

Cloninger (1996, cit. podle Blatný et al., 2010, s. 140) zdůrazňuje, že motivace má vztah také k dalším psychickým procesům, především emočním a kognitivním. V psychologii osobnosti je pak zahrnuta pod dynamiku osobnosti dohromady s jástvem a teorií copingu (zvládání a adaptace na prostředí).

Odborníci Puca a Langens (2008, cit. podle Musseler et al., 2017, s. 193) uvádí, že je pravda, že motivace ovlivňuje směr, intenzitu a trvání chování, ale výraznou roli mají vnitřní motivy a vnější pobídky, které ji vyvolávají. Znamená to tedy, že impulzy, stimuly a události se stávají pobídkami díky motivům. Avšak pak také motivy ovlivňují proces jednání skrze pobídky.

Podobně motivační procesy definuje také Plamínek (2010, s. 14), který tvrdí, že chování je vždy ovlivněno ze dvou příčin. Buď vnějšími podněty přicházející zvenčí (finanční odměna apod.) nebo v rámci vnitřních pohnutek. Někdy mohou tyto dva póly působit zároveň.

Motivace je tedy klíčovým pojmem, který se snaží o vysvětlení lidského chování a jednání. *Lidé se nějak chovají proto, že mají nějakou potřebu vyžadující odstranění, redukci. Lidský život má v tomto smyslu dvě dimenze: biologickou (potřeby organismu, jeho fyziologie) a sociální (potřeby lidí jako sociálních bytostí, žijících v určitém společenském prostředí).* (Nakonečný, 2014, s. 16)

V této kapitole jsme se pokusili o vymezení pojmu motivace a jeho různé vysvětlení dle autorů, kteří se danou problematikou zabývali nebo zabývají. Při shrnutí by se dalo říct, že motivace je proces, který aktivizuje a usměrňuje naše chování a vede ho k vytyčenému cíli.

Dává tak našemu jednání smysl. Důležitou složkou je jeho intenzita, neboť ne každý motivační stav vede k chování. Shodně se rozdělují dvě její dimenze, biologická a sociální. Motivace je zahrnuta pod dynamiku osobnosti a je determinantem také emočních a kognitivních procesů. Lze také konstatovat, že svou roli v motivačních procesech sehrávají vnitřní pohnuty a vnější pobídky. Je však stále komplikované říct, co převládá nebo co je prvním podnětem pro zahájení určitého jednání.

V dalších částech této kapitoly se zaměříme na vymezení termínu motiv a klíčové koncepty a principy motivace, mezi které spadá vůle, hodnoty, potřeby, frustrace a stres.

1.1 Klíčové koncepty a principy motivace

Motivace je dynamickým činitelem osobnosti. Při její definici pokládáme za nutné zaměřit se také na její klíčové koncepty a principy, mezi které patří motiv, potřeby, vůle, frustrace a stres, hodnoty. Začneme tou nejzákladnější jednotkou, což je motiv.

Podle některých autorů jako třeba Cakirpaloglu je při motivačním procesu spouštěcí silou organismu **motiv**. Motiv je obecně brán jako psychologický důvod nebo příčina chování jedince, která vede k nějakému uspokojení.

Pojem motiv je odvozený od *moveo*, latinského slova znamenající „hýbám“ nebo „uvádím do pohybu“. Je tedy brán jako síla, puzení, přání nebo tužba po něčem. Tento psychologický důvod pudí a aktivizuje organismus k vědomému nebo nevědomému cíli, který chce osobnost dosáhnout. (Nakonečný, 2011, s. 589-590)

Podle Cakirpaloglu (2012, s. 180-182) jsou motivy ryze individuální a bylo by nelehké najít dva jedince se stejným motivačním systémem. Podléhají fyziologickým i psychologickým charakteristikám, potažmo také sociálním vlivům, zkušenostem, učení společně se společenským i kulturním kontextem, se kterým je osobnost v nepřetržitém kontaktu.

V některých publikacích lze nalézt významové spojení motivů a cílů. Zde se však vyjadřuje Blatný et al. (2010, s. 151), kteří uvádí, že propojenost těchto termínů je prozatím neprozkoumána. Zjištěním cílům však napomáháme k porozumění motivům jedince.

Cakirpaloglu (2012, s. 184-186) ve své knize uvedl základní klasifikaci motivů, která je vytvořena podle sdílených vlastností. A to je následující:

- Vrozené (primární, biologické a fyziologické motivy určené genetickou výbavou jedince) a získané (sekundární, vyvinuté v průběhu života)

- Biologické a sociální
- Vědomé a nevědomé

Identifikace motivů je sice obtížná, ale je možná. Cakirpaloglu (2012, s. 186-187) uvádí, že díky chování jedince nebo verbálnímu sdělení lze rozpoznat jeho motiv nebo motivy. Důležité je se při diskuzi zaměřit na cíle, potřeby, tužby nebo tendence. Z toho je možné zjištění psychologických důvodů daného chování. I přesto, zde existuje podmínka, že osobnost musí motivy umět rozpoznat a popsat vlastními slovy, Zde může hrát významnou roli nevědomí osoby a tedy motivace založená na nevědomém základu.

Motivy mohou být ovlivněny také **motivátory**, které mohou být materiální nebo nemateriální. Mezi ty materiální můžeme zařadit například různé služby, rekreace apod. Radost z pracovního úspěchu, prestiž aj. najdeme spíše u té nemateriální formy. (Nakonečný, 2005, s. 192-193)

Podle odborné literatury lze konstatovat, že motivační stav vychází z jakéhosi nedostatku a směřuje k uspokojení a harmonizaci této roviny. Právě potřeba je neodmyslitelnou složkou motivačních procesů.

Podle starších publikací je jednou ze základních forem motivů **potřeba** neboli nedostatek, který může být biogenní nebo sociogenní. **Biogenní** se projevují jako nedostatky organismu, přičemž ty **sociogenní** jako nedostatky v sociálním životě jedince. Potřeby jsou brány jako výchozí motivační stavy, které hledají uspokojení. Proto vede potřeba k puzení a aktivitě organismu tak, aby došlo k uspokojení a redukci dané potřeby. (Nakonečný, 2011, s. 385) (Nakonečný, 2014, s. 174) Potřeby se staly základem také Maslowovy pyramidy potřeb, kterou více rozvádíme v další kapitole Teorie motivace.

Zacharová a Šimičková-Čížková (2011, s. 42) uvádí, že základem motivace jsou potřeby, které jsou v jejich konceptu brány jako vnitřní impulzy, a incentive, tedy vnější pobídky. Potřeby a hodnoty tak berou za základní atributy navozující motivační procesy.

Zvláštní způsob chování s sebou mohou přinášet situace, které jsou spojeny s **frustrací, konflikty** nebo **stresem**. I přesto se lidský organismus vždy snaží o psychickou rovnováhu, a tak se toto reagování nevymyká ani obecným zákonitostem motivace. (Nakonečný, 2014, s. 264-265)

Pojem **frustrace** vychází z latinského *frustra* znamenající marně. Je většinou spojena s nemožností nebo komplikacemi uspokojení nějaké potřeby. Může se jednat o psychické nebo

fyzické bariéry, které zabraňují uspokojení. Dále také odstranění zdrojů zpevnění nebo vyvolávání neslučitelných reakcí neboli konfliktů. Frustrace může mít zdroje vnitřní (př. sexualita) anebo vnější (př. fyzické překážky, postoje sociálního okolí). Mezi důsledky, které mohou v rámci frustrace nastat, patří zklamání, pocity selhání, neuspokojení, tenze apod. Pokud však trvá delší časové období, může dojít až k deprivaci. Velkou roli však hraje samotná osobnost daného jedince a vnější okolnosti jeho okolí (např. sociální podpora). (Nakonečný, 2014, s. 265-273)

Cesta k vytyčeným cílům v sobě může nést překážky plynoucí jak z fyzického, tak sociálního prostředí. Často se pak stává, že tato triáda – frustrace, konflikt, stres – může přijít pohromadě, nebo na sobě navzájem v jakémkoli pořadí mohou navazovat. Všechny tři faktory jsou blokadou nebo zdrojem blokace uspokojení cíle nebo potřeby jedince. Mohou navazovat také na neuspokojení. (Štěpaník, 2008, s. 10-11)

Jistým druhem frustrace je **konflikt**. Ten je psychologický nebo sociálně psychologický. V prvním případě jde o zažívání neslučitelných tendencí, v tom druhém pak jde o střet v interpersonálních vztazích z hlediska zájmů nebo cílů. Konflikt může být ohrožující, kdy se jedinec musí vzdát vytyčeného uspokojení, a neohrožující. Oba však mohou vést až k patologickým symptomům. Důležitou složkou je proces rozhodování, který v sobě nese především prvek vhodnosti a účelnosti. (Nakonečný, 2014, s. 273-279)

Pokud je zátěž větší, než je schopnost adaptace organismu, může dojít ke **stresu**. Podle Paulíka (2010, s. 42-43) hrají roli ve stresových situacích, její dynamice, intenzitě a trvání následující faktory:

- Subjektivní hodnocení dané situace,
- Jak se jedinec se zátěží vyrovnává (coopingové strategie, obranné mechanismy),
- Osobnostní charakteristiky jedince,
- Zkušenosti jedince,
- Sociální status,
- Sociální opora.

Stres může vést k třem emocím. Těmi jsou hněv (deprese), hněv (vztek) nebo úzkost či strach. Pozitivně mohou vést jedince také v tom, že ho namotivují k boji a tak zvládnutí dané situace. Velkou roli zde hrají výše zmíněné faktory a adaptabilita člověka. (Nakonečný, 2014, s. 287)

Posledním významným konceptem v problematice motivace jsou **hodnoty**. Právě hodnoty samotnou motivaci velmi ovlivňují a orientují jedince k jednání a také cílům. Vstupují také do prožívání a interiorizují se. Díky tomu bývá také motivační síla daleko silnější. Celkově by se dalo říct, že hodnoty jsou přírodní a společenské jevy, které mají hmotnou nebo duchovní povahu. (Výrost, Slaměník, 2008, s. 152)

Při rozhodování k reakci hrají významnou roli také hodnoty, neboť velmi ovlivňují tento proces, jehož součástí jsou také priority a zájmy. (Cakirpaloglu, 2012, s. 198) Hodnoty však fungují také jako motivy obrany sebepojetí člověka, protože díky tomu může dohlížet na to, že je tím, čím chce být. Při cestě k dosažení cílů může dojít k selhání a mohou nastat konfliktní tendence. V danou chvíli musí jedinec opět zvolit rozhodování, jehož rámec mu dávají hodnoty. (Nakonečný, 1996, s. 83) Výrost a Slaměník (2008, s. 153) doplňují tato tvrzení slovy: *Člověk o hodnoty musí usilovat a zároveň je vytvářet. Z toho důvodu se hodnoty projevují ve specifické motivační podobě hodnotových orientací, úzce spjatých s potřebami a zájmy.*

V této části práce jsme se zabývali klíčovými koncepty motivačních procesů. Vymezili jsme motivy, motivátory a potřeby. Dále jsme se věnovali také konfliktům, frustraci a stresu. V neposlední řadě jsme se zaměřili také na hodnoty, které do značné míry motivaci ovlivňují. Narazili jsme také na pojem, který je součástí motivačních procesů a do jisté míry je determinuje. Jedná se o sociální oporu, kterou se budeme dále zabývat.

1.1.1 Sociální opora

V běžném životě se může každý jedinec setkat se stresovými či krizovými situacemi nebo potřebuje oporu svých blízkých. V těchto chvílích je důležitá existence sociální opory, která se vymezuje jako pomoc jedinci v zátěžové situaci jeho okolím a druhými lidmi. Jedná se však také o podpurný vztah lidí, kteří jsou danému jedinci nejbližší, a tak součástí naplnění lidských sociálních potřeb. (Křivohlavý, 2001, s. 94-95)

Již v minulé kapitole jsme uvedli, že právě sociální opora může ovlivňovat motivační procesy a pomáhat lidem v zátěžových situacích v životě, které jsou spojeny například se stresem nebo frustrací. Proto této problematice věnujeme zvláštní kapitolu této práce.

Paulík (2017, s. 36-37) uvádí, že hlavním pramenem sociální podpory je rodina. Základem je akceptování, pomoc a povzbuzení, což vede k pocitům bezpečí a jistoty. Celkově ulehčuje adaptaci za nepříznivých podmínek, adaptaci v prostředí a výrazně ovlivňuje zdraví. Mimo

rodinu se jedná celkově o okolí jedince, od kterého člověk očekává, že jej jeho členové mají rádi a hodnotí ho pozitivně. Tento jev vede k sociální akceptaci a sounáležitosti. Soubor lidí v jedincově okolí se pak nazývá sociální síť člověka.

Křivohlavý (2001, s. 97-98) ve své knize popisuje **čtyři základní druhy opory** – instrumentální, informační, emocionální a hodnotící. Při předávání sociální opory je více než kvantita důležitá poskytovaná kvalita.

- Instrumentální opora – jedná se o konkrétní pomoc jedinci, většinou věcnou či finanční.
- Informační opora – jedná se o informace a rady.
- Emocionální opora – empatické sdělování emocionální blízkosti, náklonnost, podání pomocné ruky, dodávání naděje.
- Hodnotící opora – sdělení pomoci jednání s daným člověkem, posiluje sebevědomí a sebehodnocení, podpora jeho autoregulace.

Ve shrnutí by se tak dalo uvést, že sociální podpora má v životě jedince důležité místo. Tak je to také u dobrovolníků. Podle Brumovské a Málkové (2010, s. 40-43) má prokazatelně vliv nejen na duševní zdraví, ale také na schopnost zvládat stres, adaptovat se v prostředí, rozvoj resilience a utváření sociálního kapitálu (následný výsledek sociálních interakcí).

Po vymezení klíčových konceptů a sociální opoře se zaměříme na teorie motivace, které v této problematice hrají významnou roli.

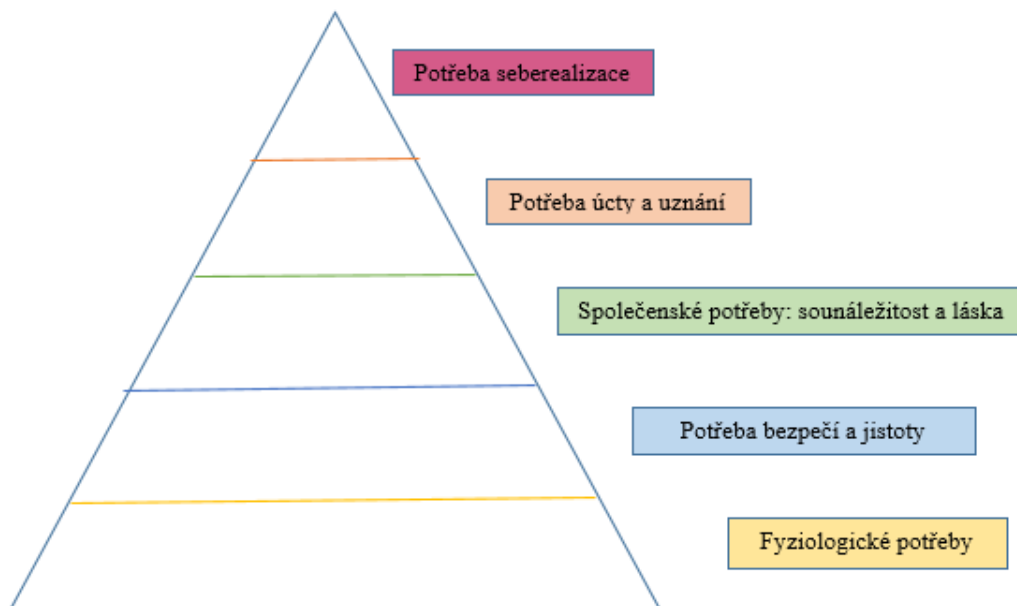
1.2 Teorie motivace

Motivací se zabývá a zabývalo spousta odborníků a především psychologů 20. století. Díky této skutečnosti vzniklo také mnoho teorií motivace a pohledů na danou problematiku. Vymežíme si dvě humanistické teorie (Maslow, Rogers) a budeme se věnovat také myšlení kognitivních psychologů. Dále si definujeme determinující teorii sebejá a významný model psychoanalytika Freuda. V neposlední řadě se zaměříme také na sociální motivaci a její vymezení. Teorií motivace samozřejmě existuje mnohem více. Následující modely byly však vybrány kvůli tomu, že je autoři práce považují za základní a významné v rámci dané problematiky.

Jako první je to s jistotou humanistická **teorie potřeb A.H. Maslowa**, která je pomyslnou základnou pro motivaci jako takovou. Podstatou je zde hierarchie potřeb. (Nakonečný, 2014,

s. 332-333) Tu prezentujeme pomocí následujícího schématu, které jsme pro přehlednost a potřeby práce vytvořili podle verze Maslowovy pyramidy potřeb.

Obrázek 1 Maslowova pyramida potřeb

A. H. Maslow tvrdil, že motivace přichází tehdy, je-li pocítěna nějaká potřeba nebo touha vedoucí k uspokojení daného stavu jedince. Rozdělil tak potřeby na základní, kde spadají především fyziologická stránka: voda, jídlo, teplo, sex a spánek plus potřeba jistoty a bezpečí. Dalšími v pořadí jsou psychologické potřeby, kde spadá sounáležitost a láska plus potřeba úcty a uznání. Při vrcholu pak nalezneme metapotřeby, do kterých Maslow zařadil potřebu seberealizace. Obecně se jedná o hierarchické rozdělení a lze konstatovat, že hodnoty v základně (nižší potřeby) jsou důležité pro naše společenské a individuální přežití. Ty vyšší vedou k rozvoji osobnosti a spokojenosti, nejsou však nutným faktorem k přežití. (Výrost, Slaměník, 2008, s. 150-151) (Zacharová, Šimíčková-Čížková, 2011)

Podle Nakonečného (2014, s. 340-343) jsou druhou významnou humanistickou teorií myšlenky **C. R. Rogerse**, který se zaměřil na potřebu ocenění sebe sama a potřebu ocenění druhými. Základem této teorie je napětí mezi já a zkušenostmi, které definoval jako základ motivace jedince. Tvrdil, že organismus má tendence růst a aktualizovat se. Zde tak vymezil pět základních bodů popsání procesu:

- Otevřenost zkušenostem,
- Život zde a teď,
- Důvěra ve své emoce,

- Hledání nových zážitků a nebát se rizik,
- Naplnění života s výhledem možných změn.

Další prvky vnesly do této problematiky také **kognitivní psychologové**, kteří uvedli, že poznávací tedy kognitivní procesy mají motivační efekt. I přesto, že kognitivisté nikdy nevytvořili svébytnou teorii motivace, byli inspirováni k mnoha teoriím. Například Festinger hovořil o kognitivních rozporech jako o motivujících. Důležité je však hodnocení samotného významu informace, které je motivačním stimulem. Woodworth pak tvrdil, že motivace je aktivním procesem i bez vnějšího stimulu. (Nakonečný, 2014, s. 356-360)

Známa svým obsahem je pak také teorie **determinujícího sebejá**, která definuje dva základní motivy – konzistence sebejá a zvyšování hodnoty sebejá, neboť právě sebejá je bráno jako jednání a pak tedy zdroj motivace daného jednání. (Nakonečný, 2014, s. 364-370)

Jednou z nejznámějších teorií proslulých psychoanalytiků je **teorie Freuda**. Ten popsal, že podstat organismu je pudová, a tak má každý nevědomé sklony vedoucí k principu slasti a uspokojení. Ta je často v rozporu s adaptací a společností jako takovou. Základem je tak id, ego a superego, tedy pudy, které vedou k motivačním procesům a následně chování. (Nakonečný, 2014, s. 311-313)

- Id je bráno jako „ono“ a funguje plně na principu slasti.
- Ego je již vědomá složka fungující na principu reality.
- Superego obsahuje osobní morálku jedince. (Nakonečný, 2014, s. 313)

Výrost a Slaměník (2008, s. 154-158) uvádí v této souvislosti také **výkonovou motivaci**, která je založena především na dosažení úspěchu a vyhnutí se neúspěchu. V rámci dosažení úspěchu je potřeba překonat překážky a uplatnit schopnosti jedince. Může se projevat jako soutěžení, ale může vést také k úzkostem. Svou roli může hrát také **motiv společné činnosti**, která se zdá být přitažlivější než ta individuální. Zde tak může převládat potřeba interpersonálních vztahů. Posledním článkem z hlediska sociální motivace je také **teorie vnímaného sebeuplatnění**, kterou se intenzivně zabýval A. Bandura. Ten vymezil, že jedinec je motivovaný k dosažení daných cílů za pomoci sebeuplatnění při provádění aktivit. Významnou roli hraje víra ve své schopnosti- Bandura však považuje tuto teorii za mnohem komplexnější než pouze jako teorii motivace.

Ward-Snyder (2018, s. 5) ve své knize uvádí, že podle dosavadních výzkumů existují čtyři typy sociální motivace, které vychází především z práce psychologa Lewina.

- Egoismus – základním motivem je obohacení sama sebe.
- Altruismus – základním motivem je obohacení druhé osoby.
- Kolektivismus – základním motivem je obohacení vybrané skupiny lidí.
- Principlialismus – základním motivem je obohacení o morální principy.

Ve shrnutí by se dalo konstatovat, že Freud viděl podstatu motivace jako pohyby libida a uspokojování pudů. Motivace byla základem a potažmo cestou k danému chování jedince. Z hlediska kognitivní psychologie je motivace brána jako součást poznávacích procesů, kde hraje významnou roli význam informace nebo poznání jako takové. Maslow motivaci vysvětlil za pomoci potřeb a jejich uspokojování. Rogers šel podobnou cestou, avšak kladl důraz na touhu jedince růst a aktualizovat se. V rámci sociálních teorií byly vymezeny také teorie výkonové motivace, motiv společné činnosti a teorie vnímaného sebeuplatnění, které jsou klíčové pro procesy motivace. Poslední zmíněnou je teorie feterminujícího sebejá, která klade důraz na sebepojetí organismu, které je také základem pro motivační procesy.

Teorie motivace mohou sloužit k lepšímu pochopení dané problematiky a porozumění fenoménu motivace. Lze však konstatovat, že vytvořených teorií je celá řada a všechny si vysloužili také svou kritiku. Jedná se tak o tematiku rozmanitou, jak jsme již uvedli na začátku naší práce.

V další části se budeme věnovat motivaci z pohledu regulace psychické činnosti, která může napomoci dále k porozumění jevu, kterému je tato práce věnována.

1.3 Motivace v systému regulace psychické činnosti

Z dosavadního poznání víme, že psychika se nikdy neprojevuje jen sama o sobě. Významnou roli hrají psychické regulace a procesy. Důležitými pro naši práci jsou ty sociokulturní, které se v následujících řádcích pokusíme rozvést.

S motivací je úzce spojen termín **učení**. Právě pro učení je motivace základním a klíčovým bodem. Při regulaci činností vystupují dva základní faktory, je to kognitivní složka a motivační složka. Ty jsou významně ovlivněny potřebami, díky kterým se často stává, že dochází k psychofyziologické nerovnováze organismu. Ta se získávání v rámci uspokojování potřeb, které právě vnitřní stav reguluje. (Nakonečný, 2014, s. 107-109)

Motivační i kognitivní složka organismu spolu spolupracuje a navzájem si předávají informace. V praxi to znamená, že dostane-li jedinec informaci o nové skutečnosti, zasazuje ji do kontextu s již existující motivací a také zkušeností. Zde tak hraje motivace pozici jakéhosi

filtru, který určuje další jednání člověka. Každý motivační vzruch pak vede k reakci, mobilizaci sil a následně k uspokojení dané informace neboli potřeby. Tato teorie je základem pro Anochinův model autoregulace činnosti, která má velký význam pro motivační procesy. V neposlední řadě ovlivňuje také sebepojetí, kde je nutné vnést většího úsilí. O toto konceptu jsme se však již zmínili v minulé kapitole, která se zabývala teoriemi motivace. (Nakonečný, 2014, s. 119-120)

Podle dosavadních poznatků je motivace determinována mnoha procesy a faktory. Existuje model dynamické funkce ega, systémový přístup a také aspekty biologické a sociokulturní. Brown (2007, s. 11-13) doplňuje tato tvrzení také o fakt propojení motivace se všemi druhy paměti.

Sociokulturní determinanty vychází ze skutečnosti, že je každý člověk součástí určitého společenství, kde získává různé sociální zkušenosti. Významnou roli v tomto procesu sestávají kulturní instituce jako rodina, škola a další organizace, jejichž je členem. Z organismu tak vzniká společenská bytost, která se učí kulturním hodnotám a normám. Mimo agresivní aspekty chování je znám také altruismus, který byl hloubkově zkoumán ve 20. století a který jsme již popsali v kapitole Motivace. (Nakonečný, 2014, s. 137-150)

Dalo by se tedy konstatovat, že soužití přináší nejen možnost interpersonálních vztahů, různých druhů komunikace, ale také motivaci. V kultuře se vštěpují také vzorce uspokojování potřeb. To může nést jisté rozdíly mezi lidmi, potažmo motivy a jejich výsledným chováním. Zapomenout nemůžeme ani na proces socializace a učení, které se během celého života jedince realizují a determinují jeho motivační procesy.

V první kapitole jsme se zabývali ústředním pojmem naší práce – motivací. Definovali jsme tento termín a pokusili se o jeho vymezení podle přístupů různých autorů. Dále jsme se zaměřili na klíčové koncepty a principy, mezi které jsme zařadili motivy, potřeby, hodnoty, stres, konflikty a frustraci. V neposlední řadě jsme se věnovali motivaci také z pohledu systému regulace psychické činnosti, kde jsme se zaměřili především na sociokulturní determinanty.

V následující části práce si vymezíme fenomén mezinárodního dobrovolnictví. Budeme se věnovat jeho základním atributům, souvislostem i rozdílnostem z pohledu definic autorů. Dále také kdo je to dobrovolník a co všechno je k jeho výkonu dobrovolnické činnosti podstatné. Poté se konečně zaměříme na propojení motivace a mezinárodního dobrovolnictví a budeme se zabývat motivací jedinců k mezinárodní dobrovolnické činnosti.

2 MEZINÁRODNÍ DOBROVOLNICTVÍ

Podle expertů i odborných publikací je současný svět stále více a více ovlivněn fenoménem zvaný globalizace. Ta ovlivňuje všechny obyvatele naší planety. Uvádí se, že s sebou přináší jak pozitivní, tak negativní faktory působící na soudobý moderní život. Podle Giddense (2013, s. 125) je však jasné jedno, díky globalizaci se svět stává jeden. A díky tomu se stávají také lidé, skupiny i národy v rámci sebe provázanější a také na sobě závislejší. Díky tomuto „otevření“ světa, dostalo možnost spoustu nových fenoménů. A jedním z nich je také mezinárodní dobrovolnictví.

V naší práci se zaměřujeme na tuto problematiku především z pohledu motivace mezinárodních dobrovolníků. Právě motivačním procesům jsme se věnovali v první kapitole, a tak považujeme za podstatné rovněž vymezit terminologii dobrovolnictví, související zákony a jevy spojené s dobrovolnickou činností v zahraničí. Převážně se spíše jedná pouze o články, videa a fotografie, které vytvořili mezinárodní dobrovolníci nebo jejich koordinátoři na různá fóra nebo blogy.

„International volunteering“ (v překladu mezinárodní dobrovolnictví) je druh dobrovolnictví, který se začal rozvíjet až v posledních letech. I přesto, že je v dnešní době je čím dál častější, je o této problematice málo sepsané a dostupné zahraničí i domácí literatury.

Jelikož doposud neexistuje žádná jasná definice daného jevu, musíme si vystačit s následujícími. Mezinárodní dobrovolnictví je složeno ze dvou slov. „Mezinárodní“ na tomto místě znamená výjezd dobrovolníka za hranice svého státu. Termín dobrovolnictví se pak pokusíme vymezit v následujících řádcích.

Dobrovolnictví není ničím novým, neboť provází lidskou společnost již od nepaměti. Významné je pro lidstvo i přes současnou vyspělost států, ekonomický rozmach, technologický pokrok i již zmíněnou globalizaci. Díky tomu, že staví své základy na vzájemné pomoci, přesahuje nejenom hranice států, ale také náboženské a sociální skupiny. Určitým paradoxem však je skutečnost, že i přes několik tisíciletí jeho existence nemá jasně danou definici. Proto se tak v naší práci pokusíme nastínit přístupy různých autorů.

Ještě než se pustíme do samotného definování, pokládáme za důležité vymezit etymologii a základní historii dobrovolnické činnosti. Dobrovolnictví vychází z latinského jazyka ze slova *voluns*, které bychom mohli přeložit jako vůle neboli chtění. Vědecké výzkumy dob-

rovolnictví se pak pojí se jménem D. Sills, který vydal první knihu o organizovaném dobrovolnictví v roce 1957. Zde popisoval dobrovolnickou činnost jako svobodné a nepovinné jednání jedince bez finanční a materiální motivace. (Mlčák, Záškodná, 2013, s. 10)

Již od 70. let 20. století se stalo dobrovolnictví zkoumaným předmětem především humanitních a společenských věd. Začátky výzkumů se pojí zejména se Spojenými státy americkými, Kanadou a později pak se státy Evropské unie. V dnešní době se výzkumu a publikování z oblasti dobrovolnictví věnuje především Institute for Volunteering Research ve Velké Británii nebo centrum ve Spojených státech amerických. (Matulayová et al., 2016, s. 5)

Frič a Pospíšilová (2001, s. 13) uvádí, že dobrovolnictví je zakořeněno již hluboko v lidských dějinách. Základem je konání dobra bez nároku na odměnu. Podle nich je spolu s dárcovstvím jádrem filantropie a dobročinnosti. Podle definic jiných autorů se však o dobrovolnictví jedná pouze v případě, jde-li o účast na veřejném blahu.

Tošner a Sozanská tvrdí (2002, s. 23-50), že i přesto, že dobrovolnická činnost představuje v dnešní době významný fenomén, není v lidské společnosti ničím novým. Vždy zde byli ti, kteří na tom byli lépe a tak pomáhali těm, kteří ze zdravotních, finančních a dalších situací pomoc potřebovali. Proto by se dalo také říci, že solidarita a vzájemná pomoc mezi lidmi jsou základním aspektem lidské existence. Rozdílem však je, že i přesto je v naší společnosti brán stále s určitou negativní konotací a lidé se ptají, proč by měl někdo dělat něco zadarmo, když by mohl dělat něco, za co by dostal peníze.

Dobrovolnictví je převážně bráno jako činnost, která je orientována altruisticky. Vyznačuje se tím, že není povinná, není placená a je vykonávána ve prospěch druhých. To znamená, že jedinec nemá finanční motivaci. Tošner a Sozanská (2006, s. 18) doplňují tato tvrzení skutečností, že dobrovolník se nestává výkonem činnosti obětí, ale ba naopak projevuje svoji občanskou vyzrálou a díky tomu je schopen získat nové zkušenosti a dovednosti. Gulová (2011, s. 63) podotýká, že dobrovolnická činnost ovlivňuje také hodnotový systém jedinců, není tedy pouze souhrnem jednotlivých aktivit.

Podle autorů Brnuly a Kusiny (2013, s. 9-12) je základem dobrovolnictví především fenomén pomoc. Ten je podle nich součástí lidského cítění, myšlení a následně také chování. Právě zmíněné vyznačuje míru lidské solidarity a humanity a směřuje k základním dimenzím lidské soudržnosti a bytí jako takového. Vypovídá o etické zralosti a morální zodpovědnosti za důstojnost lidského života. Zároveň v sobě také nese fakt, že tato pomoc je směřována lidem, kteří nemají dostatečné možnosti nebo nevládají řešení dané situace.

Poukazuje se také na skutečnost, že dobrovolnictví je o vzájemné spolupráci a dosahování společných cílů. Cílem je pak spravedlnosti a změn ve společnosti. (Wilson, Musick, 2008, s. 11)

Dobrovolník je pak brán jako osoba, která dobrovolně věnuje svůj čas, znalosti, dovednosti a energii ve prospěch ostatních. Jedná se o takový druh aktivity a pomoci, při které je dobrovolník schopen vnést proces změny do společnosti. Možno se na něj dívat také jako na spolehlivého pomocníka, který vykonává různé činnosti bez finanční či materiální motivace. (Tošner, Sozanská, 2006, s. 35-36)

Klíčovou osobou pro výkon činnosti dobrovolníka by měl být **koordinátor**, který je také základnou dobrovolnického managementu. Tento jedinec by měl mimo jiné vést dobrovolníky od přijetí, metodiky, výběru dobrovolnického program až k uvedení do chodu organizace. Koordinátor však také řeší vzniklé problémy a hodnotí práci dobrovolníka. Hlavním cílem této pozice je vytvoření celku z různorodé skupiny dobrovolníků. (Tošner, Sozanská, s. 76)

ADRA (2005, s. 33) zdůrazňuje, že každý dobrovolník, který se pro dobrovolnickou činnost rozhoduje, by si měl zodpovědět všechny otázky nesoucí příslovce **proč, jak, kde a kolik**. To znamená, proč chce daná osoba být dobrovolník, jak dlouho a v jaké oblasti chce činnost vykonávat, jaké jsou její přednosti, schopnosti nebo dovednosti, kolik času chce věnovat a na jak dlouho.

S dobrovolnictvím je úzce spojen pojem **prosociální chování**. Tento koncept je vymezen jako pomáhající chování přinášející užitek druhým lidem. Milan Nakonečný (2009, s. 221) uvádí, že synonymem prosociálního chování je altruismus. V jiných publikacích však můžeme nalézt, že její autoři odlišují a tvrdí, že tyto dva termíny se významově liší. Těmi jsou například Výrost a Slaměník (2008, s. 285), kteří ve své knize píšou, že altruismus se od konceptu prosociálního chování odlišen a to tím, že altruismus je pomoc druhým bez očekávání zisku, odměny (materiální nebo finanční), reciprocity nebo sociálního souhlasu. Tím se Nakonečný (2009, s. 223) obrací a vysvětluje, že čistý altruismus je prosociální pomáhání bez předpokládání zisku. Pokud jedinec odměny za svou pomoc očekává, jedná se o reciproční neboli egoistický altruismus.

Bierhoff (2002, s. 9) toto tvrzení doplňuje o poznatek, že pojmy pomáhající chování (helping behaviour), prosociální jednání a altruismus jsou často zaměňovány, avšak mezi nimi existuje

tuje jistá rozlišnost. Pomáhání je tak v jeho chápání bráno jako pomoc druhému jedinci. Prosociální chování je užší pojetí pomoci druhému bez povinnosti naplnění profesních povinností, tedy se nejedná o část jeho pracovních úkolů. Altruismus pak vychází z prosociálního chování a je založen na empatii.

Prosociální chování se opírá o **teorii sociální výměny**. Ta se definuje jako výměna sympatie, lásky nebo služeb v sociální interakci mezi jedinci. Může být spojena s dobrým pocitem z pomoci druhému i uspokojením, které bývá podstatně vyšší, jedná-li se o prosociální chování nebezpečnější nebo nepříjemnější. (Výrost, Slaměník, 2008, s. 286-288)

Otázkou však v mnoha odborných vědách i každodenním životě zůstává, proč vlastně pomáháme a ještě nezištně popřípadě bez reciprocity. V této problematice se vedou dlouhé debaty. Odborníci si kladou tezi, že pokud by nebyl tento druh chování vrozený, je pak možné, že je pevně zabudovaný do motivační struktury jedince během socializace. V novodobé sociální psychologii se uvažuje, že hlavní vlivy nejspíše plynou z vlivů prostředí a výchovy. Existují však také názory, které tvrdí, že čistý altruismus neexistuje. (Výrost, Slaměník, 2008, s. 286-287) Ať tak či tak, jasné je to, že doprovází fenomén dobrovolnictví a pomáhání druhým lidem.

Dobrovolnictví se podle atributů rozděluje na **typy a charakteristiky**. Nejčastější bývá rozdělení z hlediska cesty, kterou se dobrovolnictví ubírá. To může být „zdola nahoru“ nebo „zvenčí dovnitř“. V prvním případě se jedná o skupinu lidí, která postupně zraje k registrované neziskové organizaci. V tom druhém již existuje strukturovaná organizace, která se rozhodla spolupracovat s dobrovolníky. Poté je to rozdělení podle časového vymezení na:

- Dobrovolné zapojení při jednorázových akcích - jednorázově,
- Dlouhodobá dobrovolná pomoc – opakovaně a pravidelně,
- Dobrovolná služba – dobrovolná práce obvykle mimo zemi dobrovolníka na předem stanovenou dobu.

Dále je možné najít typy dobrovolnictví dle oblasti (životní prostředí, humanitární organizace, organizace na ochranu lidských práv, sociální, zdravotní a kulturní oblasti, sportovní-vzdělávací činnost nebo také zahraniční dobrovolná služba) nebo také podle toho, kdo se dané činnosti věnuje. (Tošner, Sozanská, 2006, s. 38-44)

I mezi autory, kteří se dobrovolnictvím zabývají, můžeme spatřovat jisté odlišnosti a to především ve vymezení dobrovolnictví jako organizovaného a řízeného jevu či nikoliv. Například Dekker a Halman (2003, s. 1) tvrdí, že dobrovolnictví je organizovaný a řízený výkon

činnosti, který doprovází prosociální chování. V jejich definici poukazují také na to, že dobrovolnictví není spontánním rozhodnutím jedince ani projevem individuálního závazku. Musick a Wilson (2008, s. 23-24) definují tento fenomén pak jako činnost mající formální či byrokratický charakter. Tito autoři se tak snaží o odlišení dobrovolnictví třeba od pouhé pomoci mezi sousedy, tedy pouhé výměny služeb, která je založená na reciprocitě. Zde můžeme spatřovat jistý rozdíl, protože například autoři Tošner a Sozanská (2006, s. 36-37) zahrnují do tohoto pojmu jakoukoliv pomoc také mimo organizaci. Zároveň doplňují, že i navzdory tomu, že tyto aktivity rozdělíme a přidělíme jim termíny, v praxi se sousedská, vzájemná i veřejně prospěšná dobrovolnická pomoc bude mísit.

Jelikož se již po dlouhá léta snaží mnoho oborů i občanských iniciativ navrátit dobrovolnictví prestiž a důvěru, vznikla v roce 1990 nadace Point of Light Foundation, poté také organizace United Way a Mírové sbory, které se snaží nejen sdružovat a napojovat nadace a organizace, ale především dobrovolnictví šířit.

Novým jevem, který se vytvořil v roce 2001, tedy po Mezinárodním roku dobrovolnictví, je obor organizace dobrovolnictví (management of volunteering). Důležitým předpokladem pro vznik tohoto oboru byla myšlenka efektivního dobrovolnictví. Organizace dobrovolnictví definuje dobrovolnickou činnost jako občanskou participaci a angažovanost, která je spjata s hodnotami vzájemné pomoci a všeobecné reciprocitě. Dobrovolník je tak brán jako zdroj lidské síly v neziskových i státních organizacích, který se zasazuje o sociální spravedlnost, rovnoprávnost a podporu marginalizovaných skupin v rámci komunity i širší společnosti. Dobrovolnictví tím iniciuje sociální změny. (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 142-148) (Tošner, Sozanská, 2002, s. 23)

V České republice je dobrovolnictví zaštitěno **zákonem o dobrovolnictví** č. 198/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů a také **zákonem o sociálních službách** č. 108/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů. (Matoušek et al., 2013, s. 329)

Podle posledního vládního prohlášení patří Česká republika na osmé místo v počtu dobrovolníků v rámci států Evropské unie. V ČR je do dobrovolnické činnosti zapojeno 29% populace nad 14 let, což je téměř 2 miliony jedinců, kteří touto činností stráví okolo 45 miliónů hodin za rok. Apeluje se také na fakt, že od 90. let minulého století rozvoj dobrovolnictví stagnuje. (Státní politika, 2014)

Pojem dobrovolnictví je, jak jsme již zmínili na začátku naší práce, velmi široký a vymezit pouze jednu jeho definici by bylo velmi obtížné. Pokud bychom se pokusili o shrnutí již

zmíněných definic a postojů autorů, dalo by se říct, že se jedná o altruistické chování jedinců, kteří se rozhodli věnovat svůj čas, energii, vědomosti jiným bez očekávání jakékoli odměny nebo vděku.

Mezinárodní dobrovolnictví pak lze definovat prozatím pomocí terminologií, které jsou uvedeny k dobrovolnictví jako takovému. K tomu pak přidáme skutečnost, že tato činnost neprobíhá v domovině jedince, ale v zahraničí. Je tedy nutné, aby dobrovolník dosáhl minimálně věku osmnácti let. U některých organizací pak je nutnost zažádat o svolení, pokud věk fyzické osoby převyšuje sedmdesát pět let (Lonely Planet, 2007, s. 10).

V České republice je možné vykonávat dobrovolnickou činnost podle zákona č. 198/2002 S. ve znění pozdějších předpisů fyzická osoba starší patnácti let. Dále pak při výkonu dobrovolnické činnosti u nás, je nutné sjednat mezi osobou a organizací doba, místo a předmět činnosti. Při výjezdu do zahraničí by však mělo dojít k sepsání písemné smlouvy, kde jsou nezbytnou složkou osobní údaje vyjíždějící osoby (jméno, příjmení, rodné číslo), trvalý pobyt a sídlo vysílající organizace. Dále pak musí dohlédnout organizace na to, aby měl dobrovolník pojistnou smlouvu a dále by měla zaručit a obstarat, aby jedinec vykonával dobrovolnickou činnost v podmínkách neohrožující jeho život nebo zdraví (Česko, 2002). Zde je možné vidět základní rozdílnosti s mezinárodním dobrovolnictvím.

Zde si však dovolíme podotknout, že v dosavadní literatuře je možné nalézt termín „dobrovolnická služba“. Ta je chápána jako dobrovolný závazek dobrovolníka k organizaci, že se bude věnovat po určitou dobu v řádu několika měsíců až let, předem smluveným a za jasných okolností domluveným aktivitám, a to mimo jeho zemi. Zde by se však vysílající organizace měla podílet na přípravě vyjíždějící osoby, a to také z pohledu nákladů na cestu, sociálním a zdravotního pojištění a dalšími náklady spojenými s touto aktivitou. Jedná se tak o profesionálně organizovanou činnost (Tošner, Sozanská, 2002, s. 40). Zde tak můžeme sledovat další odlišnost mezi pojmy dobrovolnická služba a mezinárodní dobrovolnictví, které v praxi doposud takové parametry nemá.

Robin Ujfalusi (2012, s. 13-14) uvádí, že je mezinárodní dobrovolnictví charakterizováno mnoha příležitostmi a je spojeno s mezikulturním vzděláváním a dobrovolnickou prací. Podotýká, že je na každém z nás, zda se rozhodne dobrovolničit, potažmo zda se rozhodne tuto činnost vykonávat v domovině nebo v zahraničí. Uvádí totiž, že se často setkává s názory lidí, kteří tvrdí, že nejsou důvody vyjíždět pomáhat do zahraničí, protože máme vlastních problémů dost.

Podle Robina Ujfaluši (2012, s. 14) s sebou mezinárodní dobrovolnictví nese přínosy nejen pro samotné dobrovolníky, ale také pro společnost jako takovou, které plynou z jeho zkušeností. Ty zde pro lepší přehlednost uvádíme v námi vytvořené tabulce, kterou naleznete na následující straně.

Tabulka 1 Přínosy mezinárodního dobrovolnictví dle R. Ujfalušiho

Přínosy pro dobrovolníky	Přínosy pro společnost
Mezikulturní zkušenost	Dobrovolník přináší větší otevřenost a porozumění jiným kulturním perspektivám
Lepší porozumění mezinárodním souvislostem a jiným kulturním perspektivám	Ponávratové aktivity (přednášky, foto výstavy, aj.)
Vylepšení jazykových dovedností	Podpora veřejně prospěšných projektů a kultivace občanské společnosti
Nabytí nových zkušeností	Inspirace ze zahraničí a dobrovolník přináší nové inovativní nápady
Hlubší a intenzivnější vhléd do jiné kultury - dobrovolník je v zemi vítán, protože „něco přináší“. Není tam jako turista.	Vyšší jazykové schopnosti jedince -> možnost ovlivnění
Osamostatnění se od vlivů rodičů	Vyšší angažovanost po návratu také při dobrovolnických aktivitách v zemi
Emancipace osobnosti	=> Vyšší konkurenceschopnost země

Pokud bychom přínosy mezinárodního dobrovolnictví shrnuly, lze konstatovat, že přináší určitá pozitiva jak pro dobrovolníka, tak pro jeho domovinu. Nejedná se tedy pouze o jednosměrný proces, ale dobrovolník něco „vynáší“ do zahraničí, ale také něco nového přináší do vlastní země, potažmo svého osobního života.

V zahraničních publikacích je možné nalézt také termín *international volunteer tourism* (do českého jazyka možno přeložit jako mezinárodní dobrovolnický turismus), který je právě často s mezinárodním dobrovolnictvím synonymně spojován. Dobrovolnický turismus je pak definován jako vyjetí jedinců do jiné země z různých důvodů tak, aby mohli pomoci, zmírnit chudobu některých skupin ve společnosti, napomoci při obnově určitých prostředí nebo při realizaci výzkumů týkajících se daných společností nebo životního prostředí v dané oblasti. Tento druh údajně vyvstal po letech 2001 (11. 9. 2001 – teroristické útoky v USA) a 2004 (tsunami v Indonésii). Právě po těchto incidentech začali cestovatelé přemýšlet o této

variantě turismu. Existence byla spojena také s tím, že v této době se stávaly výjezdy do jiných zemí více přístupné, a tak mnoho lidí chtělo začít cestovat. (Wearing, McGehee, 2013, s. 9-10) Do jaké míry je tato terminologie synonymní s mezinárodním dobrovolnictvím není zatím zcela známo. Podle dosavadních poznatků však spolu mají hodně společného.

Podle autorů Lonely Planet (2007, s. 15-20) má mezinárodní dobrovolnictví dvě formy. Tou první je tzv. *volunteering plus*, což je organizované dobrovolnictví v zahraničí spojené s cestováním po dané zemi. Tou druhou je tzv. *volunteering holidays*, který je charakterizován tím, že dobrovolnická činnost je spojena s prázdninami v dané zemi. Z toho údajně vznikl také pojem *voluntourism*, který je těžce přeložitelný do českého jazyka.

Dobrovolnická zkušenost v zahraničí může jedince nejen obohatit, ale může se také stát jakousi cestou jeho života. Novodobě se apeluje na skutečnost, že jedinec musí sám chtít a důležité je vyhledat si všechny podstatné informace nejen o samotné organizaci, ale také o dobrovolnickém programu, neboť je v dnešní době spousta možností k výjezdu a člověk si může najít tu, která mu bude vyhovovat. Protože ne všechny organizace, které se na mezinárodní dobrovolnictví zaměřují, jsou kvalitní. Podle dosavadních poznatků se v dnešní době nejvíce vyjíždí do Afriky a Asie. (Lonely Planet, 2017, s. 5-7)

Do jaké míry jsou pojmy jako international volunteer tourism, volunteering holidays a plus, voluntourism synonymně propojené s termínem mezinárodního dobrovolnictví, nelze zatím přesně vymezit. Bohužel se jedná stále spíše o fenomén, který se vyskytuje více v praxi než v sepsané odborné literatuře. Závěrem lze však zkonstatovat, že mezinárodní dobrovolnictví je typ dobrovolnictví, který probíhá za sjednaných podmínek mezi dobrovolníkem a vysílající organizací v zahraničí, tedy mimo domov vyjíždějící osoby. Nutností je dosáhnouti osmnácti let. International volunteering je oboustranným procesem a má podle dosavadních zkušeností jedinců přínos nejen pro osoby, kterým dobrovolník pomáhá, ale také pro něho samotného, potažmo pro jeho společnost a domovinu.

Po vymezení základní terminologie z oblasti mezinárodního dobrovolnictví se budeme věnovat specifikům, která doprovázejí mezinárodní dobrovolnictví. Tím je adaptace, kulturní identita a kulturní šok.

2.1 Specifika mezinárodního dobrovolnictví

Každý fenomén s sebou přináší svá určitá specifika, která jej ovlivňují a charakterizují. Tak je to také u mezinárodního dobrovolnictví, mezi jehož doprovodné znaky můžeme zařadit především adaptaci a jevy s ní spojené, možnost kulturního šoku a kulturní identitu.

Jako lidé žijeme v určitém **kulturním prostředí**, které je nám známé a vnímáme určité hodnoty, vzorce, způsoby chování a jednání automaticky. Až když přijedeme do jiné země, všímáme si toho „nového“ nebo „jiného“ – oblečení, stravovacích návyků, aj. Důležité však je, abychom se v novém kulturním prostředí dokázali zorientovat a nějakým způsobem se adaptovat na stanovenou dobu.

Pojem **adaptace** je v odborné literatuře poněkud široký. Její základní definice je přizpůsobení se podmínkám prostředí a okolí. To probíhá jak na úrovni biologické, tak psychologické. Kutnohorská (2013, s. 86) zde doplňuje také úroveň sociokulturní.

Jedná-li se o adaptaci na novou kulturu, jde o proces složitější a náročnější, neboť kromě obecné adaptace je zde také adaptace na kulturní a životní podmínky hostitelské země. (Paulík, 2017, s. 13-14) Podle Blacka a Mendenhalla (1990 cit. podle Paulík., 2017, s. 14) existují dva hlavní body, které by měl jedinec pro dobrou adaptaci splnit. Tím prvním je navázání uspokojivých mezilidských vztahů a jejich udržování. A tím druhým funkční zapojení do pracovního procesu.

Každý mezinárodní dobrovolník, který přijede do nové země, musí zákonitě projít tzv. procesem adaptace. Pro to, aby se do dané země mohl na určitou dobu adaptovat, by tedy měl podle následujícího tvrzení navazovat a udržovat uspokojivé mezilidské vztahy. Zde bychom rádi podotkli, že by se mělo jednat o mezilidské vztahy v nové zemi, tak o udržení vztahů z domova pro získání sociální opory. Následně se zapojit se do pracovního procesu, v našem případě myšleno dobrovolnického projektu v dané zemi.

Doplňujícím je také proces **aklimatizace**, který funguje na určitou dobu především při změně místa pobytu. Zde se dají zařadit skutečnosti jako vlhkost, nadmořská výška, výkyvy teplot apod. S tím ostatně souvisí také postup **asimilace**, která vypovídá o přizpůsobení se změnám v okolí systému. Reakcí na ně je aktivita asertivní, tedy vymezení sebe sama nenásilnou a slušnou cestou, a aktivita agresivní, která s sebou může nést útočné projevy ohrožující druhé. (Paulík, 2017, s. 15-17)

S mezinárodním dobrovolnictvím pak souvisí dále také **akulturace**. K té dochází v tehdy, vstupuje-li jedinec ze svého kulturního prostředí do kontaktu s jiným prostředím nebo jinými kulturními skupinami. (Čeněk et al., 2016, s. 46) Průcha (2010, s. 49) jej definuje jako *sociální proces, který se uskutečňuje ve všech případech, kdy se dostávají do dlouhodobého kontaktu nebo střetu dvě kultury nebo i několik kultur současně*. Právě s touto problematikou se pojí psychologická charakteristika, kterou nazýváme akulturační stres neboli kulturní šok. (Průcha, 2010, s. 49-50)

Kulturní šok se podle Kutnohorské (2013, s. 73) objevuje u každé osoby, která je v kontaktu s novým neznámým prostředím. Jedná se o rychlou a prudkou reakci a je velmi důležité s ním pracovat, aby nedošlo k hlubokým či dlouhodobým následkům, protože jakýkoliv kontakt s jiným kulturním prostředím může být stresující a podle odborníků s sebou může přinést také pocity dezorientace, úzkosti, beznaděje, napětí i bezmoci. Podle Carmen Guanipa mohou symptomy kulturního šoku působit obtíže až tak, že dojde k vytvoření nových životních cílů nebo i nové hierarchie hodnot. Celý dopad však ovlivňuje osobnost člověka a také jeho sociální opora. (Ward et al., 2001, s. 5-7) (Kutnohorská, (2013, s. 76-77)

Někteří odborníci při práci s pojmem kulturní šok využívají název akulturační stres, který je podle nich vhodnější kvůli tomu, že „šok“ v sobě může nést patologické zabarvení. V naší práci pracujeme s popsánými pojmy synonymně. (Morgensternová, Šulová, 2007, s. 88)

Kulturní šok byl poprvé popsán v roce 1951 antropologem Cora Du Boise, který s ním měl osobní zkušenost. Dále jeho koncept rozpracoval Kalervo Oberg, který vymezil **čtyři fáze** emocionálních reakcí v rámci akulturačního stresu. Tou první je fáze „medových týdnů“, ve které převažují euforické reakce a fascinace. Dále pokračuje fáze krize, který je charakterizován náhlým obratem přinášející frustraci, hněv nebo i úzkost. Třetí fází je zotavení typická kulturním učením a odhodlaností. Poslední je přizpůsobení, kde převažuje potěšení z fungujících schopností. (Kutnohorská, 2013, s. 74)

Při změně kultury reagují lidé různým způsobem, a tak Bochner (1982, cit. podle Morgensternová, Šulová, 2007, s. 86) vymezil čtyři osobnostní typy.

- Asimilační – bez problémů přebírá hodnoty a normy cizí kultury.
- Kontrastní – prožívání rozdílů mezi jedincovou kulturou a tou novou, odmítání odlišností.
- Hraniční – vnímá obě kultury za přínosné.
- Syntézní – splynutí obou kultur.

Dokázáno také bylo, že u lidí, kteří mají zkušenost s jiným kulturním prostředím, se zintenzivňuje identifikace s hodnotami jeho vlastní kultury. Tato studie byla prováděna Laurentem v roce 1983 (Morgensternová, Šulová, 2007, s. 86). Právě to dosti souvisí s kulturní identitou a vnímáním domova.

Kulturní identita se utváří postupně v průběhu socializace. Jedná se o vědomí příslušnosti k jedincově kultuře a souvisí také s očekáváním, které přichází od okolí. **Vnímání domoviny** pak přichází převážně při cestování, stěhování a poznávání jiných kultur, lidí. Tedy také při mezinárodním dobrovolnictví. Při tomto procesu se kladou větší nároky na začlenění se, a proto může docházet k stesku po domově nebo i kulturnímu šoku. Právě domov v sobě přináší pocit zakořeněnosti, bezpečí, přijetí, pohody nebo také kontrolu nad děním.

V této kapitole jsme se věnovali specifikům mezinárodního dobrovolnictví a vůbec výjezdu na něj. Vysvětlili jsme si termín adaptace a její doplňující pojmy, definovali jsme kulturní šok a vymezili jeho čtyři základní fáze a v neposlední řadě jsme se zabývali také kulturní identitou.

Následně se dostáváme konečně k propojení problematiky motivace a fenoménu mezinárodní dobrovolnictví.

2.2 Motivace k dobrovolnické činnosti

Pokud jsme zmiňovali, že motivace je velmi různorodá, ještě rozmanitějším jevem je podle odborníků motivace k dobrovolnické činnosti. Faktem však zůstává, že právě poznání motivace k dobrovolnické činnosti je klíčem k porozumění nejen samotnému dobrovolníkovi, ale také jeho rozhodnutí k výkonu činnosti. (New, Directions in Voluntary, 2012, s. 9)

Mlčák a Zášková (2013, s. 80) uvádí, že **porozumění motivům**, které vedou jedince k dobrovolnické činnosti je velmi podstatné. Zaprvé mohou vést k pochopení dobrovolníka a tak výrazně usnadnit práci s ním. Za druhé pak přináší poznání, proč se lidé dobrovolníky stávají nebo také proč tento výkon ukončují, respektive předčasně odchází. Tyto informace jsou velmi podstatné pro organizace, které s dobrovolníky pracují, neboť jim mohou být nástrojem pro jejich udržení i motivování.

Matulayová et al. (2016, s. 10-12) ve své publikaci hovoří o dvou perspektivách, které v současném poznání převládají. Jedná se o psychologickou, která předpokládá uspokojení potřeb jedince. Druhou je sociologická perspektiva, která upřednostňuje význam a vliv sociálního a kulturního prostředí.

Bierhoff (2002, cit. podle Mlčák, Zášková, 2013, s. 81) rozdělil v rámci funkcionalistického přístupu čtyři funkce, které definují motivaci k dobrovolnické činnosti.

1. Vědomostní funkce – úsilí o pochopení světa a sociálního prostředí.
2. Ego-defenzivní funkce – obrana před vnitřními konflikty.
3. Sociálně adjustační funkce – chování dle očekávání společnosti (normy, role, hodnoty)
4. Hodnotově expresivní funkce – přejímají hodnot a víra v ně.

Bierhoffovým přístupem se inspirovali a dalo by se říct, že jej dále rozvinuli, dvojice Clary a Snyder (©1999, s. 156-157). Ti tvrdí, že jedinci dobrovolnickou činnost vykonávají, saturovali-li se jejich potřeby. Z jejich výzkumu vzešlo šest kategorií motivačních sil, který realizovali v rámci dotazníkového šetření VFI (Volunteer function inventory). Mezi těchto šest aspektů patří hodnoty, porozumění, posílení, kariéra, sociální kategorie a protektivní kategorie.

1. Hodnoty – vyjádření vlastních filantropických hodnot, které jsou pro jedince důležité. Př. Je pro mě důležité pomáhat.
2. Porozumění – světu okolo a zlepšení a rozvoj svých schopností a znalostí. Př. Obohacení o zkušenosti z praxe.
3. Posílení – především své vlastní osobnosti a osobnostních charakteristik.
4. Kariéra – sbírání zkušeností a profesní růst.
5. Sociální kategorie – dobrovolnictví nabízí získání nových interpersonálních vztahů a rozvoj sociálních vazeb.
6. Protektivní kategorie – snížení negativních pocitů a pocitů viny. Lze brát také jaké příležitost, jak utéct před vlastními problémy.

Důležitým momentem, který Clary a Snyder (©1999, s. 157) zdůraznili je, že motivace pomáhajících mohou být různorodé. A dle jejich zkoumání platí, že rozdílné pohnutky mohou přinášet stejnou činnost, tak i společné motivy mohou vést k odlišné aktivitě.

Základem motivace dobrovolníků je tzv. „pomáhající chování“ (helping behaviour). To je definováno jako pomoc druhým osobám, často nezištná a reciproční. Tento konstrukt motivace hlásala spousta autorů. Mimo zmíněného Bierhoffa, Claryho a Snydera, sem řadíme také například Batsona, Davise, Rodina, Hoffmana, aj. (Zášková, ©2015)

Tošner a Sozanská (2002, s. 45-48) se na motivy k výkonu dobrovolnické činnosti dívají skrze tři základní charaktery, které vymezili po realizaci výzkumu na tuto problematiku. Tvrdí, že se typy motivace mohou navzájem prolínat nebo může některý z nich dominovat.

1. Konvenční motivace – jedince vedly k dobrovolnické činnosti především morální normy nebo společenská neformální pravidla. Tato motivace může kořenit také z náboženského přesvědčení. „Dobrovolnictví se sluší a patří.“
2. Reciproční motivace – dobrovolnictví je zvoleno z důvodů pomoci ve spojení s vlastním prospěchem. Může se jednat o nabytí nových zkušeností, získání nových interpersonálních vztahů apod.
3. Nerozvinutá motivace – dobrovolnictví je vybráno díky důvěře v organizaci a přesvědčení o smysluplnosti. Pilířem tohoto typu motivace je také víra v konání dobra jeho šíření.

K tématu rozmanitosti motivů k dobrovolnické činnosti s nadsázkou dodává Matulayová et al. (2016, s. 9-10), že motivů může být stejně jako dobrovolníků. Dále uvádí, že motivační procesy jsou sociálně podmíněny, a tak dosavadní výzkumy z této oblasti mohou nést znaky států, které je nejčastěji realizují (Kanada, VB, Austrálie). Důležitá je pak také otázka, zda dobrovolníci svou motivaci k dobrovolnické činnosti opravdu znají.

Podle Tošnera a Sozanské (2002, s. 46) existují motivy dobrovolníků, při kterých by samotné organizace měly být opatrné a zvážit přijetí jedince k vykonávání činnosti. Mezi ty patří pocit povinnosti, nepřiměřená zvědavost, silný soucit vedoucí k degradaci jedince, nadměrné skutkaření, osobní neštěstí a z toho plynoucí touha se obětovat. Dále také osamělost a touha po přátelství, pocit nenahraditelnosti, touha ovládat jiné, nedostatek sebeúcty a z toho plynoucí touha potkat lidi z ubožejších podmínek.

Významnou roli na motivační procesy mají také hodnoty, které jsme si vymezili v předešlé kapitole práce. Wilson a Musick (2008, cit. podle Frič a Pospíšilová, 2010, s. 85) však dodávají, že hodnoty samotné nevedou k danému chování a musí být doplněny o normy.

1. Norma sociální zodpovědnosti – povinnost pomáhat osobám, které se ocitli v jakékoliv nouzi.
2. Norma spravedlnosti – pomoci v dosažení spravedlnosti.
3. Norma recipocity – očekávání oplacení pomoci.

Frič a Pospíšilová (2010, s. 88) realizovali výzkum v českém prostředí, ze kterého vplynuly tři typy motivace. Jedná se o altruistickou, egoistickou a normativní.

1. Altruistická motivace – prospěch druhých osob jako základ.
2. Egoistická motivace – primárně prospěch dobrovolníka. Avšak za podmínky profitu jiných lidí z jeho aktivity.
3. Normativní motivace – naplnění morálních imperativů a závazků.

V neposlední řadě byl vytvořen model motivace McCurleyem a Vineyardem (1988, cit. podle Matulayová et al., 2016, s. 13), který má tři základní motivy.

1. Motiv úspěchu
2. Motiv moci – převládá kontrola a vliv.
3. Motiv začlenění – sdružování se, interpersonální vztahy.

Motivace k dobrovolnictví je tak rovněž ovlivněna osobnostními dispozicemi a vírou ve spravedlnost a usilování o spravedlivý svět.

V této souvislosti je vhodné skloubení poznatků, které jsme již uvedli při definici typů motivace. Dle Plhákové (2003, s. 384) je vnitřní motivace jedinců silnější než vnější pobídky. Důraz je kladen také na skutečnost, že lidé, kteří vykonávají činnost podle své vnitřní motivace, vydrží déle. Je to z důvodu větší smysluplnosti a hodnotnosti dané aktivity, protože vzešla z vnitřního rozhodnutí. Dle následujícího tvrzení by se dalo předpokládat, že lidé, kteří si vyberou dobrovolnickou činnost na základě vlastního rozhodnutí a vnitřních motivů, by u výkonu mohli vydržet déle. Výzkumy na toto téma by však byli jistě velmi komplikované, neboť se jedná o subjektivní složky osobnosti. A jak uvedla Matulayová et al., je otázkou, zda si dobrovolníci svých motivů a pohnutek jsou vědomi a umí je verbálně popsat.

Dalo by se konstatovat, že popsané poznatky z oblasti motivace k dobrovolnictví, bychom za jistých podmínek mohli převést také k motivačním silám vedoucí jedinci k výjezdu na mezinárodní dobrovolnickou činnost. Ujfaluši (2012, s. 14) tvrdí, že z hlediska jeho zkušeností patří mezi motivy především poznání kultury a nabytí zkušeností.

Lonely Planet (2007, s. 15) pak uvádí, že mezinárodní dobrovolnictví fascinuje lidi ze všech zemí díky možnosti nabytí nových zkušeností v jiném kulturním prostředí, poznání nové země a poskytuje příležitost k osobnímu rozvoji.

V této kapitole jsme se pokusili o nelehké vymezení definice mezinárodního dobrovolnictví. Zabývali jsme se dobrovolnictvím i jeho atributy. Následně jsme se zaměřili na možná specifika mezinárodního dobrovolnictví a v neposlední řadě jsme popsali motivaci k dobrovolnictví i mezinárodnímu dobrovolnictví, a to především dle již realizovaných výzkumů v dané

oblasti. V následující kapitole se budeme zabývat definováním rozvojového světa a zasazením Indonésie do tohoto kontextu. V neposlední řadě se zaměříme také na neziskovou organizaci Kintari.org, která do této oblasti vysílá české mezinárodní dobrovolníky.

3 ROZVOJOVÝ SVĚT SASAKŮ NA LOMBOKU

Jak jsme již uvedli na začátku naší práce, současný svět je čím dál více ovlivněn globalizací. Právě ta zapříčiňuje mimo jiné také to, že je svět provázanější a lidé, skupiny i národy jsou si blíže a také jsou na sobě závislejší. Právě tato skutečnost dala možnost řadě fenoménů, do kterých spadá také mezinárodní dobrovolnictví.

Naše práce se věnuje problematice motivace k mezinárodní dobrovolnické činnosti u českých mezinárodních dobrovolníků a zaměřuje se na tuto činnost v oblasti JV Asie, respektive v Indonésii na ostrově Lombok. Jelikož spadá toto území stále do rozvojového světa, klademe v práci důraz na vymezení této oblasti.

Adamcová et al. (2009, s. 16-18) uvádí, že slovní spojení **rozvojová země** bylo poprvé použito na zasedání Konference OSN pro obchod a rozvoj v roce 1964. Mezi rozvojové země řadíme státy v Latinské Americe, Africe, Asii včetně Oceánie. Majorita těchto zemí je bývalou kolonií Velká Británie, Německa nebo Francie. A dají se charakterizovat jako státy s nízkou ekonomickou úrovní, dále také jako země závislé na vyspělém světě. Z hlediska světového hospodářství jsou typické z geografického, historického, politického, ekonomického a kulturně-náboženského hlediska.

Collier (2009, s. 19-20) tyto poznatky doplňuje o skutečnost, že více jak miliarda obyvatel celkové populace Země žije v rozvojových zemích. I přesto, že život v nich sice koexistuje s jednadvacátým stoletím, realita těchto států se pohybuje okolo století čtrnáctého. Setrvávající problematika v těchto částech světa jsou epidemie, občanské války a negramotnost, zasahující nejvíce kontinent Asie a Afriky. S rostoucí světovou ekonomikou je začlenění rozvojových zemí stále náročnější.

Jako ukazatel širšího zařazení rozvojových zemí se využívá HDP na obyvatele. Nevýhodou je však, že tento aspekt nemusí jasně znázornit rozvinutost daného státu. Podle statistik Světové banky spadají do kategorie s nejnižšími příjmy především obyvatele ze střední Asie a subsaharské Afriky. (Adamcová et al., 2009, s. 21-23)

Gomba (2003, s. 5-8) uvádí, že hlavním problémem v rozvojových zemích je chudoba. Důsledkem je především podvýživa, chybějící zdravotní péče, edukace a vzdělání. Skrze tyto skutečnosti vybízí jedince k pomoci a solidaritě. Tvrdí, že lidstvo je jako jedna rodina, do které všichni spadáme, neboť nás pojí příslušnost k lidství. Autorka poukazuje na vážnou situaci v těchto zemích a začátek dopadů na vyspělou část světa, neboť se zdá, že mnozí lidé

tento fakt ignorují nebo neprojeví o danou situaci zájem. Dále dodává, že lidstvo vlastní prostředky i dostatečné znalosti a poznatky k pomoci rozvojovému světu, díky kterým by se dalo zařídit, aby každý člen „naší“ rodiny přišel do věta chránící a respektující hodnotu lidství.

V rámci problematiky rozvojového světa se sjednotili tzv. **Cíle milénia** (MDG). Ty přijaly představitelé členských zemí OSN v roce 2000 na Summitu tisíciletí. Zde bylo přislíbeno navýšení investic do zdravotnictví, vzdělávání, výživy, životního prostředí, plánování rodičovství a infrastruktury rozvojových zemí. Zde spadalo osm základních závazků, mezi které patřili – odstranění extrémní chudoby a hladu, základní vzdělání pro všechny, rovnost pohlaví a posílení role žen ve společnosti, snížení dětské úmrtnosti, zlepšení zdraví matek, boj proti HIV/AIDS, malárii a dalším nemocem, zajištění udržitelného stavu životního prostředí a budování světového partnerství pro rozvoj. (Stojanov, ©[b.r.]) (Tožička, ©2007, s. 3)

Podle výsledků byla tato agenda úspěšná. Trvala však pouze do roku 2015 a po tomto roce pokračuje sedmnácti **cíli udržitelného rozvoje** (SDGs). Tato strategie byla přijata v roce 2012 na Konferenci OSN v Riu de Janeiro a jsou sestavy na patnáct let, tedy do roku 2030. Zde se cíle rozšířili na následující (FORS, ©2019):

- Konec chudoby
- Konec hladu
- Zdraví a kvalitní život
- Kvalitní vzdělání
- Rovnost mužů a žen
- Pitná voda a kanalizace
- Dostupné a čisté energie
- Důstojná práce a ekonomický růst
- Průmysl, inovace a infrastruktura
- Méně nerovností
- Udržitelná města a obce
- Odpovědná výroba a spotřeba
- Klimatická opatření
- Zaměření se na život ve vodě
- Zaměření se na život na souši
- Mír, spravedlnost a silné instituce
- Partnerství ke splnění cílů

Hodač a Kotrba (2011, s. 209-210) navíc uvádí, že jedním z možných globálních problémů je obava z přelidnění. Pro její vyřešení existují podle autorů tři základní kroky. Tím prvním je zvýšení dostupnosti minimálně základní edukace v rozvojovém světě, dále pak zlepšit dostupnost zdravotnické péče a připojit více rozvojových států do světové ekonomiky.

Právě do rozvojového světa spadá také Indonésie. Po porozumění konceptu a problémů rozvojích zemí se budeme zabývat Indonésií jejím popisem, kde právě již několikrát zmíněný Lombok patří. Na danou problematiku se pokusíme zaměřit především z hlediska sociálního.

Indonésie neboli Indonéská republika (The Republic of Indonesia) se nachází v JV Asii a Oceánii. Jedná se o zemi, která se pyšní největší sbírkou ostrovů. Zde žije více jak dvě stě šedesát jedna milionů lidí. Z náboženského hlediska jsou majoritou země muslimové (87%). Často se uvádí, že je Indonésie velmi rozmanitá. Je to především díky tomu, že zde žije více jak 300 etnických skupin. Mezi ty nejznámější můžeme zařadit kmen Dayaků (Kalimantan), Sasaků (Lombok), Betawi (Jakarta), aj. Všechna uvedená společenství mají nejen svoje tradice a zvyky, ale také svůj tradiční jazyk. Díky skutečnosti, že by se lidé těmito jazyky mezi sebou nedomluvili, byla uznána jako oficiální jazyk země indonéština (bahasa indonesia). (BBC, ©2019)

Pro vysvětlení je jméno práce specifikováno na území vykonávání mezinárodního dobrovolnictví. Jelikož je tato činnost realizována na Lomboku, jedinci se tak potkávají se Sasaky, jejich sasackými tradicemi, zvyky, jazykem, atd.

Ústava Indonésie a další doplňující zákony nesou velmi důležitý koncept, který se odráží v sociálním životě obyvatel. Existuje zde paragraf zvaný *Pasal*, který definuje, že každý obyvatel Indonésie musí mít náboženství (agama). Dále se v zákoně uvádí, že má země šest uznaných náboženství: islám, katolictví, protestanství, hinduismus, buddhismus a konfucianismus. Zajímavostí může být, že zmíněný zákon platí v jistých úpravách již od roku 1965 (*Pasal 1 UU Nomor 1/PNPS/Tahun 1965*). (Azmi Aulia, ©2015) (Hukum online, ©2000-2018)

Všechny výše zmíněné rozdílnosti, které v zemi můžeme najít, se odráží také v motu *Bhinneka Tunggal Ika*, které by šlo do českého jazyka přeložit jako *Jednota v rozmanitosti* (Unity in Diversity).

Jak jsme již výše zmínili, Indonésie na seznamu rozvojových zemí. Je to převážně z důvodů stavu sociálních standardů země, do kterých můžeme zahrnout sociální a zdravotní pojištění, vzdělání, zdravotní péči, životní prostředí a celkově životní úroveň obyvatel. Důležitým faktem je, že průměrná měsíční mzda v Indonéské republice činí Rp2 500 000 (3 760Kč). (CEIC, ©2017) (Převod měny dle Peníze.cz, ©2000-2019)

Jedním z nejdiskutovanějších tématem je mimo jiné edukace. I přesto, že je základní vzdělání v Indonésii povinné, není vymahatelné. Což v praxi znamená, že jsou rodiny, které nemohou nebo nechtějí děti do školy dát. Na základním vzdělání se do jisté míry podílí stát, vyšší úrovně edukace jsou již však placené. Problémem je, že v některých částech Indonésii nejsou školy, a tak je zde také stále významné procento negramotnosti a dětské práce. To jsou fakta, která souvisí s problémy země. Dle autorů je potřeba investovat do vzdělání obyvatel, což by mohlo zvýšit prosperitu dané země. (Suryadarma, Jones, 2013, s. 15-45)

Z těchto důvodů jsou obyvatelé Indonésii velmi rádi za mezinárodní dobrovolníky, kteří mohou do této oblasti vyjet a předat své znalosti či dovednosti. Díky tomu vznikla také česká nezisková organizace **Kintari.org**. Již od roku 2006 své projekty zaměřuje na indonéský ostrov Lombok, kde se rozhodla podporovat chudé děti především v oblasti vzdělání. Čeští dobrovolníci, kteří se rozhodnou do této části Indonésii vyjet v rámci mezinárodního dobrovolnictví, se zaměřují především na výuku angličtiny. Právě v edukaci a výuce anglického jazyka vidí tato organizace smysl. Nově se věnují také environmentální výuce a uklízení životního prostředí na Lomboku. Od své práce si slibují nejen dopřání lepšího vzdělání místním dětem, ale také jejich lepší budoucnost. (Kintari.org, © 2018)

Pokud se jedinec rozhodne do této oblasti vyjet, je nutné se spojit se zakladatelkou Janou Wolfovou. Ta se vždy snaží o to, aby předala základní informace a celkový příběh Kintari.org, jejich cíle a smysl. Proto se vždy s dobrovolníkem sejde a ochotně zodpoví všechny dotazy. Podmínkou pro vycestování je také zaslání životopisu a motivačního dopisu. Čeští mezinárodní dobrovolníci se pak také mohou účastnit aktivit, které jsou organizovány samotným Kintari.org. Jedná se tak o kurzy indonéštiny nebo lekce tanců. Na Lomboku je také vytvořen tým Kintari z místních lidí, což může být jistou výhodou pro vyjíždějící dobrovolníky. (Kintari.org, © 2018)

V první části naší práce jsme pojednávali o teoretickém vymezení klíčových pojmů práce i výzkumu. Zabývali jsme se motivací, její definicí, klíčovými koncepty a také teoriemi. Dále bylo definována dobrovolnictví, potažmo mezinárodní dobrovolnická činnost a její atributy. Ve třetí části jsme se věnovali Indonésii jako rozvojové části našeho světa a závěrem kapitole jsme soustředili pozornost neziskové organizaci Kintari.org, která dobrovolníky na Lombok vysílá. Druhá, praktická část práce bude seznamovat s výzkumem, který jsme realizovali v Indonésii na Lomboku s českými mezinárodními dobrovolníky a který zkoumá jejich motivaci.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Naše práce se zabývá motivací českých dobrovolníků k výjezdu na mezinárodní dobrovolnickou činnost do Indonésie na ostrov Lombok. V první části této práce jsme se věnovali teoretickým konceptům dané problematiky. Definovali jsme pojem dobrovolnictví, mezinárodní dobrovolnictví a osobu dobrovolníka. Vymezili jsme pohledy různých autorů a legislativu dobrovolnictví. Dále jsme se zaměřili na termín motivace, její teorie a definice. Část práce jsme se také věnovali motivům, které zásadním způsobem ovlivňují lidské chování a jednání. V neposlední řadě jsme definovali rozvojový svět Indonésie a především Lombok, na který čeští dobrovolníci právě v rámci mezinárodního dobrovolnictví vyjíždějí.

V této druhé, praktické části naší práce se budeme věnovat výzkumu, který je realizován s českými mezinárodními dobrovolníky na Lomboku. Naším hlavním cílem je zjistit motivaci dobrovolníků k dobrovolnické činnosti v této části Indonésie. Zaměříme se nejen na motivaci jedinců k výjezdu, ale také na motivační procesy v průběhu činnosti na Lomboku. Díky této formulaci vyplývá, že jsme nemohli zvolit přístup kvantitativní, ale kvalitativní, neboť se zaměřujeme na subjektivní procesy dobrovolníků a výzkumem se snažíme proniknout do hloubky poznání této problematiky.

První část našeho výzkumu je věnována přípravám. Pročetli jsme dosavadní literaturu z oblasti naší zkoumané problematiky a vytvořili jsme rešerši. Naše snaha se zaměřila také do vyhledání již realizovaných výzkumů na dané téma. V českém prostředí jsme však žádný realizovaný výzkum věnující se motivaci dobrovolníků k mezinárodnímu dobrovolnictví na Lomboku nenašli. Objevili jsme pouze obdobný výzkum Radky Valové, která se zaměřila na výzkum motivace českých dobrovolníků v kontextu migrační krize (Matulayová et al., 2016, s. 17-36). Toto výzkumné šetření bylo provedeno pomocí polostrukturovaného rozhovoru v kombinaci s analýzou dokumentů a dat. Cílem pak bylo rozkrýt motivy českých dobrovolníků vyjíždějících pomáhat do balkánské oblasti. Další dva výzkumy byly realizovány v rámci bakalářské práce Elišky Surmařové (2015 a 2016). Jsou zaměřeny na zkušenosti a atributy kulturního šoku u dobrovolníků. Oba výzkumy jsou cílené na mezinárodní dobrovolnictví na africkém kontinentě v Keni.

Následně se už v tuzemsku jedná spíše o výzkumy dobrovolnictví v prostředí českém, se zaměřením na různé oblasti (zdravotnictví, neziskové organizace, oblasti České republiky, atd.) a cílové skupiny (mládež, senioři, atd.). V zahraničních výzkumech jsme našli také pouze výzkumy v příbuzných oblastech nebo se zaměřením na jiné země. Výzkumem, který

realizujeme, bychom tedy chtěli otevřít pomyslné „dveře“ problematice mezinárodního dobrovolnictví v Indonésii, respektive na Lomboku.

Poté, co jsme si připravili „stavební kameny“ našeho výzkumu, jsme vyjeli na Lombok. Osobně jsme se seznámili se všemi českými dobrovolníky, kteří byli na místě, a ponechali jsme si pár dnů na zmapování terénu. Zaměřili jsme se také na seznámení se s dobrovolníky a získání jejich důvěry, která je velmi významná pro získání hloubkových dat, a tak také porozumění danému problému. Poté jsme všechny možné dostupné dobrovolníky seznámili s naším výzkumem a požádali je o spolupráci. Jedincům jsme nezatajovali ani zkoumanou problematiku, ani cíle našeho výzkumu. Výzkumného šetření se rozhodli zúčastnit všichni přítomní jedinci, pro nás tedy všichni dostupní respondenti.

Následně jsme si znovu prošli dva polostrukturované rozhovory, které jsme vytvořili a plánovali realizovat s danými mezinárodními dobrovolníky. Ty jsme zkontrolovali a doplnili tak, aby vycházely nejen z odborné literatury a naší zkušenosti, ale také z poznatků a reflexe daného terénu. Formu polostrukturovaného interview jsme volili z toho důvodu, abychom dodrželi hranice k získání potřebných informací výzkumu. Mohlo by se totiž stát, že bez daných hranic interview bychom se dostali s dobrovolníky od motivačních procesů jen k blízkým tématům a nedosáhli bychom tak naplnění našich výzkumných cílů. Takže díky vybranému druhu interview jsme mohli udržet jistou strukturu a hranice námi zvolené metody získání dat, a dosáhnout tak potřebných informací, které jsou pro náš výzkum důležité.

Součástí naší práce se staly také motivační dopisy, které byly vytvořeny dobrovolníky před výjezdem pro Kintari.org jako povinná součást přihlášky k odjezdu Na Lombok. Díky spolupráci a souhlasu všech zúčastněných jedinců jsme dostali příležitost doplnit náš výzkum o významné informace také z daných motivačních dopisů. Ty jsme však nejprve ponechali stranou, aby neovlivnily náš terénní výzkum.

Námi vytvořené polostrukturované interview jsme rozdělili na dvě části. Část první se zaměřuje na motivaci, která vedla dobrovolníky k rozhodnutí vyjet na Lombok a zahrnuje 14 otázek. První interview jsme realizovali s dobrovolníky vždy pár dní po jejich příjezdu. Druhou část interview, obsahující 17 otázek, jsme uskutečnili s dobrovolníky před koncem dobrovolnické činnosti na Lomboku, tedy před jejich odjezdem z Indonésie. Tuto část jsme zaměřili na motivační procesy jedinců v průběhu jejich dobrovolnické činnosti.

Po realizaci obou interview jsme byli připraveni doplnit náš výzkum také o již zmíněné motivační dopisy, které dobrovolníci sepsali před jejich odjezdem. Všechna získaná data jsme shromáždili, aby byla připravena k následné analýze.

Na Lomboku jsme výzkum realizovali s dostupnými českými dobrovolníky, kteří se do něj byli ochotni zapojit. Pro náš výzkum jsme tak získali 6 dobrovolníků. Všichni tito respondenti na Lombok vyjeli z České republiky přes neziskovou organizaci Kintari.org, která má sídlo v Praze, a strávili zde různě dlouhou dobu.

Pro naši jistotu, že jsme zvolili vhodné a srozumitelné otázky do interview, jsme se rozhodli udělat také předvýzkum. Ten spočíval v tom, že interview, které jsme vytvořili, jsme ověřili na jednom z našich probandů. Cílem tohoto kroku bylo zjistit, zda jsme otázky do polostrukturovaného interview formulovali srozumitelně a správně. Jelikož jsme však po našem předvýzkumu žádnou z otázek nezměnili, pracovali jsme s tímto interview i v rámci naší analýzy.

Analýza získaných dat pak proběhla technikou otevřeného kódování za pomoci realistického přístupu. Po získání všech kódů byly vytvořeny subkategorie. Posledním krokem bylo vytvoření kategorií, kde jsme využili techniky „vyložení karet“. Analýze dat se budeme podrobněji věnovat v páté kapitole této práce.

V následující části práce vás seznámíme detailně s výzkumným problémem, výzkumnými otázkami a cíli, pojetím výzkumu, metodou sběru dat, výzkumným souborem a jeho vzorkováním, již zmíněným předvýzkumem a samotnou realizací výzkumu. Zaměříme se také na etickou stránku a možná zkreslení výzkumu.

4.1 Výzkumný problém

Hlavním výzkumným cílem této práce je zjistit motivaci českých dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku. Zkoumanou problematikou je tedy motivace k výjezdu na mezinárodní dobrovolnictví k Sasakům na Lombok, motivační faktory ovlivňující rozhodnutí českých dobrovolníků vydat se do této části Indonésie a jejich subjektivní pohledy na tuto problematiku. Dále také motivační procesy v průběhu mezinárodního dobrovolnictví a faktory je ovlivňující.

Již z formulace námi zkoumané problematiky, respektive výzkumného problému, vyplývá, že jsme nemohli zvolit jiné než kvalitativní pojetí výzkumu. Právě díky němu můžeme jít do hloubky problematiky, získat hloubková data, a tak i poznat daný fenomén.

Námi realizovaný výzkum jsme se snažili propojit nejen s dostupnou odbornou literaturou, ale také spojit přímo s terénem jako takovým. Samotný proces získávání dat tak probíhal v Indonésii na Lomboku.

Jak jsme již uvedli v minulé kapitole, námi zkoumaný fenomén, kterým se v naší práci zabýváme, není zcela zakotven ani popsán, ať už v české, tak i v zahraniční odborné literatuře. V cizině lze nalézt danou problematiku pouze ve spojitosti s mezinárodním dobrovolnictvím buď obecně, nebo se zaměřením na určitý stát. Žádný z autorů se však nevěnuje přímo indonéské oblasti nebo právě motivaci jedinců k mezinárodnímu dobrovolnictví na Lomboku. Právě z následujících důvodů jsme se danou oblastí rozhodli zabývat a otevřít prostor této problematice také v sociální pedagogice v České republice. Věříme, že výsledky budou využity právě zde a rovněž pomohou organizaci Kintari.org, která dobrovolníky na Lombok vysílá.

4.2 Výzkumné otázky

V následujících řádcích se budeme věnovat výzkumným otázkám, které jsou nezbytnou součástí všech výzkumných projektů. Právě ty dávají podklad pro stanovení hlavního výzkumného cíle a pak i těch dílčích.

Při definování výzkumných otázek jsme se snažili následovat hned několik bodů. Dle Hendla (2012, s. 144-145) je důležité, aby výzkumné otázky byly formulovány správně. Tvrdí, že právě ony pomáhají zodpovědět vše, co je potřeba k tomu, aby mohlo dojít ke stanovení výzkumného cíle. Výzkumné otázky totiž spojují a ovlivňují cíle, konceptuální rámec, metody, výběr a validitu. Proto je tak důležité správně výzkumné otázky formulovat, neboť ovlivňují dané komponenty a také otázky do interview.

Dále by pak výzkumné otázky neměly být příliš široké nebo ambiciózní. Právě to by mohlo zapříčinit obsáhlost, která by pro výzkumníky byla těžce zpracovatelná. Při definování výzkumných otázek se klade důraz na to, že by měly explarovat, nikoli objasňovat jev. A tak se musíme při jejich vymezení zaměřit na zkušenosti a porozumění určitému jevu, což v praxi znamená, že musí být formulovány otevřeně. (Řiháček et al., 2013, s. 12-13)

Právě výše zmíněné body jsme se snažili dodržet při formulování výzkumných otázek. Jelikož je náš výzkum kvalitativní, pokusili jsme se jít co nejvíce do hloubky dané problematiky a stanovit výzkumné otázky tak, aby naplňovaly výše definovaná kritéria, a především aby dodržovaly a rozvíjely téma, na které je celý výzkum zaměřen.

Ústřední výzkumná otázka

Následující hlavní neboli ústřední výzkumná otázka je nadřazená otázkám dílčím.

- ✓ Jaká je motivace dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti u Sasaků na Lomboku?

Dílčí výzkumné otázky

- ✓ Jaké jsou motivy českých dobrovolníků k výjezdu na mezinárodní dobrovolnictví na Lombok?
- ✓ Jaké jsou motivy dobrovolníků k výběru mezinárodního dobrovolnictví na Lomboku?
- ✓ Jak dobrovolníka při výjezdu na mezinárodní dobrovolnickou činnost podporuje rodina/přátelé/Kintari.org?
- ✓ Jaké jsou vnitřní aspekty motivace dobrovolníka?
- ✓ Co motivuje české dobrovolníky k výjezdu na mezinárodní dobrovolnictví na Lombok prostřednictvím Kintari.org?
- ✓ Jaké je očekávání z hlediska cílů dobrovolníků od mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku?
- ✓ Co jedince při dobrovolnické činnosti na Lomboku demotivuje?
- ✓ Co jedince při dobrovolnické činnosti na Lomboku motivuje?
- ✓ Jak se změnil hodnotový žebříček dobrovolníků?
- ✓ Jak dobrovolníka při výkonu mezinárodní dobrovolnické činnosti podporuje rodina/přátelé/Kintari.org?
- ✓ Jaké jsou obtíže při výkonu mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku?
- ✓ Co dobrovolníkům mezinárodní dobrovolnická činnost přinesla?
- ✓ Jaká je podle názorů dobrovolníků motivace naší společnosti k mezinárodní dobrovolnické činnosti?
- ✓ Jak se dá podle názorů dobrovolníků zkvalitnit mezinárodní dobrovolnická činnost na Lomboku z hlediska motivace pro další zájemce?

V této části práce jsme si definovali výzkumné otázky, které jsou podstatnou složkou našeho výzkumu. Jelikož je naše pojetí kvalitativní, pokusili jsme se formulovat všechny otázky tak, aby zasáhly do hloubky námi zkoumané problematiky a rozvedly ji.

4.3 Výzkumné cíle

Jak jsme již výše uvedli, výzkum, který realizujeme, se zabývá motivací českých dobrovolníků k mezinárodnímu dobrovolnictví na Lomboku v Indonésii. Po formulaci výzkumných otázek budeme pokračovat ve vymezení výzkumných cílů, respektive hlavního výzkumného cíle i těch dílčích. Právě výzkumné cíle jsou další nezbytnou komponentou našeho výzkumného projektu.

Hlavní výzkumný cíl

Ústředním výzkumným cílem práce, vyplývajícím především z námi zkoumané problematiky a také z již definovaných výzkumných otázek, je zjistit motivaci českých dobrovolníků k mezinárodnímu dobrovolnictví na Lomboku.

- ✓ Zjistit motivaci českých dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti u Sasaků na Lomboku.

Dílčí výzkumné cíle

- ✓ Zjistit motivy českých dobrovolníků k výjezdu na mezinárodní dobrovolnictví na Lombok.
- ✓ Popsat motivy dobrovolníků k výběru mezinárodního dobrovolnictví na Lomboku.
- ✓ Zjistit, jak dobrovolníka při výjezdu na mezinárodní dobrovolnickou činnost podporuje rodina/přátelé/Kintari.org.
- ✓ Popsat vnitřní aspekty motivace dobrovolníka.
- ✓ Zjistit, co motivuje české dobrovolníky k výjezdu na mezinárodní dobrovolnictví na Lombok prostřednictvím Kintari.org.
- ✓ Zjistit očekávání cílů dobrovolníků od mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku.
- ✓ Zjistit, co při dobrovolnické činnosti na Lomboku české dobrovolníky demotivuje.
- ✓ Zjistit, co jedince při dobrovolnické činnosti na Lomboku motivuje.
- ✓ Zjistit změnu v hodnotovém systému dobrovolníků.
- ✓ Popsat podporu dobrovolníka od rodiny/přátel/Kintari.org při výkonu mezinárodní dobrovolnické činnosti.
- ✓ Zjistit obtížnosti při výkonu mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku.
- ✓ Zjistit přínosy mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku pro samotné dobrovolníky.

- ✓ Zjistit názor probandů na motivaci naší společnosti k mezinárodní dobrovolnické činnosti.
- ✓ Zjistit názor dobrovolníků na zkvalitnění mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku z hlediska motivace pro další zájemce.

Jelikož usilujeme o získání subjektivních elementů, zkušeností, od vybraných dobrovolníků, kteří v Keni dobrovolnickou činnost vykonávali, rozhodli jsme se s ohledem na problematiku zvolit kvalitativní pojetí výzkumného projektu, neboť právě jednou z mnoha výhod kvalitativního přístupu je získání hloubkového poznání problematiky, o což právě usilujeme. Více se však strategií výzkumu budeme zabývat v další kapitole práce.

4.4 Pojetí výzkumu

Cílem našeho výzkumného projektu je zjistit motivaci českých dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku v Indonésii. S ohledem na skutečnost, že se zaměřujeme na motivaci, respektive subjektivní elementy jedinců a jejich vnitřní procesy, rozhodli jsme se pro náš výzkum zvolit kvalitativní přístup. A to z několika důvodů.

Prvním, snad i nejdůležitějším důvodem je fakt, že díky kvalitativnímu přístupu nezůstáváme pouze na povrchu jevu. Můžeme jít do hloubky problematiky, což nám umožní hloubkový popis fenoménu – procesů, kontextu, lokální situace i podmínek. Dalším důvodem je fakt, že kvalitativní přístup je typický intenzivním kontaktem s terénem anebo se situací člověka a skupiny. Provádí se také po delší časové období. Třetím bodem pro tento výběr bylo, že právě kvalitativní šetření se pokouší porozumět a objasnit situace, co se děje a jak lidé reagují. V neposlední řadě je pro nás také významná skutečnost, že výzkumníci využívající tento model se snaží o integrovaný pohled na danou problematiku a její kontextovou logiku. (Miles a Creswell, 2003, Huberman, 1994, Bogdan, Biklen, 1992 cit. podle Hendl, 2012, s. 49-51)

Kvalitativní model výzkumu byl tedy zvolen na základě zkoumané problematiky a výše uvedených kritérií. Naše výzkumné šetření se zaměřuje na motivaci českých dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku. Tématem je tedy motivace, respektive subjektivní elementy jedinců a jejich vnitřní procesy. Do hloubky fenoménu se dostáváme také díky tomu, že kvalitativní přístup nám umožňuje zkoumání přímo v přirozeném prostředí a v osobním kontaktu s probandy. Díky tomu je možno získat bohatá a hloubková data a konkrétní popis zkoumaného jevu. Díky těmto skutečnostem je také důležité vzít v potaz,

že výzkum se zaměřuje na subjektivní procesy jedinců a snaží se jim porozumět. Právě to s sebou může nést různá rizika a taky fakt, že není možné využít standardizované metody a výsledky pak zobecnit.

Pro výzkum, který se zaměřuje na motivaci českých dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku, bylo zvoleno kvalitativní pojetí. Díky tomu byly zvoleny také kvalitativní metody sběru dat, které rozebíráme v následující kapitole.

4.5 Metoda sběru dat

Vzhledem k tomu, že jsme zvolili kvalitativní přístup výzkumu, bylo důležité vybrat také vhodnou kvalitativní metodu sběru dat. Mezi ty základní patří pozorování, rozhovor, dokumenty, audio, videozáznamy a texty. (Hendl, 2012, s. 161)

Pro náš výzkum jsme zvolili dvě z těchto kvalitativních metod. Tou první je dokument – **motivační dopis**. Tento motivační dopis museli sepsat všichni dobrovolníci vyjíždějící na mezinárodní dobrovolnictví na Lombok a uvést v něm, jaká je jejich motivace, proč vlastně do této části Indonésie chtějí vyjet a proč tam chtějí dobrovolničit. Zde se objevily také informace o již získaných zkušenostech a vhodnosti výběru k výjezdu. K možnosti využití motivačních dopisů pro náš výzkum jsme získali jak souhlas od samotných dobrovolníků, tak od Kintari.org, které nám tyto dopisy poskytla. Ukázka motivačního dopisu je k nahlédnutí v příloze PI.

Druhou metodou sběru dat, kterou jsme zvolili, je **interview**. Jak uvádí Hendl (2012, s. 48) je právě interview metoda, která je nejčastěji využívána k porozumění zkušenosti a vnitřním procesům respondentů. Má však také své nevýhody, které je důležité znát. Tím je myšleno to, že informace jsou již zprostředkované nebo filtrované. Také přítomnost výzkumníka může zkoumaného ovlivnit a to vše může vést k určitému zkreslení. To je velmi podstatné brát na vědomí. Nicméně je interview základní metodou sběru v kvalitativním přístupu, neboť můžeme být s probandem v osobním kontaktu, klást mu otázky a získávat tak jeho odpovědi.

Přesto však je rozhovor metoda, která dokáže jít do hloubky problematiky. Švaříček (2007, str. 159) tvrdí, že je interview nazýváno jako „in-depth interview“, v překladu hloubkové interview. Všem zmíněným nevýhodám jsme se snažili vyhnout, což dále popisujeme v možných omezeních výzkumu.

V některých publikacích autoři poznamenávají, že existuje rozdíl mezi rozhovorem a interview. Takovým je například Gavora (2000, s. 110), který uvádí, že pojem rozhovor se využívá také v laické sféře a má širší význam. V naší práci však budeme využívat **slova rozhovor a interview jako synonymní**.

Pro naše výzkumné šetření bylo zvoleno **polostrukturované interview** z následujících důvodů. Nejdůležitějším bylo, abychom výzkumu vytyčili a udrželi hranice. Často se totiž při podobných výzkumech stává, že hranice není dodržena a výzkum jde úplně jiným směrem. Zároveň jsme však chtěli udržet možnost doptávání se, žádání vysvětlení a objasnění. (Gay, 1980, s. 279, cit. podle Gavory, 2000, s. 112) Právě tím je typické polostrukturované interview, a proto jsme jej také pro náš výzkum zvolili.

Polostrukturované interview jsme vytvořili na základě odborné literatury, dosavadních poznatků z dané problematiky, zkušenosti a terénu jako takového, a rozdělili jsme jej na dvě části. Rozdělení interview podle výzkumníků napomůže proniknout do hloubky problematiky. Z toho důvodu jsou části odděleny také časově. První část jsme věnovali otázkám týkajícím se motivace dobrovolníků a motivačním procesům vedoucím jedince k odjezdu a vůbec výjezdu na mezinárodní dobrovolnictví na Lombok. Toto interview jsme realizovali vždy na začátku dobrovolnické činnosti daného dobrovolníka. Druhou část jsme zaměřili na motivační procesy, naplnění potřeb a demotivační procesy v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti. Proto také tento druhý rozhovor byl uskutečněn vždy na konci dobrovolnictví na Lomboku. Obě interview jsou k nahlédnutí v přílohách této práce (PII a PIII) plus také se zkrácenou ukázkou interview 2 (PIV).

Každý dobrovolník, který se výzkumu účastnil, byl seznámen se základními informacemi o výzkumu, problematikou a také tím, že výsledky poslouží pro diplomovou práci a také pro organizaci Kintari.org. Všem dobrovolníkům tak byla přislíbena anonymita, proto jsme také všem přidělili výzkumná jména. Před interview jsme každé výzkumné osobě ukázali naše nahrávací zařízení a poprosili je o souhlas k realizaci i vytvoření nahrávky.

Pro kontrolu otázek při tvorbě interview jsme se rozhodli realizovat také předvýzkum, jehož hlavním úkolem bylo zkontrolovat srozumitelnost, jasnost a konkrétnost otázek, které jsme vytvořili. Více informací o předvýzkumu je možné nalézt v kapitole 4.7.

4.6 Výzkumný soubor a jeho vzorkování

Pro vzorkování, tj. způsob výběru vzorku, je základním kamenem výzkumný problém. Jednoduše by se tedy dalo říci, že v kvalitativním pojetí výzkumu reprezentuje soubor zkoumaný fenomén, problém, nikoli určitou populaci. (Šedřová, 2007, s. 72)

Souborem pro náš výzkum jsou čeští dobrovolníci, kteří se rozhodli vyjet na mezinárodní dobrovolnickou činnost na Lombok do Indonésie. Respondenty jsme tak vybrali pomocí **záměrného vzorkování** a také **totálního výběru**, protože jsme do výzkumného šetření zahrnuli všechny dosažitelné a ochotné probandy – dobrovolníky, kteří vyjeli v rámci mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lombok.

Všichni dobrovolníci, které jsme zahrnuli do výzkumného souboru, vyjeli na mezinárodní dobrovolnickou činnost na Lombok přes neziskovou organizaci Kintari.org. Dobrovolníci vyjeli na různě dlouhou dobu, u nejkratší se jednalo o jeden měsíc a u nejdelší o čtyři měsíce. Jelikož se v naší práci zabýváme motivací k dobrovolnické činnosti, časové rozmezí dobrovolnictví nehraje při našem výzkumu významnou roli.

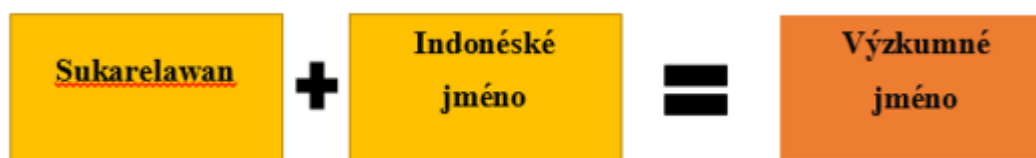
Každý dobrovolník, který se o možnost vyjezdu ucházel, musel projít procesem organizace Kintari.org. Jako první zkontaktoval Kintari.org a domluvil si schůzku s Janou Wolfovou, která je zakladatelkou a vedoucí organizace. Dále zaslal životopis a motivační dopis. Při pohovoru, který probíhal klasicky v českém jazyce, byl dobrovolník seznámen s projektem, filozofií organizace, cíli a vůbec životem na Lomboku. Poté se s Janou domluvil na výjezdu a dalších potřebných opatřeních. Všichni dobrovolníci jsou již ze začátku seznámeni s faktem, že za mezinárodní dobrovolnickou činnost není plat a že si musí zaplatit letenky, vízum, ubytování, pronájem motorky a ostatní existenciální náklady sami.

Do našeho výzkumu jsme získali 5 žen a 1 muže. Přestože bychom rádi dodrželi genderovou vyváženost, v našem výzkumu to bohužel není možné a nelze to zajistit. Ve výzkumu nám tedy převažovalo ženské pohlaví. Jedná se o fakt, který jsme díky dostupnosti respondentů nedokázali ovlivnit.

Všichni čeští dobrovolníci, kteří na mezinárodní dobrovolnickou činnost vyjeli, byli součástí učitelského projektu organizace Kintari.org. Právě tato organizace pomáhá dvěma školám a jedné mateřské školce v malých vesničkách na Lomboku. Jedna škola je státní a nachází se ve vesnici Ngolang, druhá škola je komunitní a je v Petiwungu. Školka se nachází uprostřed džungle poblíž vesnice Ngolang. Dobrovolníci, kteří zde na tento projekt vyjedou, vždy

školám pomáhají a především v nich učí anglický jazyk, realizují odpolední kurzy angličtiny, vytvářejí mimoškolní aktivity a mohou se zapojovat do dalších projektů (př. sbírání odpadků na plážích). Samozřejmě mají také volnou ruku v realizaci vlastních projektů, které si připraví, ať už pro místní komunitu, děti nebo dospělé. Jelikož naše výzkumné osoby odcestovaly na Lombok po velkých zemětřeseních v jeho severní oblasti, měli dobrovolníci možnost zapojit se také do výjezdů a pomoci tam.

Jedinci, kteří vyjeli v rámci mezinárodního dobrovolnictví na Lombok, pocházejí z České republiky a jsou ve věku od 22 do 27 let. Jelikož jsme všem dobrovolníkům slíbili anonymitu, což bylo důležité pro získání důvěry a možnosti jejich otevření se, všem dobrovolníkům v našem výzkumu náleží přezdívka neboli výzkumné jméno „sukarelawan“. Toto slovo vychází z indonéského jazyka a znamená dobrovolník/dobrovolnice. Vzhledem k tomu, že máme ve výzkumu pouze jednoho muže, pro zachování anonymity jsou veškeré jeho odpovědi převedeny do ženského rodu. Výzkumný název „sukarelawan“ je doplněn také pro lepší přehlednost o indonéské jméno pro každého dobrovolníka – Mina, Amina, Tini, Putu, Pia, Betri. Jedná se o indonéská dívčí jména.

Obrázek 2 Výzkumná jména

Původně jsme se dohodli s dobrovolníky, že uvedeme jejich obor studia a práci, ale díky citlivosti těchto údajů jsme se rozhodli žádnou z těchto informací neprezentovat. V interview se totiž objevily výpovědi, v nichž sami dobrovolníci přiznali, že by chtěli, aby byly použity pouze do námi realizovanému výzkumu, ale neuvádělo se, kdo přesně je řekl. Můžeme však také poznamenat, že všechny zkoumané osoby vystudovaly VŠ v různých oborech (učitelství, turismus, ekonomie, fyzioterapie) a již pracovali v ČR. Veškeré základní informace o probandech jsou uvedeny v tabulce č. 1, kterou můžete nalézt na následující straně.

Tabulka 2 Základní údaje o výzkumném souboru

Zkoumaná osoba	Věk	Délka dobrovolnictví	Zkušenosti s mezinárod- ním dobrovolnic- tvím
Sukarelawan Pia	27 let	čtyři měsíce	První zkušenost
Sukarelawan Mina	27 let	čtyři měsíce	První zkušenost
Sukarelawan Amina	26 let	čtyři měsíce	První zkušenost
Sukarelawan Betri	22 let	tři měsíce	První zkušenost
Sukarelawan Putu	25 let	jeden měsíc	První zkušenost
Sukarelawan Tini	24 let	dva měsíce	První zkušenost

Zde jsme si představili náš výzkumný vzorek. Dále se budeme věnovat předvýzkumu a samotné realizaci. Více také o etické stránce našeho výzkumu lze nalézt v kapitole 4.8.1.

4.7 Předvýzkum

V rámci našeho výzkumného šetření jsme se rozhodli provést předvýzkum, který pokládáme za důležitý kvůli jasnosti a srozumitelnosti otázek v interview, které jsme pro výzkum vytvořili.

Otázky do interview vznikly na základě odborné literatury, kontextu s terénem a zkušenosti. Díky této skutečnosti jsme se rozhodli realizovat předvýzkum a zjistit tak, zda jsou otázky správně položené a především jsou pro jedince srozumitelné.

Ve fázi předvýzkumu jsme zjistili spoustu podstatných skutečností, které mohou našemu výzkumnému šetření pomoci. Zaprvé jsme vnímali jako velmi podstatné znát synonyma určitých slov a význam daných otázek – tedy na co se jako výzkumníci přesně ptáme. Uvědomili jsme si, že se jednoduše může stát, že dobrovolník danou otázku pochopí tzv. „po svém“ nebo odbočí úplně k jinému tématu. Důležitá tak pro nás byla skutečnost, že budeme přesně naslouchat dobrovolníkům, dáme jim prostor pro jejich myšlenky, ale pokud se stane, že by odbočili od daného tématu do úplně jiné problematiky, poprosíme je o návrat ke zkoumanému předmětu. Uvědomili jsme si však také, že motivace s sebou nese spoustu přidružených jevů, a tak musíme nechat otevřený prostor také jim, abychom došli k hloubkovému poznání dané problematiky.

V neposlední řadě jsme si ověřili, že je vhodné se doptávat a ptát se na konkretizaci nebo přímé pojmenování věci. Protože je jednoduché odpovědět: „Ano, do Indonésie jsem jela, protože ...“. Ale protože chceme jít opravdu do hloubky dané problematiky, je pro nás důležité ptát se „proč“. Nebo pokud jsme něčemu přesně neporozuměli, poprosit o vysvětlení. Jenom díky tomu můžeme získat opravdu hloubkový popis námi zkoumaného fenoménu. Maximum pozornosti jsme také zaměřili na to, abychom dali zkoumané osobě čas na přemýšlení a prostor k odpovědi.

Jelikož nejsme experti v oblasti interview, bylo podle našeho názoru více než vhodné tento předvýzkum uskutečnit a získat tak reflexi k otázkám i vedení daného rozhovoru s českými dobrovolníky na Lomboku. A jak píše Hendl (2012, s. 166), interview jako takové je v kvalitativním modelu vědou i uměním zároveň a nikdo z nás se se schopností vést rozhovor bohužel nerodí.

V předvýzkumu nedošlo ke změně otázek, proto také pracujeme s těmito oběma interview v našem výzkumu dále. Považujeme tak výsledky z této části předvýzkumu za stejně hodnotné jako z ostatních interview.

Za zdařilé považujeme také ukončení interview. Zde jsme se se všemi probandy rozloučili a poděkovali jim za jejich čas a energii strávenou při našem rozhovoru. Zeptali jsme se však také na to, zda chtějí probandi ještě něco dodat. Dali jsme jim tak prostor k tomu, aby se ještě zamysleli a popřípadě doplnili své výpovědi.

4.8 Realizace výzkumu

V minulých kapitolách jsme se zabývali metodologií výzkumu, respektive výzkumnými otázkami, cílem práce, výzkumným souborem a jeho vzorkováním. V následující kapitole se budeme věnovat samotné realizaci našemu výzkumu.

Výzkum byl realizován s českými dobrovolníky na Lomboku v Indonésii. Všechny zkoumané osoby vyjely do této části Země na mezinárodní dobrovolnickou činnost prostřednictvím organizace Kintari.org. Pro uskutečnění výzkum bylo vytvořeno polostrukturované interview, které bylo rozděleno na dvě části kvůli zaměření a časovému odlišení.

Po příjezdu do Indonésie na Lombok jsme si nechali pár dní na seznámení s terénem a vůbec dobrovolníky tak, abychom získali jejich důvěru. Neboť právě ta byla pro náš výzkum, a tedy pro budoucí práci s nimi velmi důležité. Před samotnou realizací jsme všechny české dobrovolníky seznámili s výzkumem a jeho cíli a poprosili je o spolupráci.

Ještě před realizací samotných rozhovorů na Lomboku jsme se dohodli s Kintari.org na spolupráci a vzájemné pomoci při výzkumu. Kintari.org sídlí v Praze a vysílá české dobrovolníky na Lombok, neboť právě tam podporuje dvě základní školy a jednu mateřskou školku. Čeští dobrovolníci tak do této oblasti vyjíždějí pomáhat, realizovat projekty a především učit anglický jazyk. Kintari.org nám také poskytla možnost využít k výzkumu motivační dopisy, které jsou nezbytnou součástí k výjezdu na mezinárodní dobrovolnickou činnosti na Lombok. Po souhlasu všech dobrovolníků nám Kintari.org motivační dopisy předala.

Kintari.org vzala toto výzkumné šetření jako příležitost, jak dostat zpětnou vazbu od dobrovolníků a také vylepšit motivaci jedinců a vůbec práci s dobrovolníky, kteří na Lombok vyjíždějí. Pozitivně výzkum uchopili také samotní dobrovolníci, protože se všichni rozhodli na výzkumu podílet a uvedli, že díky účasti na něm mohou mít jakousi „sebereflexi“ a zpětnou vazbu také k sami sobě, motivačním procesům a vůbec mezinárodnímu dobrovolnictví.

Ještě před výjezdem jsme vytvořili dvě polostrukturovaná interview, která vycházela především z námi provedené rešerše a znalostí získaných v této problematice. Po seznámení s terénem jsme interview znovu překontrolovali. Poté jsme otázky ověřili předvýzkumem a byli jsme připraveni na uskutečnění hlavní části výzkumu. Oba rozhovory se skládaly ze tří částí. První část je úvodní. Zde jsme chtěli s respondenty navázat kontakt a navodit přátelskou, důvěrnou a příjemnou atmosféru. Proto jsme také s dobrovolníky strávili určitý čas i mimo interview jako takové. Pocit důvěry a bezpečí, na který jsme během našeho výzkumu zacílili,

považujeme při získání hloubkového poznání dané problematiky za jedno z nejdůležitějších. Každý dobrovolník byl také před samotným začátkem v kontaktu s námi seznámen s výzkumem, problematikou i cílem. Respondenti byli rovněž upozorněni na to, že rozhovory se budou zaznamenávat na nahrávacím zařízení a že se jedná o anonymní interview, kde jsme si s dobrovolníky stanovili, co vše budeme/můžeme uvádět. Souhlas jsme dostali od všech zúčastněných zkoumaných osob, a tak jsme mohli přejít k další části interview.

Po navození výše popsané atmosféry a dotazu na dobrovolníka, jak se mu daří, jsme pokračovali danými otázkami. Již při předvýzkumu jsme zjistili, že právě tato otázka na náladu respondentů je pobavila, donutila usmát se a většina z nich otázku také oplátila. Což dopomohlo také k navození uvolněné nálady a ztráty jakési nervozity z nahrávacího zařízení.

Dále jsme pokračovali námi vytvořenými otázkami týkající se daného fenoménu, tzv. jádrem rozhovoru. Zde jsme se zaměřili na motivaci, motivy dobrovolníků, ambice a oporu dobrovolníka. Ve druhé části jsme se snažili zjistit také faktory, které dobrovolníka demotivují nebo frustrují.

V ukončující části interview jsme ponechali prostor dobrovolníkům a poděkovali za jejich ochotu a čas. Do této části jsme zařadili také dvě otázky, které vzaly dobrovolníkům trochu času a museli nad nimi chvíli popřemýšlet. Jednalo se například o otázku, jakou radu by dali Kintari.org, aby dokázala lépe motivovat české dobrovolníky v rámci mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku, nebo zda si myslí, že naše společnost motivuje jedince k této činnosti.

Interview 1 jsme realizovali na začátku dobrovolnické činnosti. Druhou část na konci dobrovolnictví každé zkoumané osoby. Učinili jsme tak kvůli tomu, abychom se mohli opravdu dostat do hloubkového popisu dané problematiky, poznali motivační faktory dobrovolníků a zjistili, proč se jedinci rozhodli na mezinárodní dobrovolnictví vyjet a co je „pohánělo“ také v průběhu jejich činnosti.

Získali jsme tak motivační dopisy, které dobrovolníci psali před přijetím k výjezdu na mezinárodní dobrovolnickou činnost na Lombok. Motivační dopis je k nahlédnutí v příloze PI. Poté interview po samotném příjezdu a konečný rozhovor na konci jejich činnosti. V příloze PII a PIII můžete námi vytvořené interview nalézt. Plus jsme vložili také ukázkou interview, kterou naleznete v příloze PIV.

Výběr místa, kde budeme rozhovor realizovat, jsme ponechali na dobrovolnících, aby se cítili příjemně. Interview 1 jsme tak uskutečnili v domě, kde dobrovolníci přechodně v rámci

mezinárodní dobrovolnické činnosti bydleli, aby bylo vše dobře slyšet. Zde jsme byli s každou zkoumanou osobou sami a mohli jsme jí tak zajistit pocit bezpečí a navodit atmosféru důvěry.

Interview 2 pak probíhalo na střeše domu, kde dobrovolníci bydleli, protože bylo hezké počasí, a tak jsme se mohli s každým z dobrovolníků pohodlně posadit do tzv. „bruga“, tedy takové stříšky, odkud jsme také měli krásný výhled na celou Kutu, město, ve kterém dobrovolníci žili. Načasování tohoto druhého interview bylo, jak jsme již výše zmínili, v posledních dnech pobytu probanda na Lomboku. Výjimkou bylo interview s jednou dobrovolnicí, která bohužel kvůli zdravotním problémům musela náhle, a dříve než plánovala, vycestovat zpět do rodné země. S ní jsme se tedy domluvili na tom, že uskutečníme tento poslední rozhovor přes skype, až se jí trochu uleví. Poté, co nás kontaktovala, jsme si naplánovali náš skype hovor – také se zapnutou kamerou, abychom zajistili, že se můžeme navzájem vidět, a my abychom si také ověřili její soustředěnost a skutečnost, že ji v rozhovoru nic jiného nevyrušuje. Domníváme se tak, že jsme udělali maximum, aby toto interview bylo rovnocenné s ostatními.

Po obou interview jsme zůstali ještě s každým z dobrovolníků chvíli sedět a povídat si. Díky tomu jsme mohli ještě více porozumět informacím, které nám předali v průběhu rozhovoru. Někteří z nich si dokonce stěžovali na jejich „vilu vyvolených“, jak si přezdívali, nebo také na pozici koordinátora či zdravotní péči a své zdravotní problémy. V této situaci jsme zůstali naslouchat a snažili jsme se navodit atmosféru podpory. Ostatní vyprávěli třeba vtipné historky z dobrovolnictví nebo své zkušenosti s dětmi.

Po příchodu domů jsme začali ihned s přepisem neboli transkripcí interview, aby bylo vyhotoveny v nejkratší době. To jsme udělali především kvůli tomu, aby došlo k přesnému přepisu. Často se totiž dobrovolníci během rozhovoru usmáli, nebo dokonce udělali ironický úšklebek. To nám pomohlo ke spolehlivému a preciznímu přepisu spojeném s doslovnou a komentovanou transkripcí při analýze dat.

V této kapitole jsme se zabývali realizací našeho výzkumu, který se zaměřuje na motivaci českých dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku. V další části práce se budeme věnovat etice výzkumu a jeho možným omezením.

4.8.1 Etika výzkumu

Etika výzkumu je jedna z nejdůležitějších věcí, kterou jsme také v našem výzkumu nemohli zanedbat. Proto se jí budeme v této zvláštní kapitole věnovat.

Jako první krok jsme se rozhodli představit náš výzkum Kintari.org, která jej vzala za svůj a požádala, zda bychom toto téma mohli zpracovat do hloubky a výsledky jim také předat, protože by jí mohly pomoci při práci s dobrovolníky, kteří na Lombok vyjíždějí. Díky Kintari.org jsme také mohli do Indonésie na Lombok vycestovat a potkat se se všemi českými dobrovolníky přímo v terénu, kde jsme výzkum následně realizovali.

Dále jsme představili český projekt českým dobrovolníkům – respondentům. Seznámili jsme je s výzkumem, jeho problematikou, zaměřením a cíli. Také jsme vysvětlili, že výsledky výzkumu budou použity pro diplomovou práci i pro Kintari.org, která díky tomu může zlepšit svou práci s dobrovolníky na Lomboku. Naše výzkumné šetření nevyžadovalo zatajení žádných skutečností.

Probandy kontaktovalo také samotné Kintari.org a požádalo je také o spolupráci při tomto výzkumném šetření. Rozhodnutí dobrovolníků bylo však dobrovolné a nebyli k němu nuceni neziskovou organizací, ani nebylo povinnou součástí dobrovolnické činnosti. Poté jsme se s nimi setkali také my osobně a znovu vše vysvětlili a představili náš projekt.

Dalším nezbytným opatřením bylo získání souhlasu k využití motivačních dopisů od samotných dobrovolníků a také Kintari.org, které nám tento dokument po odsouhlasení také poskytla.

Dalším krokem bylo seznámit probandy s průběhem rozhovoru, který s nimi bude uskutečněn v rámci daného výzkumu. Jako první jsme žádali jejich souhlas k rozhovoru a následně také k jeho nahrávání. Po získání souhlasu jsme se s dobrovolníky dohodli, že ve výzkumu nepoužijeme jejich skutečná jména ani příjmení. Proto jsme také všem zkoumaným osobám přiřadili výzkumná jména „sukarelawan“ – v indonésckém jazyce znamenající dobrovolník a doplnili indonésckými dívčími jmény, abychom ještě více zvýšili anonymitu. Díky tomu, že jsme do výzkumu získali pět žen a jednoho muže, vyhodnotili jsme společně, že pro zachování anonymity převedeme všechny výroky do ženského rodu. Proto jsme také přidali všem indonéscká dívčí jména.

Posléze jsme pochopili, že se tak dobrovolníci cítí více v bezpečí a nebojí se říct své názory, myšlenky anebo kritiku. Zpočátku jsme se s dobrovolníky domluvili, že můžeme uvést alespoň jejich obor studia a práci, ale na konci výzkumu jsme museli domluvu přehodnotit. Dobrovolníci totiž v průběhu dobrovolnictví narazili na několik věcí, které je demotivovaly. Vždy když o nich chtěli v rámci interview mluvit, předem se zajímali, zda se může někdo dozvědět, že to řekli oni. I přes ujištění o anonymitě jsme shledali za vhodné neuvádět žádné osobní údaje.

Po ukončení každého interview s dobrovolníkem jsme se snažili vždy ještě nějakou chvíli zůstat a povídat si, pokud to sám chtěl. Musíme říct, že se to tak stalo ve všech případech. Pokládali jsme za důležité zajistit emoční bezpečí, a tak jsme naslouchali a povídali si s nimi. Jednou se dokonce stalo, že dobrovolnice se po interview velmi rozčílila, protože začala mluvit o vztazích mezi českými dobrovolníky na Lomboku, což shledala jako velmi demotivující faktor svého dobrovolnictví. Z hlediska etických otázek jsme se snažili držet Hendlových etických pravidel.

4.8.2 Možná omezení výzkumu

Náš výzkum, zabývající se motivací českých mezinárodních dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku, je realizován kvalitativní cestou. Proto je možné ohrožení výzkumu jeho subjektivní povahou. K tomu se přidává také skutečnost, že výzkumníci realizovali výzkum přímo v terénu, tedy v Indonésii na Lomboku, kde i jejich vztah k respondentům byl velmi těsný. Zde je možné, že by mohlo dojít k určitým zkreslením. Domníváme se však, že i díky předvýzkumu, zřeteli na objektivnost i vytvořeným otázkám na základě literatury jsme udělali maximum, aby nedošlo k výrazným zkreslením výzkumu.

Dalším možným omezením výzkumu mohla být genderová nevyváženost výzkumného souboru. V našem výzkumu bylo pět žen a pouze jeden muž. I přesto, že se výjezdy v rámci mezinárodního dobrovolnictví zvyšují, je zde stále malé zastoupení vyjíždějících osob. Proto je velmi těžké takový faktor ovlivnit.

Potenciálním omezením by mohla být také délka dobrovolnického programu každé zkoumané osoby. Ta se právě liší. Jelikož se však v naší práci zabýváme motivací k dobrovolnické činnosti, domníváme se, že časové rozmezí dobrovolnictví nehraje při našem výzkumu významnou roli.

Podle Strausse a Corbinové (1999, str. 27-30) může být také dalším z možných omezení teoretická citlivost. Ta spočívá ve výzkumníkovi. Je brána jako jakási jeho určitá schopnost a charakteristika rozpoznávat detaily ve výzkumu. Omezení, které by se nás mohlo týkat, vyplývá ze skutečnosti, že jako výzkumníci máme nejen osobní zkušenost, ale také jsme výzkum realizovali přímo v terénu. Postupovali jsme však podle uvedených pravidel a snažili jsme se ptát a odstupovat od dané problematiky, postupovat dle výzkumných postupů a udržovat skeptický postoj v průběhu zkoumání.

K většímu odstupu od zkoumané problematiky pomohla sebereflexe výzkumníka před začátkem výzkumu, ve které byla pojmenována jeho motivace v rámci mezinárodního dobrovolnictví na ostrově Lombok. Ta je k nahlédnutí v příloze P V.

Posledním je samotná oblast výzkumu – motivace. Při identifikaci motivů a motivačních procesů jako takových může hrát velkou roli nevědomí jedinců, ale také jejich schopnost své motivy rozpoznat a umět je verbálně vyjádřit. Aby došlo co nejvíce k minimalizování možného omezení z následujícího důvodu, byly sestrojeny opakující se otázky v interview a pro zjišťování motivů jsme využili také pojmy jako důvod, cíl, potřeba nebo přání.

I přes výše popsaná potenciální zkreslení nebo omezení věříme, že jsme se snažili jejich vliv přinejmenším zmírnit. Efektivním v boji pro ti těmto činitelům byl určitě předvýzkum, výběr respondentů pouze z českého prostředí, pokus o odstup a celková příprava na výzkumné šetření v terénu.

5 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

V této kapitole se budeme zabývat analýzou námi získaných dat. Jako první vymežíme analýzu motivačních dopisů. Zprostředkovala nám je Kintari.org, přes kterou naši respondenti do Indonésie za mezinárodním dobrovolnictvím vyjžděli. Poté se zaměříme na analýzu dat získaných polostrukturovanými rozhovory s dobrovolníky.

S ohledem na zkoumanou problematiku, cíle a pojetí daného výzkumu, probíhala analýza dat následujícím způsobem. Prvním krokem bylo shromáždění motivačních dopisů, které každý z dobrovolníků vytvořil před odjezdem na Lombok. Díky naší spolupráci s Kintari.org a souhlasu všech autorů jsme je mohli pro náš výzkum také využít. Poté jsme u všech textů upravili formátování, aby se nám data lépe analyzovala. Po vytisknutí jsme začali se samotnou analýzou.

Dalším krokem byla transkripce obou interview, která jsme realizovali se všemi účastníky výzkumu a která jsme díky jejich souhlasu mohli také zaznamenat na nahrávací zařízení. Transkripce zvukového záznamu proběhla tak, že jsme jej pouštěli na notebooku a mobilním telefonu, podle potřeby zastavovali, posunovali a zase pouštěli tak, abychom data přesně přepsali. Transkripce interview proběhla v našem případě doslovnou transkripcí doplněná komentovanou přesně tak, jak je popisuje Hendl (2012, str. 208-209). Přepisovali jsme tedy také smích, odmlčení, úsměv apod. V dalších postupech nejsou tyto popisky dále využity, neboť nebyly pro výzkum významné. Sloužily tak primárně pro dobarvení sdělovaného obsahu a jeho správnému porozumění a pochopení. V dalších krocích je kladen důraz na obsah výpovědí a jejich smysl.

Následně jsme se věnovali samotné analýze dat, při které jsme využili realistický přístup. Samotná analýza proběhla pomocí otevřeného kódování, které nám sloužilo jako základní průchod daty. Jako první jsme se věnovali motivačním dopisům, poté interview 1 a poté také interview 2. Vyhledali jsme v textu témata a všímali si kritických míst, která jsme zvýraznili v textovém záznamu pomocí metody papír a tužka. To nám napomohlo proniknout do textů. Celý proces jsme ještě dvakrát opakovali v časovém rozestupu, aby došlo k opětovné analýze tak, aby byla důsledně a precizně provedena. Tímto způsobem jsme rozklíčovali jednotky a přiřadili jim kód.

Dalším krokem bylo přepsání všech odhalených kódů do našeho výzkumného deníku. Jelikož bylo kódů opravdu mnoho, zařadili jsme je do subkategorií, které jsme vytvořili. To jsme udělali nejen kvůli námi zvolenému u postupu analýzy, ale také pro přehlednost práce.

Pro ukázkou uvedeme příklad našeho postupu. Z vyjmenovaného procesu jsme získali například kódy: cestování, poznávání, pomoc, smysluplná činnost, útěk z ČR atd. Následně jsme pro tyto jednotky vytvořili subkategorii s názvem „proč náš to žene do daleka“. Stejný postup jsme aplikovali u všech získaných kódů a vytvořených subkategorií.

Posledním krokem naší práce bylo vytvoření kategorií, které vycházely z již rozdělených kódů a subkategorií. Zde jsme využili techniku „vyložení karet“. Těmto kategoriím jsme daly námi vytvořené jméno tak, aby bylo vždy originální, zajímavé a poutavé, avšak ne zkrslující její obsah. Pro detailní popis a přehlednost našeho postupu uvádíme následující schéma.

Obrázek 3 Postup analýzy dat

Výsledkem analýzy dat jsou kategorie, které společně se subkategoriemi popisujeme v následujících podkapitolách práce. Pro přehlednost a přiblížení výsledků analýzy jsme vytvořili následující schéma.

Obrázek 4 Schéma kategorií a subkategorií

5.1 „Mari kita ke Indonesia“

Naše práce se věnuje motivaci dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku v Indonésii. Již v teoretické části jsme se věnovali definici dobrovolnictví, která uvádí, že každý mezinárodní dobrovolník vyjíždějící vykonávat svou činnost věnuje nejen svůj čas, ale také vědomosti, dovednosti a energii jiným lidem nebo společnosti. Práce dobrovolníka není v základních teoriích motivována finanční ani jinou odměnou. Jedná se tak o druh altruistického jednání, protože jedinec za své výkony nic nepožaduje. I přesto se však ukazuje, že ho tento druh činnosti obohacuje.

Zkoumáme osoby, které se dobrovolně zapojily do našeho výzkumu, vyjely do Indonésie na Lombok přes neziskovou organizaci Kintari.org na individuálně zvolenou dobu. Hlavním cílem naší práce je zjistit jejich motivaci, která je k výjezdu vedla a také v průběhu dobrovolnické činnosti podněcovala. Právě tou první částí, motivací k výjezdu, se budeme zabývat v naší první kategorii, která nese název „Mari kita ke Indonesia“, v překladu do českého jazyka „ Pojďme do Indonésie“.

- Kategorie je složena z následujících subkategorií: nejen peníze nás dělají bohatými aneb výpověď, proč nás to žene do daleka, moje volba: Kintari.org, naši strašáci, podpora/nepodpora, příprava na výjezd.

Náš výzkum jsme prováděli na Lomboku v Indonésii se šesti dostupnými dobrovolníky, kteří ochotně a dobrovolně souhlasili se do něj zapojit. Jelikož je naším hlavním cílem zjistit motivaci dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti v této části Asie, zaměřili jsme na získání dat v této problematice. Díky motivačním dopisům a našim interview, která jsme s dobrovolníky prováděli, jsme zjistili, že motivace je sice subjektivní motor jedinců, ale i přesto se v našem výzkumu objevily motivy, které byly našim probandům společné. Právě jim se budeme věnovat v následujících řádcích.

Všechny naše zkoumané osoby vyjely na Lombok přes neziskovou organizaci **Kintari.org** na individuálně dlouhou dobu, kterou si sami zvolili. Tuto neziskovou organizaci si zvolili především díky tomu, že je samotná organizace velmi zaujala, ať už z důvodu, že ji sami objevili na internetu, doporučili jim ji bývalí dobrovolníci nebo se zúčastnili přednášek a akcí samotné organizace. Jak respondenti uvedli, tuto organizaci si vybrali i navzdory tomu, že měli možnost mezinárodní dobrovolnické činnosti i u jiných organizací, které jim nabízely lepší podmínky. Dobrovolníci uvedli, že byli velmi zaujati příběhem Kintari, její filozofií, cíli a dosaženými výsledky, a tak chtěli být něčeho takového součástí. Líbilo se jim

také, že vedoucí Kintati Jana vždy provádí přijímací interview, povídá si se všemi, vysvětluje hlavní myšlenky svého díla a pak také uskutečňuje sezení a možnosti hodin indonéštiny nebo indonéských tanců před samotným výjezdem. Z těchto důvodů, z otevřenosti a flexibility organizace a také z Janiny osobnosti byli dobrovolníci nadšeni. A tak dle výpovědí nemohla vyhrát žádná jiná organizace i přes nabídku lepších podmínek. Jak uvedla Pia: „To znamená, že jsem si začala „googlit“ a začala jsem si hledat informace a různé videa, obrázky a tak dále. Pak jsem zašla na schůzku, kde jsem se poznala s Janou z Kintari a ... v podstatě je jakože víc projektů, které jsem si našla, kde jsou řekněme i lepší podmínky pro dobrovolníky než tady. Ale to hlavní, co mě motivovalo vyjet s Kintari bylo, když mně Jana vyprávěla příběh o tom, jak to tady vlastně celý vzniklo.“

Dalo by se říct, že právě taky díky tomu, že dobrovolníci dostali potřebné informace od Kintari.org ohledně rozvojové země, situace na Lomboku, filozofii a cíli celé organizace, začali probandi v celé práci vidět smysl, což bylo významným krokem k výjezdu a rozhodnutí se pomoci lidem v této části země. Probandi uvedli, že byli zaujati také dobrovolnickým programem a právě to jim pomohlo vybrat si danou organizaci.

Následně se ve výpovědích objevilo **šest základních motivů**, které jsou respondentům společné. Čeští mezinárodní dobrovolníci uvedli, že dobrovolnickou činnost na Lomboku si vybrali především kvůli jejich touze po novém, dále pak cestování a poznávání nové kultury a místního, možnosti být užitečný pro druhé, sebepoznání a růstu a také odjezdu z České republiky.

Důraz je kladen především na fakt, že vycestují-li do Indonésie jako mezinárodní dobrovolníci, mají daleko větší šanci poznat danou kulturu do hloubky. V tomto motivu se zvyrazňuje **touha po poznání místní kultury a možnost pomoci místním dětem a lidem**, což je podle dobrovolníků velký **rozdíl mezi turismem a mezinárodním dobrovolnictvím**. To popisuje například sukarelawan Mina ve své výpovědi slovy: „Ráda poznávám tu kulturu jakoby více do hloubky, ne jen povrchně, že bych někam jela na týden nebo na čtrnáct dní, to je pro mě nedostatečný. A právě to dobrovolnictví je pro mě to, jak proniknout do té kultury, prostě to víc poznat.“ Nebo také sukarelawan Betri: „Prostě chci poznání toho jejich. Protože já kdybych jela cestovat, tak jo, projedeš si ty místa, ale víš co, vidíš tady chrám, vidíš tohle, nevím, rýžový políčka, ale to pro mě nemá takovou hodnotu jako poznat ten jejich život. Což mi to dobrovolnictví umožňuje.“ Anebo sukarelawan Pia, která tvrdí: „Chtěla jsem tady v Indonésii nějakou dobu pobýt – ne jako turista, ale jako lokál.“ Dobrovolníci tak uvádějí, že právě mezinárodní dobrovolnictví je jakýsi most do jiné kultury a poznání dané země.

Významným momentem se ukázal také **motiv odjezdu**, chceme-li „útěku“, z České republiky. Všechny zkoumané osoby již v ČR pracovaly, popřípadě pracovaly v kombinaci se studiem, a kvůli výjezdu na Lombok podali **výpověď** a ukončili tak svou profesní kariéru na daném pracovním místě. I přesto, že někteří zaměstnavatelé jim řekli, že by je rádi uvítali znovu, žádný z nich jim samozřejmě místo držet nemůže, a tak jsou všichni dobrovolníci bez práce. Probandi však uvedli, že jim tato skutečnost nevadí a že si chtějí od českého pracovního tempa na chvíli odpočinout. Jak uvádí sukarelawan Mina: „A fakt už jsem toho měla takhle („dost“)! A říkala jsem si, že když já jsem ve svém věku z toho takhle vystresovaná, unavená, tak říkala jsem si, co potom budu dělat za pár let. Říkala jsem si, že takhle to nejde, že tady možná přijdu na nějakou novou ideu života.“ K tomu dodáváme slova sukarelawan Putu: „No já jsem byla fakt dost vycucnutá, protože jsem studovala prezenčně a do toho jsem chodila na tříčtvrteční úvazek, takže jsem toho měla fakt dost. A fakt jsem si to jako že plánovala, že jak budu mít konečně hotový prostě, tak že si dám takový životní oraz trošku a trošku volno jako, a že se posunu někam jinam i psychicky.“

Jelikož si dobrovolníci svoji cestu již plánovali dopředu, šetřili si na ni peníze, výpověď z práce byla jen jednou částí tohoto motivu. Tou druhou je **mentalita lidí, hodnoty a životní styl v České republice**, respektive Evropě. Dobrovolníci se neztotožňují s nároky, každodenními povinnostmi, mentalitou ani tlaky v české společnosti. „A najednou jsem měla takovou chuť, že nemůžu v té Evropě ani v těch Čechách zůstat. Přijde mi, že v té Evropě všichni pořád za něčím spěchaj, ale pak mi přijde, že vlastně ani nejsou šťastní, že neví, proč za tím spěchaj. Takže tohle mi dalo to jet někam pomoci a připadat si tak nějak užitečněji než jenom bejt v té práci denodenně.“, uvedla sukarelawan Tina. Nebo také slovy sukarelawan Pia: „Stereotyp, zklamání a určitě takový ty lidský povahy, který jsou v Česku a který se hodně zvyrazňovaly v mé práci a okolí – jakože závist, neochota lidí, netolerance. Tohle jako že všechno je taková ta špatná lidská povaha, která mě inspirovala, že se jakoby chci očistit od toho tady. Od toho, co je v Česku a není tady.“

Respondenti dále uvádějí, že hybnou silou pro výkon mezinárodní dobrovolnické činnosti je **motiv pomoci**. Zkoumané osoby, které na Lombok vyjely, zvolily dobrovolnický program neziskové organizace Kintari.org a rozhodly se učit lombocké děti v místních školách podporovaných touto organizací. Čeští dobrovolníci sem jezdí vyučovat převážně anglický jazyk, ale mohou si po domluvě realizovat také spoje programy, které pro děti nachystají. Nebo se připojit k programům sbírání odpadků apod., které uskutečňuje místní Kintari tým.

Dle dosavadních informací se Kintari.org zabývá nejvíce edukací dětí, neboť právě v edukaci vidí tu největší pomoc a možnou budoucnost dětí. Pokud se děti naučí anglicky, budou mít více možností jít nejen studovat dále na VŠ, ale také dostat práci, a to především v turismu, který se tam v současné době rapidně rozvíjí. Vyjíždějící dobrovolníci tak potvrdili, že v činnosti vidí smysl a jak uvádí sukarelawan Amina: „Chci pomoci těm dětem být lepší v té angličtině, protože tu angličtinu potřebují, protože se z Lomboku stává turistická jakoby ... rostou tady nové hotely a oni, aby prostě mohli mít práci, tak si myslím, že ta angličtina je pro ně velmi důležitá.“

Nynější dobrovolníci se rozhodli zúčastnit také pomoci severnímu Lomboku, které bylo zasaženo velkými zemětřeseními v srpnu 2018. Značným motivem je tak dle výpovědí pomoci a pocit být užitečným. Dobrovolníci uváděli, že chtějí pomoci především místním dětem a lidem, protože převážná většina z nich nemá takové možnosti například v rámci edukace jako lidé v České republice. A tak je jejich pomoc koncentrována právě na děti a místní obyvatele této rozvojové země. Sami dobrovolníci uvádějí, že jsou, když někomu mohou něco předat, někomu pomoci a že vlastně pokud mohou – rádi pomohou. Na druhou stranu uvádějí, že **to není pomoc jen jednosměrná**, i oni sami získají spoustu zkušeností, informací a dovedností. Takže se jedná o pomoc pro obě strany. Protože právě díky tomuto dobrovolníci získají, po čem baží – nové zkušenosti, znalosti, v určitých případech také dovednosti nebo i schopnosti.

Posledním výrazným společným motivem je **sebepoznání a růst**. Dobrovolníci vypověděli, že jejich odjezd na mezinárodní dobrovolnictví je spojen také s jejich osobním a profesním růstem, pak také sebepoznáním a uvědoměním si, co v životě chtějí nebo kam by jejich cesta měla směřovat. Zde můžeme uvést slova sukarelawan Amina: „Chtěla jsem jakoby i v sobě vyřešit nějaké věci, že ... rozchod s přítelem a nějak jsem se z toho nemohla dostat a ... chtěla jsem přijít vlastně i na to, co od života chci, co chci dělat, co chci a proč v některých situacích se chovám tak, jak se chovám ...“.

Mezi **individuální a dílčí motivy** pak patří: změna života, cesta za exotikou, fascinace Indonésií a jihovýchodní Asií, splnění snu.

Probandi, kteří se našeho výzkumu zúčastnili, vyjžděli do Indonésie na podzim roku 2018, a to právě po velkých zemětřeseních, které tento ostrov zasáhly především na jeho severu. A to nebyla jediná událost. Další přírodní katastrofou bylo například zemětřesení a tsunami ve městě Palo na ostrově Sulawesi. Všichni dobrovolníci uvedli, že jejich **odjezd** díky těmto událostem nebyl tak hladký, jak očekávali. Byl vyvíjen velký tlak z jejich okolí, aby odjezd odložili nebo úplně zrušili. Dobrovolníci tak byli ještě ve větším kontaktu s organizací Kintari.org a také jejím týmem přímo na Lomboku, který jim zasílal aktuální informace. Díky obavám došlo k oddálení odjezdu na mezinárodní dobrovolnictví u tří jedinců. Všichni však uvedli, že se dlouhou dobu na výjezd chystali, šetřili si peníze, a že byli rozhodnutí vyjet i s uvědomováním si možných rizik. Proto se taky probandi před odjezdem sami **připravovali**, načítali informace o zemětřesení a tsunami, co dělat a jak se chovat. Ve výpovědích pak také uvedli, že se psychicky připravovali, ale i přesto byli rozhodnutí stoprocentně vyjet. Toto byla asi jejich největší **obava**, se kterou se pojila také obava o zdraví. Dokonce jsme se zeptali sukarelawan Pia, proč svůj odjezd pouze oddálila, ale nechtěla zrušit. Pia to vysvětlila následujícími slovy: „Protože bych zklamala sama sebe. A nechtěla jsem si takhle ublížit, že bych si odebrala takovou snovou záležitost, protože to bylo vytoužený. Dlouho jsem si na to šetřila, takže jsem si za tím fakt tvrdě šla.“

Individuálně se zde pak objevily obavy z nemocí, obavy z odloučení od kamarádů a rodiny, obava z cestování sama, obava, zda budu mít dostatečně dost aktivit nebo obava, zda mám schopnosti na to být opravdu dobrovolníkem a učitelkou na Lomboku.

Při odjezdu na mezinárodní dobrovolnictví a při celkové motivaci je důležitá také **podpora** okolí jedinců. Naši probandi uvedli, že i přesto, že je rodiny podporovaly, byly zde velké obavy a strach o vyjíždějící osobu, a to převážně kvůli již zmíněným přírodním katastrofám. Individuálně pak také obavy z rozvojového světa. Respondenti dále uvedli, že většina jejich přátel, kteří jsou cestovatelé, je ve výjezdu velmi podporovala. Každý z nich však také zažil jisté negativní reakce od okolí a znaky nepodpory. Zde bylo dobrovolníkům řečeno, proč vyjíždějí pomáhat někam do daleka a proč, když za to vlastně nic nedostanou. Někteří z probandů uvedli, že se snažili lidem, kteří projevíli znaky nepodpory nebo negativní reakce vysvětlit, že to má smysl a že to má také přidanou hodnotu. Dle názorů dobrovolníků se jim to údajně nepodařilo, což je mrzelo, ale nejdůležitější dle jejich slov bylo, že oni sami tyto znaky a přednosti znají a vědí, kam jedou a za čím si jedou. Jedna dobrovolnice dokonce uvedla, že díky svému odjezdu ztratila přátele, protože nezískala jejich podpora a nedokázali

najít společnou řeč. Dobrovolnice Tini také uvedla: „Byla jsem v jednom baru v Praze a nějak mě tam oslovil kluk na baru a prostě taková ta klasika, že vidíš, že po tobě tak trochu pálí a já mu říkám: „No, víš, já teď jedu do Indonésie, jako že dělat dobrovolníka.“. A on mi řekl: „Tak to je teda totálně bláznivý.“ (smích). No a v tu chvíli on se se mnou přestal totálně bavit a odešel. Tak aspoň příště vím, co klukům říct, je odpálkovat.“

5.2 Jako motor Honda

Kategorie „jako motor Honda“ se věnuje problematice hybných sil dobrovolníků, kteří vyjeli do Indonésie na Lombok i přes všechny mé obavy, podporu i nepodporu okolí, jak jsme již popsali v minulé podkapitole. Zaměřuje se na poznání života Sasaků, touhu po růstu respondentů a jejich očekávání, které vztahují na svou mezinárodní dobrovolnickou činnost v této části JV Asie.

- ✓ Kategorie je složena ze subkategorií: očekávání, chci nabýt a růst, život se Sasaky.

Každý z dobrovolníků na Lombok vyjel s určitými motivy a hybnými silami, které jsme si již popsali. Tato motivace je spojena a také doplněna očekáváním dobrovolníků. Proto se naše kategorie nazývá „jako motor Honda“, neboť Indonésané věří, že právě tento motor je ten nejsilnější a nejspolehlivější.

Očekávání probandů představuje především poznání sasacké, popřípadě indonéské kultury a také to, že dokážou pomoci místním lidem. Motiv pomoci, který je již výše popsán, by chtěli dobrovolníci naplnit maximálně, co nejvíce to půjde – předat informace, zkušenosti a zvláště u dětí dosáhnout porozumění a zvládnutí anglického jazyka tak, aby díky těmto základům byly schopny danou znalost zlepšovat a mohly v budoucnu získat práci. Dále dobrovolníci očekávají hloubkové poznání kultury a místního života jako celku. Z toho důvodu se také snaží žít s lokálními lidmi a trávit s nimi čas. Tvrdí, že právě mezinárodní dobrovolnictví je cestou, jak nejlépe poznat místní lidi, jejich každodenní život, hodnoty, tradice, zvyky, názory a smýšlení o životě.

Právě **nabytí** nových **zkušeností** probandi spatřují převážně v poznávání místní kultury a života místních lidí. Při střetu s novou kulturou u nich dochází také hodně k porovnávání. Například sukarelawan Betri vypověděla: „Třeba to žítí v komunitách a jak oni hodně spolu žijou v tom společenství. My už si hodně škatulkujeme ten život v tý Evropě a nesdílíme spolu ty věci. A proto mi to tady hodně souzní.“

Probandi uvádějí, že sasacký život se jim hned ze začátku zalíbil především díky hodnotám, mentalitě a otevřenosti místních lidí. Dobrovolníci sdělili, že se tam vlastně všichni berou jako rodina a oni jsou také její součástí. Z čeho jsou také nadšení, je tzv. „santai style“, což bychom mohli přeložit jako „nikam se nepospíchá“ nebo také „relax“. Na co si dobrovolníci chvíli museli zvykat, byl údajně „lombocký čas“, který právě velmi souvisí se stylem „santai“. Místní lidé, protože nikam nepospíchají, přicházejí velmi často pozdě nebo alespoň s nějakým zpožděním. Dobrovolníci však uvádějí, že je zde úplně jiné vnímání osobního času, protože by se mohlo zdát, že díky „santai style“ čas stojí. Ale je to vlastně opačně, protože se děje spousta věcí. To spojují také s poznáváním kultury a místního života.

Co si dobrovolníci velmi uvědomují a váží je skromnost místních obyvatel, kterým dle výpovědí k životu stačí opravdu málo. Zde opět dochází k porovnávání s domovinou, při němž probandi sdělili například myšlenky, že „my si žijeme v luxusu“ nebo „u nás si nemusí vůbec nikdo na nic stěžovat“. Díky těmto zkušenostem očekávají dobrovolníci taky změnu svých hodnot a vůbec hodnotového žebříčku.

Respondenti dále uvedli, že by se chtěli zbavit materiálních hodnot ve svém životě, vystoupit z komfortní zóny a naučit se vážit si všeho, co v životě mají. Mimoto by rádi získali nové zkušenosti a to jak profesní, tak také osobní, které dobrovolníky posunou jak v pracovním, tak osobním životě. Nebo nabýt také nové schopnosti – kreativitu nebo znalost indonéského jazyka.

5.3 A tak jsem „guru“ sasackých dětí

Čeští mezinárodní dobrovolníci, se kterými jsme výzkum na téma motivace realizovali, jeli na Lombok přes neziskovou organizaci Kintari.org, kde se zapojili do dobrovolnického programu a učili ve školách podporovaných právě touto českou neziskovkou. Všichni z nich se tak stali učiteli místních dětí, proto taky daná kategorie nese název „A tak jsem „guru“ sasackých dětí. V překladu do českého jazyka je totiž „guru“ učitel.

- ✓ Kategorie obsahuje následující subkategorie: co mě motivuje, podpora v průběhu, hodnoty se (pře)hodnotí, místní k pomoci třeba o půlnoci.

Naše práce se zaměřila také na výzkum hybných sil v průběhu cesty dobrovolníka, a tak bylo našim cílem je zjistit. Podle výpovědí respondentů se ukázalo, že jejich **největší motivací při vykonávání dobrovolnické činnosti na Lomboku** byly samotné děti a strávený čas s nimi. Dobrovolníci uvedli, že děti, které učili, je motivovaly k lepším výkonům skrze jejich

vřelost, energetičnost, milost a hlavně vděčnost. Rádi pro ně připravovali hodiny, materiály a další aktivity, i přesto, že právě tyto přípravy zabraly poměrně dost jejich volného času. Zde se projevil motiv pomoci a pocit užitečnosti. Probandi také sdělili, že jsou velmi šťastní za každou zpětnou vazbu od dětí a že v té práci vidí smysl, neboť děti na Lomboku nemají tolik příležitostí a díky tomu, že se naučí anglický jazyk, budou mít v budoucnu více pracovních příležitostí a jednodušší cestu k zaměstnání v rozrůstajícím se turismu v této části Indonésie. To motivovalo dle výpovědí naše dobrovolníky nejvíce.

Z výzkumu dále vyplynula skutečnost, že celá mezinárodní dobrovolnická činnost velmi ovlivnila **hodnotový žebříček** výzkumných osob. Probandi, kteří již vycestovávali s očekáváním změny hodnot, především vztahu k materiálním hodnotám, tuto změnu také potvrdili. Vypověděli, že je velmi ovlivnilo, když měli možnost prožít lokální život a vidět nejen jeho každodennost, ale také činnosti, kulturu a hodnoty místních lidí. Právě mezi ty podle sdělení probandů patří na první místo zdraví a poté soudržnost, tedy rodina a přátelé, v případě Indonésie také komunita. Sukarelawan Pia dokonce řekla, že si myslí, že materiální hodnoty jsou u místních lidí opravdu až v pozadí. Díky této změně si dobrovolníci začali uvědomovat odlišnosti indonéského světa s domovinou, a také skutečnost, že ne vše, co vnímají za samozřejmé v České republice, je všude. To souviselo především s otázkou zdravotní péče, neboť dobrovolníci uvedli, že na Lomboku potažmo v Indonésii není zdravotní péče na takové úrovni, jako ji znají z domova. Proto měli obavy o své zdraví a strach, že by se jim něco mohlo stát. Bohužel se třem z nich přihodily závažnější zdravotní problémy, které velmi složitě v nemocnicích na Lomboku řešili, a jedna dobrovolnice musela dokonce ukončit dobrovolnický program dříve a odcestovat domů. Další tři dobrovolnice zvládly lehčí zdravotní potíže bez lékařské pomoci.

Po těchto zkušenostech si probandi začali uvědomovat, jak důležité je být zdravý a starat se o svoje **zdraví**. Také to, že není vše samozřejmé, tak jak se může zdát v domovině, a že lékařská péče tam není prozatím na takové úrovni jako například v České republice. Následně tak došlo k posunutí zdraví na příčku jedna v hodnotovém žebříčku. Jak uvedla sukarelawan Amina: „No, jakože si vážím některých věcí, který mám jako že doma, kterých jsem si nevážila – rodina, práce, to že jsme zdraví – to jako asi hlavně, protože člověk si to neuvědomí, a když to pak vidí tady, tak to pak přehodnotí a dá to pak na vyšší místo toho žebříčku, to zdraví. ... Opravdu si budu hodně vážit, že jsme zdraví a že máme střechu nad hlavou. Že mám jakoby tu rodinu a že bydlím tam, kde jsem a odkud jsem.“

Další změnou bylo také posunutí **rodiny a přátel** na vyšší příčku v systému hodnot. Inspirovali jim tak byly hodnoty lokálních lidí. Dobrovolníci také uvedli, že si tyto změny uvědomili a že si začali těchto hodnot také více **vážít** a být **vděční** nejen za to, co mají, ale také za to, odkud pocházejí.

V rámci podpory probandů došlo v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti také ke **změně postoje rodiny i přátel**, kteří začali dobrovolníky více podporovat, někteří dokonce fandit nebo probandy obdivovat za jejich práci, kterou na Lomboku vykonávají. Sukarelawan Pia uvedla: „No, když to shrnu, tak ze začátku ta podpora byla hodně slabá ... V průběhu se to hodně změnilo, řekla bych, že procentuálně hodně. Přátelé, kteří mě podporovali, tak ti byli úplně nadšení. A taková moje rodina v průběhu, když viděli fotky, slyšeli vyprávění, zážitky a všechno možné, tak se jim to začalo strašně líbit a dostala jsem takový ohlasy, že jsou na mě pyšní za to, co dělám.“ Rodina sukarelawan Pia se dokonce rozhodla, že se do Indonésie přijede podívat. Tři dobrovolníci sdělili, že díky této zkušenosti došlo k roztržení i ztrátě některých přátel, kteří je vůbec nepodporovali.

K podpoře přispěl velmi také **místní tým Kintari**, který se skládá z lokálních lidí, a přímo na místě se stará o provoz škol a české dobrovolníky. Zkoumané osoby vypověděly, že na Lomboku z tohoto hlediska měli zázemí a že když něco potřebovaly, věděly, že za těmito lidmi mohou přijít a oni jim pomůžou. Navíc jim tito místní lidé dávali pocit zázemí a rodiny, takže je dobrovolníci označují jako druhou rodinu.

5.4 Balanc mé cesty

Místní lidé hodně mluví o rovnováze neboli balanci v životě každého jedince, proto jsme této kategorii dali stejný název. Jak se lidově říká, že všude je chleba o dvou kůrkách, tak i zde se budeme zabývat přínosy a obtížnostmi výkonu mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku.

- ✓ Kategorie se skládá z těchto subkategorií: motivace v průběhu, přínos, přes překážky ke hvězdám, co mě demotivuje.

Z výzkumu jsme identifikovali **společné i individuální přínosy** dobrovolnické činnosti na Lomboku. Mezi ty společné patří získání nových zkušeností, pomoc a s ní spojený pocit užitečnosti, poznání kultury a života místních, změna a uvědomění si hodnot, profesní a osobní růst. Mezi ty individuální pak spadá změna osobnosti a uvědomění si, že peníze nemusí být jediným motorem ve výkonu činností. Jak vypovídá sukarelawan Betri: „Asi jak

v tom Česku pořád jedeme a pak se člověk sem tam smrskne na to „dostanu za to ty prachy a tu výplatu?“, no. A tady vlastně člověk něco dělá bez nároku na nic, a přes to si to jako užívá, a to mi asi dalo, hodně změnilo ...“

Velkou **motivací** pro dobrovolníky byly v průběhu jejich působení děti, jejich účast na hodinách, zpětná vazba a vřelost. Bylo to také něco, co nutilo dobrovolníky k růstu a učení se novým cestám, jak vyučovat a jak se připravovat na hodiny. Probandi tak uvedli, že vymýšleli nové aktivity a činnosti. Za zpětnou vazbu „guru“ považovali především to, že při opakování určité látky, kterou se s dětmi v minulých hodinách učili, studenti uměli. Pobídkou pro ně byl také společně strávený čas s dětmi. Často se stávalo, že děti po hodině za dobrovolníky přišly a objaly je nebo je pozvaly ke společné hře. To brali probandi rovněž jako součást zpětné vazby, kterou oceňovali a velmi si jí vážili. Motivace byla podle slov dobrovolníků pozitivně ovlivněna také vstřícností a otevřeností místních lidí a především místního týmu Kintari, který jim poskytl zázemí.

Z výpovědí dobrovolníků lze dále konstatovat, že se objevily **překážky** a také okolnosti, přičemž některé z nich je v jejich cestě dobrovolnictvím na Lomboku až demotivovaly. Mezi obtížnosti zařadili především nízkou úroveň zdravotní péče, nedostatek materiálů nebo nefunkčnost zařízení k přípravě materiálů na výuku. Asi tou nejzásadnější věcí, kterou probandi zmínili, byla atmosféra a nesoulad jejich společné skupiny českých dobrovolníků a funkce nebo vůbec pozice koordinátora. Někteří z nich se dokonce podle televizní soutěže nazývali jako „vila vyvolených“ a zdůraznili fakt, že na tomto místě si nemohou vybrat, s kým se budou přátelit a s kým ne, protože kvůli dětem a celému dobrovolnickému programu spolu musí spolupracovat i přes jakékoliv neshody. Dále uvedli, že člověk, který byl poslán jako koordinátor českých dobrovolníků na Lomboku, nesplňoval jejich očekávání a nevykonával svou funkci tak, jak jim bylo popsáno. To se projevilo především v začátcích programu, kdy si dobrovolníci nebyli jisti, jak přesně vést hodinu a plánovat aktivity, anebo v období zdravotních potíží.

Mezi dvě další **zátěže**, které dobrovolníci dle výpovědí zažili, byly výjezdy na sever Lomboku a svatba ženy z místního týmu Kintari.org. Cesty na sever Lomboku pořádala tato nezisková organizace a čeští dobrovolníci se ji mohli zúčastnit, což si všichni alespoň jednou vyzkoušeli. Respondenti vypověděli, že tato území zničená zemětřesením jim dali psychicky „zabrat“ a v některých tyto zážitky zůstaly delší dobu, protože v těchto místech viděli lidi, kteří ztratili vše – střechu nad hlavou, materiální věci, peníze, někteří z nich také členy ro-

diny. Dobrovolníci sem vyjeli, aby těmto lidem předali jídlo a další věci, které byly zakoupeny Kintari.org pro postiženou oblast. I přesto, že tuto zkušenost označili dobrovolníci jako psychicky náročnou, hodnotili a vnímali ji jako cennou a pozitivní. Tím druhým zážitkem byla svatba místní ženy z týmu Kintari, která probíhala podle sasackých tradic tak, že musela být unesena mužem k němu domů. Pokud společně tito dva přečkají noc, na druhý den se chystá svatba v rámci vesnice a poté hned svatba podle náboženství. Jelikož se tohle všechno stalo v poměrně krátkém čase, nebyli dobrovolníci dostatečně informováni a seznámeni s sasackými tradicemi, a tak je svatba jejich blízké ženy z Kintari.org týmu silně zasáhla. Sukarelawan Putu uvedla: „Pro mě byla jako beznaděj, když jsem seděla na té svatbě a oni nás posadili jako bílý holky a kluky zvlášť trochu jako a my jsme jako že byli jen účastníci a ty víš, že s tím jako nemůžeš nic dělat. Přitom to na nás šlo na všech totálně vidět, že jsme psychicky vyřízení. ... Já jsem potřebovala snad asi tři hodiny, abych se z toho dostala. No a pak jsme šli s holkama na panáka a pak ještě k moři to rozdýchat nějak.“

Mezi individuální těžkosti pak patřily: nedostatek pohybu, nepitná voda z kohoutku, nutnost řídit motorku. I přes veškeré překážky a obtížnosti ani jedna ze zkoumaných osob **nepochybovala o svém rozhodnutí.**

5.5 Motivace jako základ mezinárodního dobrovolnictví

Poslední kategorie našeho výzkumu se věnuje motivaci k mezinárodnímu dobrovolnictví a doporučení k dobrovolnictví, potažmo doporučení určené české neziskové organizaci Kintari.org k vylepšení podmínek pro motivaci samotných dobrovolníků.

- ✓ Kategorie je složena ze dvou subkategorií: (ne)motivace naší společnosti, Kintari a doporučení.

V dané práci jsme se v rámci interview ptali našich šesti respondentů na jejich názor týkající se motivace k mezinárodnímu dobrovolnictví v naší společnosti, respektive v okolí. Výsledkem výpovědí je názor, že mezinárodní dobrovolnictví není v České republice příliš propagováno, i přesto je zde však spousta možností a vždy záleží na vnitřní motivaci jedinců. Pokud se člověk chce stát mezinárodním dobrovolníkem, musí se obrátit na osoby, které již vycestovaly a na jejich doporučení, popřípadě hledat sám především pomocí internetu, kde se neziskové organizace, které mezinárodní dobrovolnictví realizují, profilují. Podle výpovědí tedy hodně záleží na motivaci daného jedince, zda skutečně chce vyjet. V tomto případě se musí sám snažit a najít cestu.

Budeme-li se bavit o neziskové organizaci Kintari.org, která vysílá české dobrovolníky na Lombok, ta se snaží profilovat v rámci přednášek a také na internetových stránkách, které se dají jednoduše dohledat. Její „gró“ podle výpovědí dobrovolníků spočívá ve sdílení celého příběhu organizace a její práce, dále pak také v hodnocení a doporučování bývalých jedinců, kteří s touto neziskovou organizací vyjeli. Naši respondenti byli fascinováni právě příběhem a setkáním s ředitelkou Janou Wolfovou, která jim vždy předala informace, osvětlila příběh organizace, dosavadní práci a cíle. Díky tomu také naši probandi vnímali smysl celé práce a možnost pomoci, být užitečnými, ale také příležitost se sami vyvíjet.

Dobrovolníci, se kterými jsme ve výzkumu pracovali, vypověděli, že rádi Kintari.org doporučí a že by s radostí vyjeli znovu, svého rozhodnutí k výjezdu rozhodně nelitovali. Třebaže tedy dobrovolnictví na Lomboku ostatním rádi doporučí, apelují na vnitřní motivaci vyjíždějící osoby. I přesto předali této neziskové organizaci pár rad pro zdokonalení podmínek mezinárodního dobrovolnictví, které mohou vést k zaměření se na zlepšení motivace. Dobrovolníci uvedli, že motivace k výjezdu je v pořádku a zde by nic neměnili, protože při výjezdu se jedná ve velké míře o samotnou vnitřní motivaci vyjíždějících osob. Na co by bylo dobré se zaměřit, je motivace v průběhu samotné činnosti. Zde doporučili zkvalitnit pozici a funkci koordinátora dobrovolníků na Lomboku, který by mohl více usnadnit jejich pobyt, adaptaci a průběh dobrovolnického programu. Také by bylo vhodné dobrovolníky více připravit na samotnou výuku a proces dobrovolnického programu, neboť probandi uvedli, že se na Lomboku z počátku cítili jako „hození do vody“. Co si naopak velmi chválili a tvrdili, že jim to významně pomohlo k většímu namotivování, je zázemí Kintari.org na Lomboku, pomoc místních a díky nim tak i snadnější porozumění kultuře a každodennímu životu v dané lokalitě.

V této kapitole jsme se věnovali analýze získaných dat. Popsali jsme postup analýzy, vymezili a objasnili vzniklé kategorie našeho výzkumu. V další kapitole práce se budeme věnovat finálním výsledkům, které pro přehlednost uvádíme v námi vytvořených schématech a dále jejich interpretaci a závěrečné diskuzi.

6 INTERPRETACE A ZÁVĚREČNÁ DISKUZE

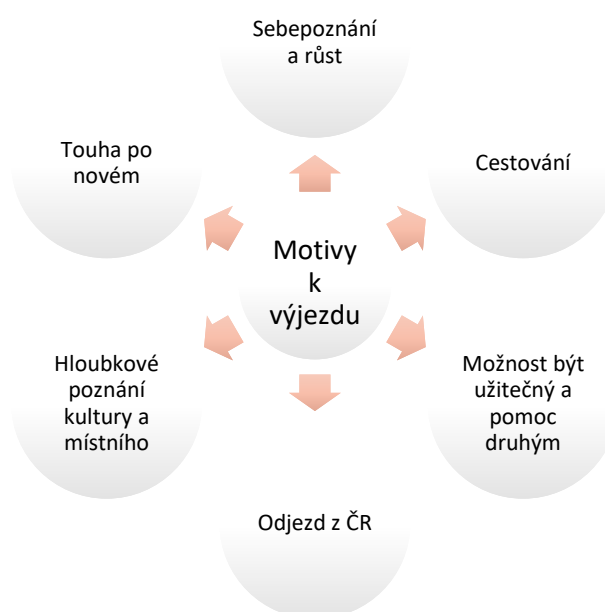
V předešlých kapitolách naší diplomové práce jsme se věnovali zaprvé teoretickému vymezení zkoumané problematiky, dále pak metodologii námi realizovaného výzkumu a také analýze získaných dat. V této kapitole se budeme věnovat finálním výsledkům výzkumu, jejich interpretaci a následně diskuzi.

Práce se věnuje motivaci českých dobrovolníků, kteří se rozhodli vyjet do Indonésie na Lombok. Zaměřuje se jak na motivaci k výjezdu, tak na motivaci v průběhu dané činnosti a faktory ji ovlivňující.

V této kapitole se budeme věnovat zodpovězení výzkumných otázek, které následně směřují k naplnění výzkumných cílů. Hlavním cílem práce bylo zjistit motivaci dobrovolníků vyjíždějících na mezinárodní dobrovolnickou činnost na Lombok. Dílčí cíle ten hlavní rozvádějí. Pro přehlednost, pestrost a lepší porozumění budeme výstupy prezentovat za pomoci námi vytvořených schémat. Následně se pokusíme o jejich propojení s již popsányými poznatky z teoretické části práce.

První otázka, na kterou jsme se v námi realizovaném výzkumu zaměřili, byla, motivace dobrovolníků k výjezdu a jejich motivy k mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku.

- ✓ Jaké jsou motivy českých dobrovolníků k výjezdu na mezinárodní dobrovolnictví na Lombok?

Obrázek 5 Motivy českých mezinárodních dobrovolníků k výjezdu

Dle schématu lze vyčíst, že jsme zjistili **šest základních motivů**, které byly společné všem zkoumaným osobám. Jedná se tak o motiv cestování, hloubkového poznávání kultury a místního života, pomoci, možnosti být užitečný druhým osobám, dále pak motiv sebepoznání a růstu a v neposlední řadě také odjezd z České republiky.

Bylo zjištěno, že dobrovolníci berou mezinárodní dobrovolnictví jako možnost, jak nejlépe poznat místní kulturu a život do hloubky. Ukázalo se, že v tom se právě liší od klasického turistického cestování. Jedinci tak mají zájem o cestování, ale především poznávání nejen každodenního života, ale také místních lidí, jejich smýšlení, hodnot, mentality, názorů, ostatně však také sasackých tradic a zvyků. To potvrzuje tvrzení, které uvedl Robin Ujfaluši (2012, s. 13-14). Při mezinárodní dobrovolnické činnosti dochází ke spojení dobrovolnictví s mezikulturním vzděláváním, což motivuje cíl poznání daného kulturního prostředí do hloubky. A právě to není možné při klasické turistice.

Dále se dosti výrazně jeví motiv pomoci a snaha být užitečným. Zde se zjistilo, že dobrovolníci, kteří na Lombok vyjeli, chtěli pomoci obyvatelům Lomboku, zvláště pak místním dětem. V této práci viděli smysluplnost, která je velmi motivovala. Protože právě díky tomu, že vyjedou a budou v místě učit anglický jazyk a realizovat projekty, budou mít lokální obyvatelé větší možnost získat pracovní příležitost zejména v cestovním ruchu, který se v této části Indonésie rozvíjí. Díky tomu měli také dobrovolníci pocit užitečnosti.

Tento výstup velmi koresponduje s definicí dobrovolnictví Brnuly a Kusiny (2013, s. 9-12), kteří uvedli, že základem této činnosti je fenomén pomoci. Pomoc je pak součástí jedincova cítění, myšlení a chování. Zároveň tvrdí, že tato pomoc je věnována lidem, kteří nemají dostatečné možnosti nebo nezvládají řešení dané situace. Na tomto místě jsou tedy chudé děti na Lomboku, které pro nedostatek možností a neschopnost danou situaci změnit, patří do této skupiny. Zde se projevuje prosociální chování, altruismus a empatie námi zkoumaných dobrovolníků. Naše výsledky navazují také na slova Pavly Gomba (2003, s. 81), která poukazuje na smysl pomoci.

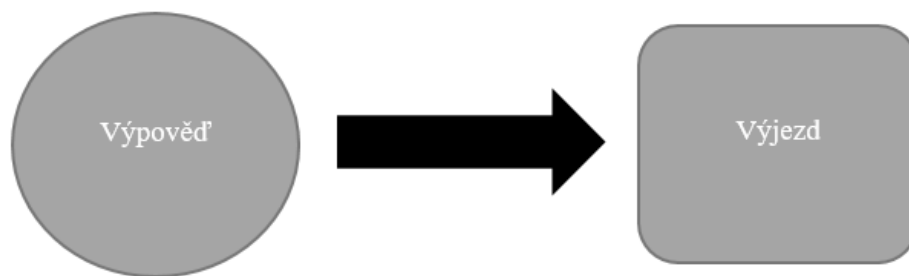
Lze také konstatovat, že výsledky navazují na tvrzení Plhákové (2003, s. 319 a 388), že pokud jedinec vidí ve výkonu činnosti smysluplnost a hodnotnost, je schopen u aktivity vydržet. Vypovídá to také o silných vnitřních motivech.

V neposlední řadě bylo zjištěno, že dobrovolníci berou výkon své činnosti na Lomboku oboustranně, což znamená, že oni pomáhají druhým lidem, přičemž však oni sami také zís-

kávají. Zde se projevil silný motiv sebepoznání, růstu a získání nových zkušeností. Zde můžeme konstatovat dominantní vliv reciproční motivace (Tošner, Sozanská, s. 45-48) a ego-sitické motivace (Frič, Pospíšilová, 2010, s. 88).

Z výstupů by se dala předpokládat návaznost na humanistickou teorii potřeb C. R. Rogerse (Nakonečný, 2014, s. 340-343)

Posledním výstupem v rámci uvedených motivů byl odjezd z České republiky, který dobrovolníci nejen plánovali dopředu, ale šetřili si na něj a výjezd chystali. Pozoruhodným bylo, že všichni dali také kvůli vyjetí výpověď v zaměstnání a ukončili tak svůj kariérní růst na dané pozici. Ukázalo se, že je motivovalo k výjezdu také samotné Česko, a to ve smyslu rychlého a stresujícího života v něm, ze kterého dobrovolníci byli, jak sami uvedli, „vy-cuclí“.

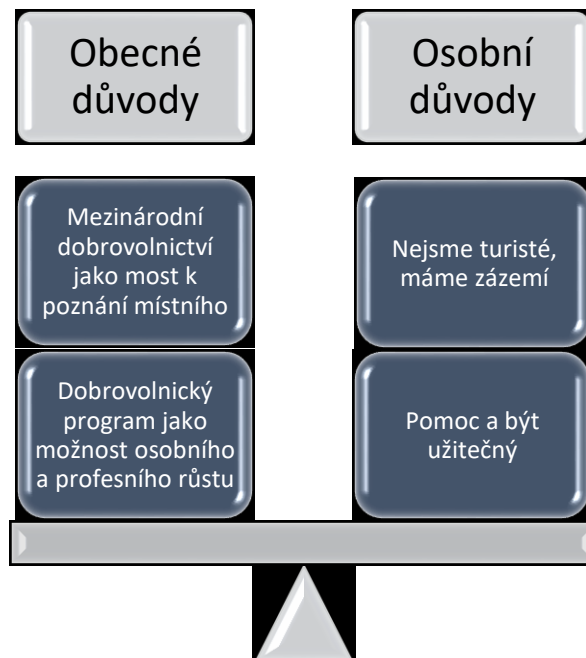

Obrázek 6 Plánovaný výjezd dobrovolníků

Tato skutečnost potvrzuje tvrzení Nakonečného (2015, s. 395-398), že výchozím stavem motivace je nějaká potřeba – nedostatek ve společenském nebo biologickém životě jedince. U námi zkoumaných osob se projevil v převaze sociogenní potřeby, které jedinci díky mezinárodní dobrovolnické činnosti chtějí uspokojit (Nakonečný, 2014, s. 174). Shodnost je také s konceptem šesti aspektů Claryho a Snydera (©1999, s. 156-157), neboť se zde objevuje porozumění, posílení, kariéra, hodnoty, sociální i protektivní kategorie.

Další část práce se zaměřila na důvody neboli motivy k výběru mezinárodního dobrovolnictví na Lomboku.

- ✓ Jaké jsou motivy k výběru mezinárodního dobrovolnictví na Lomboku?

Obrázek 7 Motivy k výběru mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku

Mezi společně motivy pro výběr mezinárodního dobrovolnictví na Lomboku je v obecné rovině dobrovolnický program jako možnost osobního a profesního růstu dobrovolníků a také skutečnost, že mezinárodní dobrovolnictví je jakýmsi mostem k hloubkovému poznání místní kultury.

Mezi tyto osobní motivy je pak zařazena pomoc, možnost být užitečný a fakt, že díky dobrovolnické činnosti nejsou probandi turisté v dané zemi, ale poznají více lokální život a kulturu, neboť mají právě zázemí místního Kintari týmu. Právě vlivem této skutečnosti jsou jedinci schopni více poznat každodenní život, kulturu, tradice, zvyky a vůbec sasacké obyvatelstvo.

V této části práce jsme využili strategie, kterou popsal Evans (2015, s. 9-12). S pojmem motiv a důvod jsme pracovali synonymně. Výsledkem je převaha vědomostní funkce motivace k dobrovolnické činnosti z rozdělení Bierhoffa (2002). Znovu se zde opakuje koncept reciproční a altruistické motivace. Tato taktika byla zvolena také pro kontrolu výpovědí.

V následujícím oddílu jsme získali výstupy ohledně podpory dobrovolníků při výjezdu z Česka. Orientovali jsme se převážně na jejich rodiny, okolí a Kintari.org.

- ✓ Jak dobrovolníka při výjezdu na mezinárodní dobrovolnickou činnost podporuje rodina/přátelé/Kintari.org?

Rodina	Přátelé	Kintari
<ul style="list-style-type: none"> • strach • obavy • podpora z části • neutrální 	<ul style="list-style-type: none"> • cestovatelé podporují • setkání se s negativními reakcemi • neutrální 	<ul style="list-style-type: none"> • velká podpora a motivace • příprava na výjezd • pozitivní +

Obrázek 8 Podpora a nepodpora dobrovolníků před výjezdem

Dle výsledků lze konstatovat, že Kintari tým pracuje na motivaci dobrovolníků při výjezdu velmi pozitivně. Je to dáno především schůzkami s ředitelkou Janou Wolfovou, seznámení se s organizací, cíli, výsledky a smyslem. Právě to motivovalo dané jedince ve velké míře.

Co se pak týče rodiny dobrovolníků, podpora z této strany byla hodně ovlivněna strachem a obavami o vyjíždějící osobu. Lze tak tuto skupinu hodnotit jako neutrální. Je to dáno tím, že probandí vyjížděli těsně po velkých zemětřeseních, která se hodně podepsala především na severní části ostrova. Z tohoto důvodu také tři dobrovolníci oddálili o jeden měsíc odlet. Všichni se také snažili alespoň teoreticky na možné situace připravit – co dělat, když je zemětřesení nebo co dělat, kdyby došlo k tsunami. Lze konstatovat, že vnitřní motivace jedinců byla natolik silná, že ani tato situace je nezastavila či neodradila od výjezdu do Indonésie.

V poslední řadě je to také podpora a nepodpora přátel a kamarádů. Z výzkumu vyplynulo, že příznivci výjezdu, tedy osoby, které podporovaly naše respondenty ve výjezdu, byli především cestovatelé nebo hodně blízké osoby. Dobrovolníci se však setkali také s negativními reakcemi. Díky této situaci u nich nastalo ze začátku i v průběhu dobrovolnictví také rozpoznávání nebo přímo ztráta přátel. Proto hodnotíme tuto kategorii jako neutrální.

V teoretické části práce jsme uvedli, že sociální opora celkově ulehčuje adaptaci v prostředí i za nepříznivých podmínek a ovlivňuje motivační procesy (dle Paulíka, 2017, s. 36-37). Zde se ukázala klíčové role vysílající organizace a především důvěra v ni, což koresponduje také

s nerozvinutou motivací, jejíž pilířem je převážně důvěra v organizaci a přesvědčení o smysluplnosti. Důležitou roli tady sehrála informační a emocionální opora (Křivohlavý, 2001, s. 97-98) Potvrdila se také stále přetrvávající negativní konotace k dobrovolnictví, jak ji popisuje Tošner a Sozanská (2006, s. 50).

Dalo by se konstatovat, že i přes skutečnost neutrálního hlediska rodiny, kde převládal strach a obavy o dobrovolníka, a neutrální až negativní aspekty opory okolí, sehrála klíčovou roli opora Kintari.org a vnitřní motivace probandů.

Nadcházejícím okruhem výzkumu byly aspekty vnitřní motivace dobrovolníků. Z výzkumu vzešly společné i individuální atributy, které lze vidět na následujícím schématu.

- ✓ Jaké jsou aspekty vnitřní motivace dobrovolníků?

Vnitřní aspekty motivace společné všem dobrovolníkům

- cestování
- pomoc a pocit být užitečný
- hloubkové poznání místní kultury a každodenního života
- sebepoznání, profesní i osobní růst
- nabytí nových zkušeností
- touha po novém
- odjezd z České republiky
- uvědomění si + vážení si určitých věcí

Individuální aspekty vnitřní motivace dobrovolníků

- změna života
- cesta za exotikou
- fascinace Indonésií a jihovýchodní Asíí
- splnění snu

Obrázek 9 Aspekty vnitřní motivace dobrovolníků

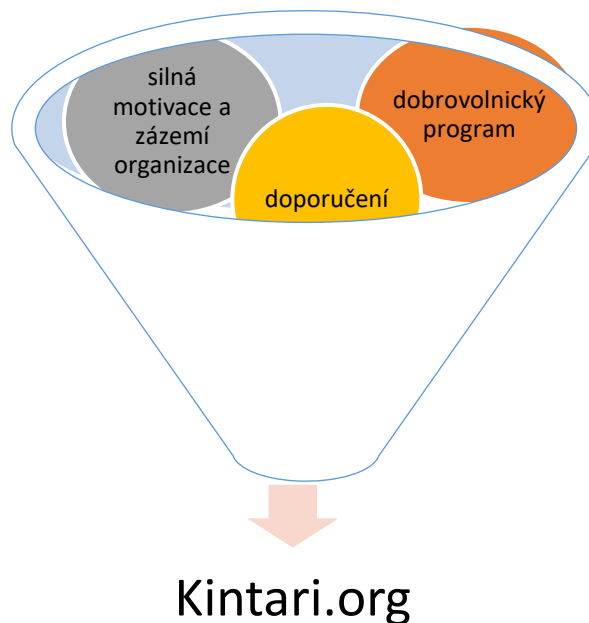
Jak se ukázalo ve výzkumu, tyto aspekty vnitřní motivace byly velmi silné a poháněly zkoumané osoby k naplnění jejich cílů. Dokonce všichni dobrovolníci kvůli výjezdu podali výpověď a odešli z práce. Tak si to také každý z nich naplánoval, a tak v pracovním poměru zůstali do okamžiku, než našetřili dostatečné peníze k tomu, aby mohli vyjet. Nezastavila je

dokonce ani riziková situace spojená s mnoha zemětřeseními a tsunami v Indonésii, k nimž došlo těsně před jejich výjezdem. Dalo by se konstatovat, že právě v tomto případě byla vnitřní motivace jedinců opravdu silná.

Z výše uvedených výsledků lze konstatovat znovu shodu s tvrzením Plhákové (2003, s. 319 a 388), která tvrdí, že vnitřní motivace jedinci pomáhá překonávat překážky, řešit problémy, řídit svůj život a vede jedince k získání novosti a rozptýlení. Výstupy dále potvrdily shodu s uvedenými charakteristikami motivace podle Robina Ujfalušihó (2012, s. 13-14).

Poté jsme se zaměřili na to, co motivuje české mezinárodní dobrovolníky k výjezdu na Lombok prostřednictvím Kintari.org. Zde vzešly tři nejsilnější pohnutky, které jsou zakresleny do přehledného schématu.

- ✓ Co motivuje české dobrovolníky k výjezdu na mezinárodní dobrovolnictví na Lombok prostřednictvím Kintari.org?

Obrázek 10 Motivace dobrovolníků k výjezdu přes Kintari.org

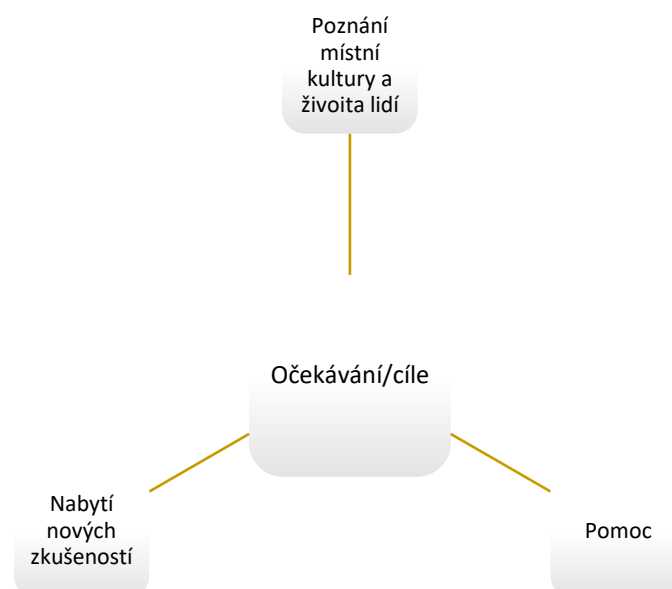
Přes českou neziskovou organizaci Kintari.org vyjeli dobrovolníci především z důvodu pozitivních doporučení a recenzí nejen bývalých dobrovolníků. Dále také díky motivaci samotného Kintari.org a ředitelce Janě Wolfové, které vždy s každým z dobrovolníků strávila čas a popsala jim celý příběh její práce. Co však mělo z tohoto bodu na probandy největší vliv,

byla skutečnost, že dobrovolnická práce, kterou pojedou vykonávat, má smysl. Smysluplnost nese v tom, že děti, které budou učit anglický jazyk a realizovat s nimi další aktivity si díky těmto výukám budou moci v budoucnu jednodušeji nalézt práci nejen v oblasti rychle rostoucího turismu. V tom byl právě smysl dobrovolnického programu, který si probandí vzali za svůj a byli tak motivováni, že v něm viděli také svůj osobní a profesní růst. Neposledním bodem byla také skutečnost, že Kintari.org má na Lomboku již zázemí, a tak se dobrovolníkům mohou jednodušeji naplňovat jejich motivy poznání lokálních lidí a jejich kultury. Mimoto se ukázala také otevřenost a flexibilita Kintari.org a především její vedoucí Jany Wolfové.

Výstupy se ztotožňují s nerozvinutou motivací Tošnera a Sozanské (2002, s. 45-48). Ukázalo se také, že důležitou roli pro dobrovolníky sehrála také skutečnost zázemí, které Kintari.org na ostrově Lombok zprostředkovává a zaručuje.

Nadcházející oblastí výzkumu bylo očekávání samotných dobrovolníků, které je v úzké souvislosti s motivačními faktory.

- ✓ Jaké je očekávání v rámci cílů dobrovolníků od mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku?

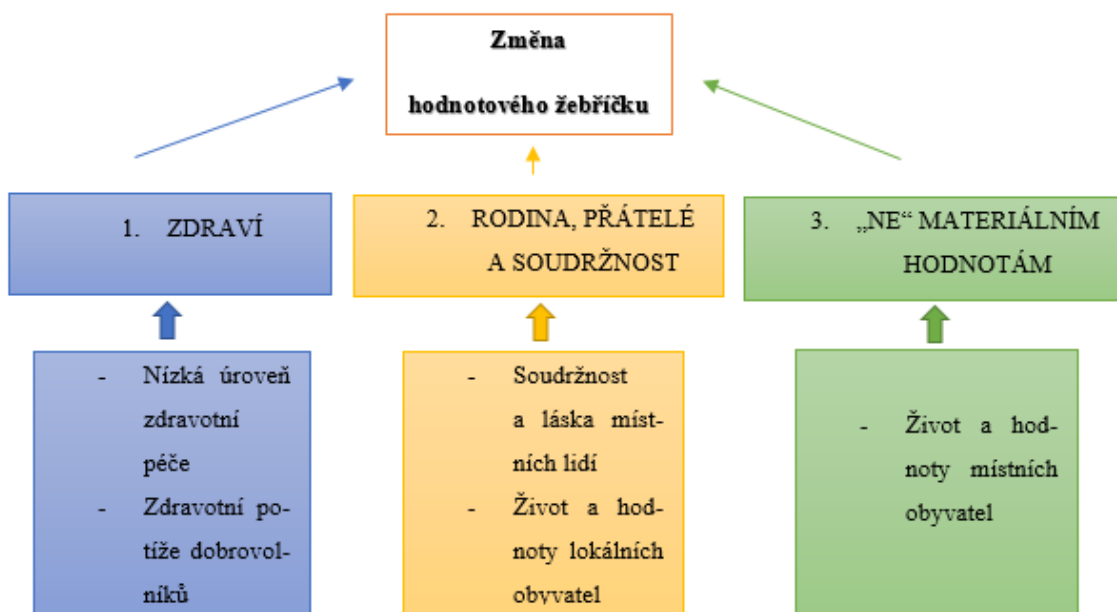
Obrázek 11 Očekávání dobrovolníků

Výstupem očekávání jsou tři základní prvky. Zaprvé se jedná o pomoc, která výrazně souvisí s motivem pomoci. Jedná se o pomoc v rámci předání informací, znalostí a zkušeností, zvláště pak u dětí dosažení porozumění a ovládnutí anglického jazyka, což by jim mělo dát základy, na kterých budou moci v budoucnu stavět dále, a díky tomu získat také pracovní příležitosti. Co se týče poznání místní kultury a života lidí, jde opět o hloubkové získání poznatků. Právě mezinárodní dobrovolnictví nazývají probandí jako nejlepší cestu k poznání místního – každodenní život, hodnoty, tradice, zvyky, názory a vůbec smýšlení o životě, a proto odlišují tento fenomén od klasického turismu. Skrze tento proces jsou pak dobrovolníci schopni získávat také nové zkušenosti a učit se z dané kultury, která je pro probandy odlišná, ale velmi zajímavá díky hodnotám, mentalitě, tradicím a zvykům a vůbec otevřenosti lokálních obyvatel.

Zde je patrné krásné propojení motivů a samotného očekávání dobrovolníků od jejich výkonu na Lomboku. Lze tedy konstatovat, že očekávání a motivy našich probandů jsou v úzkém propojení a navazují na sebe.

Mimo poznání a osvojení si daných znalostí, očekávají dobrovolníci také změnu, a to především v hodnotovém žebříčku. Týká se zejména jeho transformace. A právě tento jev je dalším z finálních výstupů.

- ✓ Jak se změnil hodnotový žebříček dobrovolníků?

Obrázek 12 Hodnotový žebříček

Z výzkumu jsme zjistili, že hodnotový žebříček byl mezinárodní dobrovolnickou činností na Lomboku ovlivněn. Jako první bylo uvědomění si hodnoty zdraví a její posunutí na přední příčku. Vedly k tomu zdravotní potíže, které dobrovolníky postihly, a s tím spojené prožití nízké úrovně zdravotní péče.

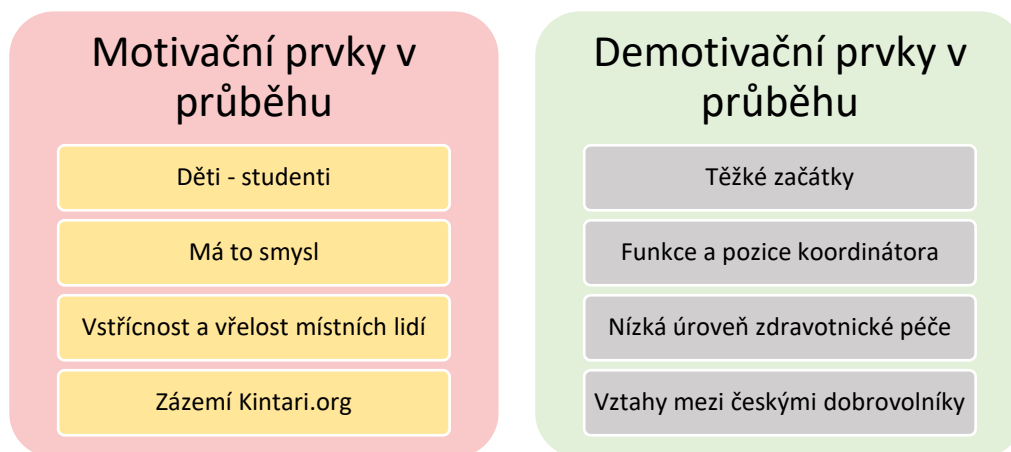
Druhou změnou v hodnotovém systému jsme zaznamenali v otázce rodiny, přátelství a soudržnosti, která vyplývala především z poznání dané kultury a života místních obyvatel, neboť právě oni mají tuto hodnotu na velmi vysoké příčce v hodnotovém žebříčku. Lokální lidé drží při sobě a mají jeden druhého, navzájem si pomáhají a podporují se. Díky tomuto vnímání došlo k přemýšlení nad danou hodnotou také u našich zkoumaných osob a její posunutí na přednější místo.

Poslední změnou zaznamenanou v realizovaném výzkumu bylo posunutí materiálních hodnot na nižší pozice. To vycházelo z prožití místního rozvojového světa. Bylo upozorováno také porovnávání s domovinou a úcta k věcem, původu a možnostem, které v České republice jedinci mají. Celkově došlo k většímu ocenění a uvědomění si možností a příležitostí, které předtím probandí doma považovali za samozřejmé.

Strategie výzkumu využila definici Evanse (2015, s. 9-12), kde bylo synonymně využity pojmy motiv a cíl, respektive očekávání. Bylo tak provedeno kvůli těžkosti a dokázání vnitřních konstruktů motivace. To ve výzkumu napomohlo také k hlubšímu poznání problematiky. Podle výstupů lze konstatovat, že motivace úzce souvisí také s hodnotami, jak uvedla Gulová (2011, s. 63). Došlo také k ověření výpovědí probandů a znovu potvrzení výroku Robina Ujfalusiho (2012, s. 13-14) a Lonely Planet (2007, s. 15), které, jak jsme již výše uvedli, popsalo mezinárodní dobrovolnictví jako možnost nabytí nových zkušeností v jiném kulturním prostředí, poznání nové země a získání příležitosti k osobnímu rozvoji.

Dále bylo zjištěno, co české dobrovolníky při výkonu jejich mezinárodní dobrovolnické činnosti motivuje a naopak demotivuje. Právě tyto výstupy budeme prezentovat v následujících řádcích.

- ✓ Co jedince při dobrovolnické činnosti na Lomboku demotivuje?
- ✓ Co jedince při dobrovolnické činnosti na Lomboku motivuje?

Obrázek 13 Motivace a demotivace dobrovolníků v průběhu jejich činnosti

Mezi motivační prvky, které jsou výstupem naší práce, řadíme především děti, tedy studenty českých mezinárodních dobrovolníků. Zjistilo se, že právě ony a vůbec smysluplnost celé práce je dokázala velmi motivovat. Dobrovolníci s dětmi rádi trávili také volný čas a dokonce je to pohánělo k vymýšlení dalších aktivit do výuky a zkvalitňování a přizpůsobování výuky dětem. Pozitivně byla brána zpětná vazba dětí, spolupráce a pamatování si již probíraného učiva. Dobrovolníci oceňovali také vřelost dětí a jejich vděčnost.

Dalším faktorem, který přispíval k motivaci jedinců, bylo již vzniklé zázemí Kintari.org a tedy tým, který se skládal z lokálních obyvatel. Právě tyto lidé s dobrovolníky trávili čas, představovali jim jejich každodenní život a pomáhali. Dobrovolníci v nich také cítili oporu a v případě, že měli třeba zdravotní problémy, tento tým se jim snažil pomoci. Navíc se zjistilo, že jim tyto místní lidé byli velmi sympatičtí svou vřelostí, vstřícností a otevřeností. Proto s nimi také rádi trávili volný čas.

Mezi demotivační prvky dobrovolníků patřila určitě nízká úroveň zdravotnictví v této rozvojové zemi. Díky zdravotním komplikacím, které si v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti prožili, je donutily, že nejen přehodnotili pozici zdraví v hodnotovém žebříčku, ale

také si uvědomili cenu zdraví a „nesamozřejmost“ úrovně zdravotní péče, kterou znají z České republiky.

Dalším demotivačním jevem byla osobnost a pozice koordinátora, který dle vyzkoumaných skutečností nespĺňoval očekávání dobrovolníků. Chyběla jim jeho podpora a více informací. A to už v začátcích jejich dobrovolnické činnosti, kdy se seznamovali nejen s životem na Lomboku, ale také se samotnou výukou a přípravami na ni. Cítili se, jako by byli „hozeni do vody“.

Posledním zjištěným úkazem, který byl do určité míry demotivující, byly samotné vztahy mezi dobrovolníky. Ukázalo se, že nebyly harmonické, dobrovolníci měli mezi sebou různé neshody a rozepře. Sami však uvedli, že si jsou vědomi nutné vzájemné spolupráce kvůli dobrovolnickému programu. Také si sebe navzájem nemohli vybrat a byli si „přiděleni“. Právě toto bylo považováno za určité mínus, které je v průběhu vykonávání dobrovolnické činnosti demotivovalo.

Zajímavým zjištěním však bylo, že žádný z dobrovolníků svého výjezdu nelitoval. Ba naopak by dobrovolníci rádi vyjeli znovu a doporučili výjezd také ostatním lidem.

Lze konstatovat, že v rámci motivačních prvků se potvrdily již výše popsané teze. Ohledně demotivačních aspektů, které se u námi zkoumaných osob projevíly, bylo zjištěno strádání po osobě koordinátora, který by je nejen uvedl do chodu, ale také pomohl řešit obtíže v průběhu činnosti tak, jak uvedli při popisu této klíčové pozice Tošner a Sozanská, 2006, s. 76). Další zjištěné skutečnosti korespondují s definicemi Indonésie jako rozvojového světa (s. 41-44).

Jelikož je podpora nedílnou součástí motivace, zaměřili jsme se v naší práci také na podporu rodiny, kamarádů, okolí a Kintari.org v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti vyjetých jedinců.

- ✓ Jak dobrovolníka při výkonu mezinárodní dobrovolnické činnosti podporuje rodina/přátelé/Kintari.org?

Rodina	Přátelé	Kintari.org
<ul style="list-style-type: none"> • změna postoje k výjezdu • ztráta obav • silná podpora • + pozitivní 	<ul style="list-style-type: none"> • obdiv a uznání • protřídění přátel/ztráta přátel • 0 neutrální 	<ul style="list-style-type: none"> • Podpora přicházela především od místního týmu • + pozitivní

Obrázek 14 Podpora v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti

Z výstupů práce se ukázalo, že došlo ke změně projevů podpory především u rodin dobrovolníků. Vymizely obavy a strachy a byly nahrazeny podporovou a fanděním, což bylo potěšením pro samotné dobrovolníky.

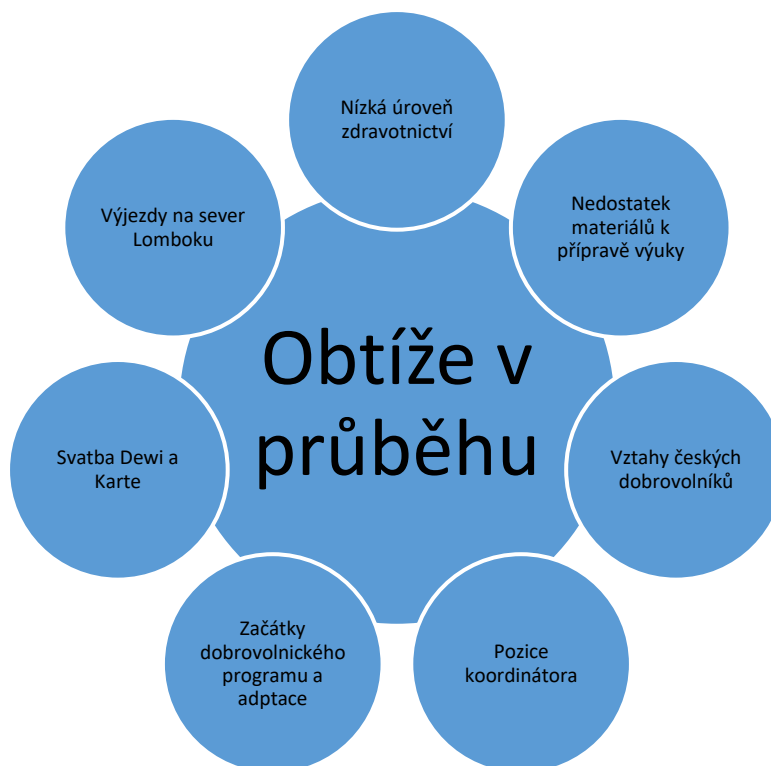
Dalším zkoumaným okruhem byli přátelé a kamarádi. Zde zůstala stejná podpora u kamarádů cestovatelů a díky sdíleným fotkám a popsáním zážitků se přidali také další lidé z okolí. Stalo se však také to, že dobrovolníci díky mezinárodnímu dobrovolnictví některé kamarády ztratili. U některých zmíněných přátel dobrovolníků došlo k projevům obdivu, fandění, uznání a také zájmu o dobrovolnickou činnost.

Co se týče Kintari.org, velmi pozitivně byla hodnocena práce místního týmu, u něhož dobrovolníci cítili podporu a mohli se spolehnout na případnou pomoc, kdyby ji potřebovali. Hodnocení dobrovolníků týkající se podpory týmu z Česka bylo v souhrnu spíše neutrální.

Dalším výstupem práce byly obtíže vzniklé v průběhu výkonu dobrovolnické činnosti na Lomboku. Těmi se zabýváme v následujících řádcích.

- ✓ Jaké jsou obtíže při výkonu mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku?

Obrázek 15 Obtíže v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti

Z výzkumu vyplynulo sedm jevů, které byly popsány jako obtížnosti v mezinárodní dobrovolnické činnosti. Jak lze vidět na uvedeném schématu, patří sem nízká úroveň zdravotnické péče, která dobrovolníkům komplikovala život na Lomboku především v případech zdravotních potíží. Dále pak nedostatek materiálů, eventuálně také nefunkčnost zařízení, při přípravě výuky v rámci dobrovolnického programu. Dobrovolníci však potvrdili, že i přesto sivždy dokázali poradit a vybraný projekt realizovat.

Další těžkostí byly vztahy českých dobrovolníků, začátky života a dobrovolnického programu na Lomboku a podle dobrovolníků i neefektivní pozice a práce koordinátora. Tyto zmíněné komplikace byly vnímány až demotivačně.

Následně se zde objevily ještě dvě skutečnosti. Tou první byla svatba místních lidí z týmu Kintari.org, která probíhala podle sasackých tradic a na kterou byli všichni dobrovolníci pozváni. Z této události si dobrovolníci odnesli pocity beznaděje, smutku a zvládali ji špatně po psychické stránce. Podle výpovědí lze konstatovat, že se jednalo o prožití kulturního šoku. Ten plynul převážně z odlišných kulturních tradic a zvyků, které stály za svatebním obřadem, a také jejich neznalost místního prostředí. Tento šok v nich také po individuálně

dlouhou dobu přetrvával a museli ho v sobě zpracovat. Někteří z nich to řešili povídáním si o tom s ostatními, někteří potřebovali zůstat sami. Nakonec se jim i tento bod podařilo překonat.

Tou druhou skutečností pak byly dobrovolné výjezdy na sever Lomboku, kam Kintari.org rozvázela jídlo, oblečení a další potřeby obětem silných zemětřesení a dobrovolníci se mohli připojit, aby s tímto projektem pomohli. Díky tomu, že tam alespoň jedenkrát každý z dobrovolníků vyjel, sdíleli tuto zkušenost také v našem výzkumu a v souhrnu byla označena jako psychicky velmi náročná. Zde totiž měli možnost vidět rozbořené domy a potkat se s oběti ohromné přírodní katastrofy. Pro některé z nich se jednalo o tak silný zážitek, že už vícekrát do zasažených oblastí nejeli. Tato zkušenost byla spojena především s pocity beznaděje.

Objevily se také individuální těžkosti, mezi které byly zařazeny například nepitná voda z kohoutku, nedostatek pohybu nebo nutnost řízení motorky, která je zde snad jediným prostředkem k přepravě jak do škol, tak ve volném čase. Jak jsme již zmínili dříve, ukázalo se, že i přes tyto překážky a obtíže žádná z našich zkoumaných osob výjezdu nelitovala, dané události bere jako zkušenosti a klidně by mezinárodní dobrovolnictví doporučila dále.

Lze konstatovat, že obtíže při výkonu mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku souvisí se skutečností rozvojovosti této části země (viz kapitola Rozvojový svět Sasaků na Lomboku) a změnou kulturního prostředí (viz s. 33-34). Dále to bylo strádání dobrovolníků po osobě koordinátora. Tyto skutečnosti mohly vést jedince k situacím frustrace, stresu i konfliktům (v daném případě konfliktům v interpersonálních vztazích), jak popsal Štěpaník (2008, s. 10-11). Ten právě zdůraznil tuto triádu a její provázanost.

V neposlední řadě se náš výzkum zaměřil také na přínosy dobrovolnické činnosti na Lomboku, protože právě ty jsou v úzkém spojení s cíli, očekáváním a vůbec motivací jako takovou.

- ✓ Co dobrovolníkům mezinárodní dobrovolnická činnost přinesla?

Společné přínosy

- Poznání místní kultury a života lokálních obyvatel
- Uvědomění si hodnot a jejich změna
- Pocit užitečnosti
- Profesní a osobní růst
- Nové zkušenosti

Individuální přínosy

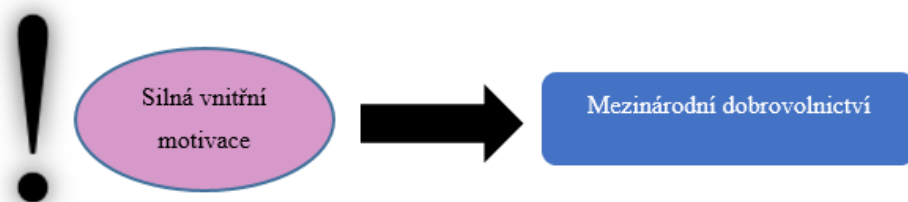
- Změna osobnosti, změna života
- Uvědomění si, že peníze nemusí být jediným motorem při výkonu práce
- Nová jazyková dovednost

Obrázek 16 Přínosy mezinárodní dobrovolnické činnosti

Výstupy potvrzují přínosy, jak je popsal Robin Ujfaluši (2012, s. 13-14). Novou skutečností je pro náš výzkum změna hodnot, hodnotového žebříčku a jejich uvědomění.

Výzkum byl zaměřen také na zjištění názoru dobrovolníků, zda si myslí, že naše společnost motivuje k mezinárodní dobrovolnické činnosti a k výjezdům do zahraničí.

- ✓ Jaká je podle názorů českých mezinárodních dobrovolníků motivace naší společnosti k výjezdům?

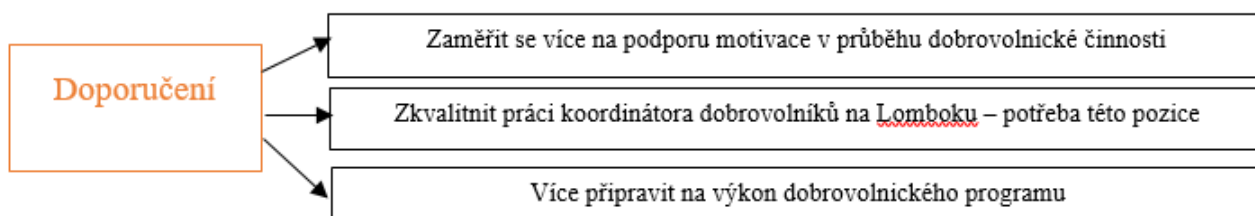
Obrázek 17 Důležitý aspekt mezinárodního dobrovolnictví

Z názorů dobrovolníků vyplynula skutečnost, že mezinárodní dobrovolnictví není naší společností zcela akceptováno ani propagováno. Zjistilo se však, že dobrovolníci kladou velký důraz na vnitřní motivaci jedince. Právě ta dle jejich názoru je důležitá, protože je motorem

k hledání příležitostí vykonávat mezinárodní dobrovolnickou činnost a následně k samotnému výjezdu. Přestože se o mezinárodním dobrovolnictví stále ještě příliš nemluví, existuje dle slov dobrovolníků mnoho organizací, které se prezentují například na internetových stránkách. Pak už záleží také na okolí daného jedince, který se chystá vyjet, jak daného jej podpoří nebo nepodpoří.

Posledním okruhem, kterým jsme se v práci zabývali, bylo zjištění názoru dobrovolníků na vylepšení kvality mezinárodní dobrovolnické činnosti v rámci motivace.

- ✓ Jak se dá podle názorů dobrovolníků zkvalitnit mezinárodní dobrovolnická činnost na Lomboku z hlediska motivace pro další zájemce?

Obrázek 18 Doporučení

Z výzkumu vyplynula tři základní doporučení. Dobrovolníci navrhli, aby se česká nezisková organizace Kintari.org zaměřila více na podporu motivace v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti. S tím souvisí také druhý návrh, který poukazuje na zkvalitnění práce koordinátora na Lomboku. Právě ten by mohl dobrovolníkům více usnadnit jejich pobyt, adaptaci a průběh dobrovolnického programu. Poslední doporučení vyplynulo z toho, aby se organizace více zaměřila na přípravu samotné výuky a procesu dobrovolnického programu.

Výsledky také prokázaly, že si čeští dobrovolníci vyjíždějící na Lombok organizaci Kintari.org chválili pro její vstřícnou vedoucí Janu Wolfovou a nápomocný a vřelý tým Kintari na Lomboku, který jim také poskytl zázemí v jejich „přechodné domovině“. Dle výpovědí lze konstatovat, že dobrovolníci ocenili vysvětlení hlavního smyslu a předání základních informací a cílů organizace samotnou ředitelkou. Právě díky tomu dosáhli většího porozumění a motivace pro výkon mezinárodní dobrovolnické činnosti. A co je hlavní – viděli v této práci smysl a budoucnost.

V této části práce jsme se zabývali popisem výsledků výzkumu a zodpovězením výzkumných otázek. Následně se budeme věnovat závěrečné diskuzi, shrnutí a návrhům.

Závěrečná diskuze

Naše práce se zabývá problematikou motivace v rámci mezinárodního dobrovolnictví u vyjíždějících českých mezinárodních dobrovolníků do Indonésie na ostrov Lombok. Výstupy, které jsme v rámci výzkumného šetření na dané téma identifikovali, jsme poněkud detailní deskripcí popsali v předchozích kapitolách. Díky tomu došlo také k zodpovězení naší ústřední otázky výzkumu a dosažení výzkumných cílů. Následně se pokusíme shrnout všechny výsledky do závěrečné diskuze, porovnat je s výstupy jiných autorů a navrhnout další kroky v dané problematice.

V této souvislosti je potřeba zmínit, že tak jako téměř všechny výzkumy, i ten náš může přinášet jistá omezení nebo zkreslení. Těm jsme se snažili různými prostředky zamezit a více jsou charakterizovány v podkapitole 4.8.2.

Přestože se sociální pedagogika otázkou dobrovolnictví zabývá, jak jsme již uvedli na začátku naší práce, nemá dosud vyjasněnou formu. To platí ještě více o problematice mezinárodního dobrovolnictví, které sice v dnešní době narůstá, ale je mu zatím stále věnováno málo pozornosti, a tak jsou i o informace a poznatky o něm kusé nebo neodborné.

Cílem práce je otevřít zkoumanému fenoménu pomyslné „dveře“, neboť se jedná stále o nový jev. Smyslem je získat znalosti, vyzkoumat možné příležitosti a uchazečům o mezinárodní dobrovolnictví na Lomboku nabídnout bližší informace, které by jim mohly pomoci v rozhodování nebo i v průběhu činnosti. Dále také pomoc neziskové organizaci Kintari.org využít údaje a data, která jí mohou dopomoci ke zkvalitnění práce s dobrovolníky, aby jedinci mohli dosáhnout toho, co od činnosti chtějí a očekávají. Právě poznání motivů vyjíždějících dobrovolníků může výrazně tuto práci usnadnit.

Jelikož jde o výzkum kvalitativní, nelze zaručit, že výsledky mohou být zevšeobecněny. Věříme však, že jsme dokázali získat komplexní pohled na zkoumaný fenomén, který napomůže proniknout do tématiky nejen zájemcům o mezinárodní dobrovolnictví na Lomboku a Kintari.org, ale také zástupcům dalších vysílajících organizací, koordinátorům mezinárodních dobrovolníků nebo třeba náhodným čtenářům.

Jedním z významných výsledků práce je identifikace motivu odjezdu z České republiky. Tím je míněno to, že dobrovolníci chtějí na nějakou dobu opustit svou domovinu, protože se zde necítí dobře především kvůli „rychlému a stresujícímu“ způsobu života a nedaří se jim

zde saturovat jejich potřeby. Tento motiv se doposud neukázal v žádné z dosavadních klasifikací motivů k dobrovolnické činnosti. Ostatní motivy korespondovaly se stávající literaturou. *Navrhujeme prozkoumání existence motivu odjezdu z ČR i u dalších mezinárodních dobrovolníků. V případě prokázání by mohl být zavedený do daných klasifikací a vysílající organizace by se na něj mohly připravit, aby s ním uměly pracovat, což jim mohlo napomoci k většímu porozumění samotným dobrovolníkům i usnadnění činnosti s nimi.*

Za hlubší prozkoumání by mohla stát i oblast vnímání domova nebo kulturní identity u vyjíždějících dobrovolníků, protože se ve výzkumu na jedné straně u osob vyskytlo vědomí etnické identity, avšak byla propojena s negací a kritikou domoviny.

Dále se z výzkumu identifikovala klíčová role vysílající organizace při výjezdu k výkonu mezinárodního dobrovolnictví do zahraničí. Dalo by se tak předpokládat, že *čím vyšší je znalost vysílající organizace a důvěra k ní (nerozvinutá motivace), tím je vyšší vnitřní motivace vyjíždějícího dobrovolníka (H1).*

Dalším z výzkumných výstupů je význam a důležitost vnitřní motivace vyjíždějící osoby, která ji nejenže vede k činnosti a pomáhá překonávat překážky. Může také samotnému dobrovolníkovi napomoci k porozumění sobě samému a svému jednání, což by mu mohlo zjednodušit výkon dobrovolnické činnosti v zahraničí. Ukázalo se také, že přestože chybí sociální opora z okolí, je klíčovým aspektem vnitřní motivace. *Apelujeme tedy na dobrovolníky, aby si před svým rozhodnutím vyjet na mezinárodní dobrovolnictví zodpověděli následující otázky:*

- *Proč chci vyjet?*
- *Opravdu chci vyjet?*
- *Jaký je můj motiv výjezdu?*
- *Co je cílem?*

Dále byla identifikována potřeba koordinátora mezinárodních dobrovolníků. *Doporučujeme tedy Kintari.org zavedení popřípadě zkvalitnění práce koordinátora v místě výkonu mezinárodní činnosti, potažmo také zavedení supervizí pro mezinárodní dobrovolníky, a to především v průběhu jejich činnosti v Indonésii. Doporučením je také zajistit přípravu vyjíždějící osoby na dobrovolnický program.*

Významným výstupem se ukázala také změna hodnotového žebříčku vyjíždějících osob v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti. *Dala by se tak předpokládat úzká souvislost*

mezinárodního dobrovolnictví, motivace a hodnotového systému jedince. Navrhujeme tak další výzkum zabývající se daným jevem.

Posledním výstupem je zvládání těžkostí, obtíží spojených s rozvojovým světem a kulturního šoku při mezinárodním dobrovolnictví, u kterého *se dá předpokládat, že čím vyšší je vnitřní motivace vyjíždějícího dobrovolníka, tím je úspěšnější zvládnutí procesu kulturního šoku (H2)*. Zde jsme identifikovali spojitost s námi realizovaným výzkumem v oblasti atributů kulturního šoku u mezinárodních dobrovolníků vykonávajících činnost v Keni. (Surmařová, 2016) Dala by se tak předpokládat souvislost vnitřní motivace s problematikou kulturního šoku.

Spojitost výzkumu jsme identifikovali s výzkumem Radky Valové (Matulayová et al., 2016, s. 17-36), který je svými obsahem nejbližší námi zkoumané problematice. Hlavní otázka této práce zněla: *Jaké motivy vedou české dobrovolníky k odjezdu do zahraničí za účelem přispět ke zmírnění následků humanitární krize vyvolané zvýšeným migračním tokem na balkánské trase?* Z jejího výzkumu vyplynulo pět motivů: vidět a udělat si názor, zažít, být součástí skupiny, ovlivňovat veřejné mínění v ČR a o ČR, pomoci potřebným. ***Při porovnání výzkumů docházíme ke skutečnosti, že se objevují společné motivy, kterými jsou:***

- hodnoty jsou brány jako důležité motivační zdroje,
- potřeba seberozvoje a nabývání zkušeností
- silná touha poznávat
- výkon smysluplné činnosti a pomoc potřebným

Poslední souvislost spatřujeme také s výzkumem Elišky Surmařové (2015), kde se objevují shodné motivy pro mezinárodní dobrovolnickou činnost, přestože je práce zasazena na africký kontinent a zkoumané osoby nepocházejí z českého prostředí. ***Dalo by se tedy konstatovat, že i když je motivace k dobrovolnictví velmi rozmanitá, existuje pět základních motivů - motiv cestování, hloubkového poznávání kultury a místního života, pomoci, možnosti být užitečný druhým osobám, v neposlední řadě také sebepoznání a osobní a profesní růst.***

Věříme, že výstupy, které jsme získali z daného výzkumu, budou prospěšné v oblasti sociální pedagogiky a dalších oborů a že budou mít významný přínos pro Kintari.org a další organizace vysílající mezinárodní dobrovolníky, pro zájemce o mezinárodní dobrovolnictví na Lomboku, rovněž také pro koordinátory a supervizory organizací. Tato práce může sloužit také jako určitá příručka pro představení mezinárodního dobrovolnictví na Lomboku a prohloubení problematiky mezinárodního dobrovolnictví.

ZÁVĚR

Diplomová práce se věnuje motivaci dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti v Indonésii na ostrově Lombok. Hlavním cílem tak bylo kvalitativní cestou zjistit motivaci českých mezinárodních dobrovolníků k této činnosti a prozkoumat danou problematiku z hlediska motivačních atributů.

Teoretická část práce je složena ze tří ústředních kapitol. V té první se věnujeme motivaci, její definici a pohledu na ni podle vybraných odborníků a autorů. Dále vymezujeme klíčové koncepty a principy motivace. V závěru této části rozvádíme motivační teorie. V další kapitole se zabýváme fenoménem zvaný mezinárodní dobrovolnictví a jeho základní terminologií a specifika. V neposlední řadě popisujeme také motivaci k této mezinárodní činnosti. Poslední oddíl se zaměřuje na rozvojový svět Sasakiů na Lomboku, kde je vymezen pojem rozvojový svět a popsán ostrov Lombok jako součást Indonéské republiky.

Tak jako na začátku naší práce spatřujeme i zde za důležité zmínit, že problematika motivace českých dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku patří do oblastí méně prozkoumaných, a tak prozatím nemá jednoznačné teoretické ukotvení ani terminologii. Naše práce se tak snaží o rozvoj tématiky, prohloubení a širší poznání jevu.

V praktické části práce jsme se zabývali výzkumem, který jsme realizovali s ohledem na zkoumanou problematiku. Díky vytyčenému cíli, který byl zaměřen na subjektivní pohled dobrovolníků a vnitřní konstrukt motivačních procesů, byla zvolena kvalitativní cesta výzkumného šetření. Výzkum byl realizován v Indonésii na Lomboku se šesti respondenty pocházejících z České republiky. Jako metodu sběru dat jsme se rozhodli zvolit polostrukturované interview. Abychom se dostali co nejhlouběji, využili jsme také motivační dopisy, které sepsali dobrovolníci před odjezdem do Indonésie. Pro zvýšení kvality výzkumu jsme využili předvýzkum.

Získaná data jsme všechna zaznamenala na nahrávací zařízení a zálohovala do notebooku společně s motivačními dopisy. Následovala transkripce interview a samotná analýza dat, která proběhla pomocí otevřeného kódování. Zde vznikly kódy, které jsme přiřadili do subkategorií a posléze přiřadili do námi vytvořených kategorií. Poté jsme se věnovali interpretaci a diskuzi získaných dat.

V rámci finálních výsledků práce jsme definovali pět základních motivů – motiv cestování, hloubkového poznávání kultury a místního života, pomoci, možnosti být užitečný druhým

osobám, v neposlední řadě také sebepoznání a osobní a profesní růst. Dále vzešly návrhy a doporučení, které se týkaly nejen mezinárodních dobrovolníků, zájemců o mezinárodní dobrovolnictví, Kintari.org a dalších vysílajících organizací, ale také možnosti dalších výzkumů. Mezi ně spadá prozkoumání existence motivu odjezdu z ČR u dalších vyjíždějících mezinárodních dobrovolníků a výzkum v oblasti vnímání domova nebo kulturní identity u vyjíždějících dobrovolníků. Následně také vztah mezi motivací, mezinárodním dobrovolnictvím a hodnotami.

Významným výsledkem je doporučení neziskové organizaci Kintari.org, aby zavedla popřípadě zkvalitnila práci koordinátora v místě výkonu mezinárodní činnosti a zlepšila přípravu na samotný dobrovolnický program. Potažmo také začala realizovat supervize pro mezinárodní dobrovolníky, a to především v průběhu jejich činnosti v Indonésii.

Výstupem jsou také dvě hypotézy, které jsou možné potvrdit nebo vyvrátit kvantitativní cestou. Tou první je: čím vyšší je znalost vysílající organizace a důvěra k ní (nerozvinutá motivace), tím je vyšší vnitřní motivace vyjíždějícího dobrovolníka (H1). Druhá: čím vyšší je vnitřní motivace vyjíždějícího dobrovolníka, tím je úspěšnější zvládnutí procesu kulturního šoku (H2).

S ohledem na avizované výsledky si dovoluujeme apelovat na neziskovou organizaci Kintari.org i další vysílající organizace, aby se zaměřili nejen na počáteční motivaci vyjíždějícího dobrovolníka, ale také motivaci v průběhu činnosti. K tomu jim může velmi pomoci existence pozice koordinátora dobrovolníků v místě výkonu činnosti. Vhodným je však také zavedení supervizí pro mezinárodní dobrovolníky. Následně spatřujeme za důležité, aby si každá vyjíždějící osoba uvědomila své motivy a porozuměla jim. Po převedení do verbální stránky to může mít pozitivní vliv také pro vysílající organizaci, která s těmito poznatky může dále pracovat. V rámci toho se tak organizace mohou pokusit o porozumění dobrovolníkům a vylepšit tak práci s nimi.

Závěrem lze konstatovat, že nejspíše ještě nějakou dobu potrvá, než se fenomén mezinárodního dobrovolnictví dostane do odborné literatury v plném rozsahu. Avšak je značné, že i přes jeho teoretickou nezakotvenost, se bude v praktickém životě nadále rozvíjet. Důležité je nezapomenout na determinant zvaný motivace, která má pro mezinárodní dobrovolnickou činnost klíčový význam.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- [1] ADAMCOVÁ, Lenka et al., 2009. *Rozvojová ekonomika*. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1515-1.
- [2] ADRA, 2005. *Příručka pro dobrovolníky*. Praha: ADRA. ISBN 80-239-5071-1.
- [3] BIERHOFF, Hans-Werner, 2002. *Prosocial Behaviour*. New York: Psychology Press. ISBN 0-863-77-773-2.
- [4] BLATNÝ, Marek et al., 2010. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3434-7.
- [5] BRNULA, Peter a Vasko, KUSIN, 2013. *Fenomén pomoci v sociálním myslení*. Bratislava: IRIS. ISBN 978-80-89238-81-1.
- [6] BROWN, Lois, 2007. *Psychology of Motivation*. New York: Nova Science Publishers. ISBN 978-1-60021-598-8.
- [7] BRUMOVSKÁ, Tereza a Gabriela, SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, 2010. *Mentoring*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-772-5.
- [8] CAKIRPALOGLU, Panajotis, 2012. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praga: Grada. ISBN 978-80-247-4033-1.
- [9] COLLIER, Paul, 2009. *Miliarda nejchudších*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-010-7.
- [10] COLMAN, Andrew, 2009. *Oxford Dictionary of Psychology*. New York: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-953406-7.
- [11] ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ, 2016. *Interkulturní psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5414-7.
- [12] DEKKER, Paul a Loek HALMAN, 2003. *The Values of Volunteering: Cross-Cultural Perspectives*. New York: Kluwer Academic. ISBN 0-306-47737-8.
- [13] EVANS, Phil, 2015. *Motivation*. New York: Psychology Press. ISBN 978-1-316-66765-2.
- [14] FRIČ, Pavol a Tereza POSPÍŠILOVÁ, 2010. *Vzorci a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21.století*. Praha: AGNES. ISBN 978-80-903696-8-9.
- [15] GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- [16] GIDDENS, Anthony, 2013. *Sociologie*. Praha: Argo. ISBN 728-80-257-0807-1.
- [17] GOMBA, Pavla, 2003. *Slyšíte nás?* Praha: NEWFINANCES. ISBN 80-903354-0-3.

- [18] GULOVÁ, Lenka, 2011. *Sociální práce*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3379-1.
- [19] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2015. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0873-0.
- [20] HECKHAUSEN, Heinz, 1991. *Motivation and Action*. Berlin: Springer-Verlag. ISBN 978-3-642-75963-5.
- [21] HENDL, Jan, 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0219-6.
- [22] HODAČ, Jan a Tomáš KOTRBA, 2011. *Učebnice globalizace*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-87474-33-4.
- [23] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [24] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2001. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-774-4.
- [25] KUTNOHORSKÁ, Jana, 2013. *Multikulturní ošetrovatelství pro praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4413-1.
- [26] LONELY PLANET, 2007. *Volunteer: A Traveller's Guide To Make a Difference Around the World*. Austrálie: Lonely Planet Pty Ltd. ISBN 978-1-74179-020-7.
- [27] MATOUŠEK, Oldřich et al., 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.
- [28] MATULAYOVÁ, Tatiana, Pavlína JURNÍČKOVÁ a Jakub DOLEŽEL, 2016. *Motivace k dobrovolnictví*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-5110-7.
- [29] MLČÁK, Zdeněk a Helena ZÁŠKODNÁ, 2013. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. Ostrava: Ostravská univerzita. ISBN 978-80-7464-462-7.
- [30] MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ, 2007. *Interkulturní psychologie – rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1361-1.
- [31] MUSSELER, Jochen et al., 2017. *Allgemeine Psychologie*. Berlin: Springer-Verlag. ISBN 978-3-642-53898-8.
- [32] NAKONEČNÝ, Milan, 1996. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0592-7.
- [33] NAKONEČNÝ, Milan, 2005. *Sociální psychologie organizace*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0577-X.

- [34] NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Sociální psychologie*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1679-9.
- [35] NAKONEČNÝ, Milan, 2011. *Psychologie: přehled základních oborů*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-443-8.
- [36] NAKONEČNÝ, Milan 2014. *Motivace chování*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-830-6.
- [37] NAKONEČNÝ, Milan, 2015. *Obecná psychologie*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-929-7.
- [38] *New Directions in Voluntary: Action and Community Engagement*, 2012. Český Těšín: Interdiac. ISBN 978-80-260-2849-9.
- [39] Paulík, Karel, 2017. *Psychologie lidské odolnosti – 2. přepracované a doplněné vydání*. Praha: Grada. ISB 978-80247-5646-2.
- [40] PLAMÍNEK, Jiří, 2010. *Tajemství motivace: Jak zařídit, aby pro vás lidé rádi pracovali*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3447-7.
- [41] PLHÁKOVÁ, Alena, 2003. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1499-3.
- [42] PRŮCHA, Jan, 2010. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-709-1.
- [43] ŘIHÁČEK, Tomáš et al., 2013. *Kvalitativní analýzy textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6382-2.
- [44] STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert. ISBN 80-85834-60-X.
- [45] SURMAŘOVÁ, Eliška, 2015. *Zkušenosti „wzungu“ jako dobrovolníků v Keni*. Zlín: UTB.
- [46] SURMAŘOVÁ, Eliška, 2016. *Atributy kulturního šoku u dobrovolníků působících v rámci mezinárodního dobrovolnictví v Africe* (bakalářská práce). Olomouc: UPOL.
- [47] SURYADARMA, Daniel and Gavin W., JONES, 2013. *Education in Indonesia*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies. ISBN 978-981-4459-87-7.
- [48] ŠTĚPANÍK, Jaroslav, 2008. *Umění jednat s lidmi 3 – stres, frustrace a konflikty*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1527-8.
- [49] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

- [50] TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ, 2002. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-178-6.
- [51] UJFALUŠI, Robin, 2012. *Význam mezinárodního dobrovolnictví pro rozvoj jednotlivce a otevřené společnosti*. In: *Cesty k uznávání: sborník příspěvků z Konference k uznávání neformálního vzdělávání : (2. a 3. listopadu 2011, Praha)*. 1. vyd. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012, s. 13-15. ISBN 978-80-87449-17-2.
- [52] VÝROST, Jozef a Ivan, SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie – 2. přepracované a rozšířené vydání*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [53] WARD, Colleen, Stephen BOCHNER a Adrian FURNHAM, 2001. *The Psychology of Culture Shock*. USA: Routledge. ISBN 0-415-16235-1.
- [54] WARD-SNYDER, Regina, 2018. *Gale Research Guide for: Social motivation*. USA:GALE. ISBN 97-815-358-589-39.
- [55] WILSON, John a Marc, MUSICK, 2008. *Volunteers: A social profile*. Bloomington: Indiana University Press. ISBN 978-0-253-34929-3.
- [56] WEARING, Leslie Stephan a Nancy Gard, McGehee, 2013. *International Volunteer Tourism*. UK: Preston. ISBN 978-1-84593-696-9.
- [57] ZACHAROVÁ, Eva a Jitka, ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, 2011. *Základy psychologie pro zdravotnické obory*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4062-1.

Internetové zdroje

- [1] AZMI AULIA. *Hak dan Kewajiban Memeluk Agama - Kepercayaan* [online]. Azmi Aulia, ©2015. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://azmiaulia.blogspot.co.id/2015/03/hak-dan-kewajiban-memeluk-agama.html>
- [2] BBC. *Indonesia country profile* [online]. BBC News, ©2019. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-14921238>
- [3] CEIC. *A Euromoney Institutional Investor Company* [online]. CEIC, ©1991-2017. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/indonesia/monthly-earnings>
- [4] CLARY, Gil E. a Mark SNYDER. *Theoretical and Practucal Considerations. Current Directions in Psychological Science* [online]. ©1999. 1999 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <http://cdp.sagepub.com/content/8/5/156>
- [5] *Cíle udržitelného rozvoje SDG-s (2015-2030)*. Oficiální stránky českého fóra pro rozvojovou spolupráci [online]. ©2019, [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <http://www.fors.cz/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs/#.XLXxnbLiHs>
- [6] ČESKO, 2002. Zákon č. 198/2002 Sb., 24. května 2002. In: Sbíрка zákonů České republiky [online]. Částka 82, s. 4835-4839 [cit. 2019-03-12]. Dostupné po zadání čísla předpisu z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>
- [7] HUKUM ONLINE. *HAM dan Kebebasan Beragama di Indonesia* [online]. Hukum online com, ©2000-2019. [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://www.hukumonline.com/klinik/detail/cl6556/ham-dan-kebebasan-beragama-di-indonesia>
- [8] KINTARI. *Kintari – Indonésii blíž – Kurzy tance, taneční vystoupení, přednášky a další zážitky z Indonésie* [online]. ©2018, Kintari o.s. [cit. 2019-04-01]. Dostupné z: <https://kintari.org/>
- [9] PENÍZE.CZ. *Převodník měn – kalkulačka* [online]. Peníze.cz, ©2000-2019. [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/kalkulacky/prevod-men#prevod-men>
- [10] *Státní politika vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015-2020* [online]. ©2015, [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/statni_politika.pdf.
- [11] STOJANOV, Robert. *Rozvojové cíle tisíciletí*. In: rozvojovka [online]. Praha, 2011, ©[b.r.]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: <http://www.rozvojovka.cz/rozvojove-cile-tisicileti>

- [12] TOŽIČKA, Tomáš. *Od nenaplněných plánů k novým cílům*. Česko proti Chudobě [online]. ©2013 [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: https://www.ceskoprotichudobe.cz/pdf/od_nenaplnenych_planu_k_novym_cilum.pdf
- [13] ZÁŠKODNÁ, Helena. *Theoretical and empirical aspects of helping* [online]. 2015. Bratislava: Didaktis, 2015 [cit. 2019-03-16]. ISBN 978-80-8166-004-7. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/22/43/48/educational_and_didactic_2014-2.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ADRA	Mezinárodní humanitární organizace poskytující pomoc lidem v nouzi
AIDS	Syndrom získané poruchy imunity
aj.	a jiné
atd.	a tak dále
cit.	citováno
ČR	Česká republika
HDP	Hrubý domácí produkt
HIV	Virus lidské imunodeficiency
IAVE	Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí
Kč	česká koruna
MDG	Rozvojové cíle tisíciletí
např.	například
OSN	Organizace spojených národů
př.	příklad
resp.	respektive
SDGs	Cíle udržitelného rozvoje
tj.	to je
tzv.	tak zvaný
VŠ	vysoká škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Maslowova pyramida potřeb	22
Obrázek 2 Výzkumná jména.....	56
Obrázek 3 Postup analýzy dat.....	66
Obrázek 4 Schéma kategorií a subkategorií	67
Obrázek 5 Motivy českých mezinárodních dobrovolníků k výjezdu	80
Obrázek 6 Plánovaný výjezd dobrovolníků.....	82
Obrázek 7 Motivy k výběru mezinárodní dobrovolnické činnosti na Lomboku	83
Obrázek 8 Podpora a nepodpora dobrovolníků před výjezdem.....	84
Obrázek 9 Aspekty vnitřní motivace dobrovolníků.....	85
Obrázek 10 Motivace dobrovolníků k výjezdu přes Kintari.org	86
Obrázek 11 Očekávání dobrovolníků	87
Obrázek 12 Hodnotový žebříček	88
Obrázek 13 Motivace a demotivace dobrovolníků v průběhu jejich činnosti	90
Obrázek 14 Podpora v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti.....	92
Obrázek 15 Obtíže v průběhu mezinárodní dobrovolnické činnosti	93
Obrázek 16 Přínosy mezinárodní dobrovolnické činnosti.....	95
Obrázek 17 Důležitý aspekt mezinárodního dobrovolnictví	95
Obrázek 18 Doporučení	96

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přínosy mezinárodního dobrovolnictví dle R. Ujfalúšihó 32

Tabulka 2 Základní údaje o výzkumném souboru 57

SEZNAM PŘÍLOH

- PI Ukázka motivačního dopisu
- PII Interview 1
- PIII Interview 2
- PIV Ukázka interview
- PV Sebereflexe výzkumníka

PŘÍLOHA P I: UKÁZKA MOTIVAČNÍHO DOPISU

Vážená paní/Vážená paní,

Měla bych zájem o výuku dětí a všech ostatních v Indonésii, kterou organizuje Kintari. Činnost Kintari mě velmi oslovila. Líbí se mi způsob, kterým Kintari místním lidem pomáhá. Vidím v tom veliký smysl, jak pro nás, kteří se tohoto programu chceme zúčastnit, tak hlavně pro ty, kterým Kintari pomáhá.

Dle mého názoru, cítím, že bych pro Help Camp Lombok mohla být přínosem. Během svého života jsem se dostala do fáze, že mou cestou je právě práce s dětmi a také jsem se touto cestou vydala. Po studiu na gymnáziu a pomaturitním ročním studiu angličtiny jsem vystudovala předškolní pedagogiku a našla lásku k dětem, k jejich světu a k vyučování. Téma závěrečné práce mého studia jsem si vybrala Environmentální výchovu pro mateřské školy a na toto téma jsem se také při své práci dále vzdělávala na odborných seminářích. Myslím, že toto téma je právě úzce spojeno právě s Indonésií, kde bych mohla dětem pomoci najít k environmentální výchově cestu. Během studia pedagogiky a angličtiny jsem již pracovala na poloviční úvazek jako učitelka v mateřské škole. Po studiu jsem začala pracovat jako třídní učitelka v anglické třídě, zde je mou kolegyní právě rodilá mluvčí z Ameriky. Díky této zkušenosti jsem měla možnost shlédnout mnoho forem vyučování angličtiny, dětí, kteří nemají angličtinu jako jejich rodný jazyk. Neměl by pro mě být problém vést samostatné vyučování a plánování pedagogických činností. Jako učitelce jsou mi velmi blízké praktické formy vyučování, založené na respektu, pochopení a alternativních přístupech. Mezi mé oblíbené alternativní způsoby patří Montessori pedagogika. V pedagogickém vzdělávání pokračuji dál na vysoké škole, kde již nestuduji vyučování pouze dětí, ale studuji personalistiku a vzdělávání dospělých.

Dobrovolnictví v Indonésii jsem si vybrala právě proto, abych mohla někomu opravdu pomoci, ale velmi intenzivně si uvědomuji, že pomoc bude na obou stranách. Já mohu pomoci dětem/dospělým s angličtinou a se základním vzděláním, ale oni mě naučí vážit si toho, co mám, žít přítomností, nespěchat a zcela jistě mnoho dalších mnou ještě neobjevených věcí. Do Asie bych zavítala poprvé, ale uvědomuji si, jak moc rozdílný svět od Evropy Asie je. Jak mentalitou, tak čistotou. Myslím, že není možné se stoprocentně na tento obrovský rozdíl zcela připravit, ale přesně právě tento rozdíl je pro mě mou osobní výzvou. Asie je a vždy

byla oblast světa, která mě určitým způsobem k sobě táhne, a mám k ní blízko. Věřím, že bych pro Kintari mohla být přínosná.

Přikládám svůj životopis a jakékoliv případné dotazy, ráda zodpovím,

Sukarelawan

PŘÍLOHA P II: INTERVIEW 1

Ahoj sukarelawan X,
Apa kabar? Jak se máš?

Toto interview bude využito k mé diplomové práci, kterou píšu na téma Motivace dobrovolníků k mezinárodní dobrovolnické činnosti u Sasaků na Lomboku. Výsledky práce budou poskytnuty také Kintari.org a mohou tak přispět ke zkvalitnění práce s dobrovolníky.

Chtěla bych tě poprosit o tvůj souhlas k nahrávání našeho rozhovoru.

Součástí tohoto výzkumu je ještě také využití motivačního dopisu, který jsi psal/a před výjezdem na Lombok. Víím, že už jsi mi svůj souhlas dal/a, ale ráda bych tě poprosila, zda bychom ho mohli ještě nahrát.

Děkuji moc. Siap? Můžeme začít?

- I. Co děláš v ČR - pracuješ/studuješ?
- II. Máš již zkušenosti s mezinárodním dobrovolnictvím?
- III. Jak ses o mezinárodním dobrovolnictví na Lomboku dozvěděl/a?
- IV. Proč sis vybral/a Indonésii/Lombok?
- V. Na jak dlouho jsi vyjel/a?
- VI. Co tě motivovalo vyjet na mezinárodní dobrovolnictví na Lombok?
- VII. Proč Kintari.org?
- VIII. Jak tě motivovalo Kintari.org?
- IX. Co bylo tím zásadním popudem vyjet?
- X. Jak tě podporuje rodina/kamarádi/blízcí?
- XI. Problémy/stres před odjezdem?
- XII. Co očekáváš od dobrovolnictví na Lomboku?
- XIII. Je nějaké přání, které by sis chtěl/a v rámci dobrovolnictví tady na Lomboku splnit?
- XIV. Co by ses chtěl/a naučit během své dobrovolnické činnosti tady?

Je ještě něco co tě během našeho povídání napadlo a chtěl/a bys to rozvést?

Součástí tohoto výzkumu je ještě také druhý rozhovor, který bychom spolu udělali na konci tvé dobrovolnické činnosti. Souhlasíš prosím a můžu s tebou počítat?

Děkuji moc za tvůj čas a přeji ti, ať se ti tady na Lomboku líbí a daří se ti.

PŘÍLOHA P III: INTERVIEW 2

Ahoj Sukarelawan X,

apa kabar?

My se teď setkáváme na konci tvé dobrovolnické činnosti, abychom mohli realizovat druhý rozhovor, jehož výsledky poslouží k mé diplomové práci a Kintari.org. Mám tady zase nahrávací zařízení, a tak bych tě chtěla poprosit o tvůj souhlas k jeho záznamu.

Děkuji moc. Můžeme začít?

- I. Co tě motivovalo vyjet dobrovolničit na Lombok / prostřednictvím Kintari.org?
- II. Co to pro tebe znamenalo být dobrovolníkem/dobrovolnicí?
- III. Co tě dokázalo při práci motivovat?
- IV. Co ti dobrovolnictví přineslo do tvého osobního života?
- V. Změnila tvá dobrovolnická zkušenost nějak tvůj hodnotový systém?
- VI. Je něco co tě demotivovalo?
- VII. Co ti tady scházelo/chybělo?
- VIII. Co ti dobrovolnictví vzalo?
- IX. Co ti to dalo?
- X. Jak tě v průběhu dobrovolnické činnosti na Lomboku podporovalo tvé okolí?
- XI. Prožil/a jsi nějaký pocit bezraděje nebo vyčerpání?
- XII. Pochyboval/a jsi někdy v průběhu o svém rozhodnutí jet na dobrovolnickou činnost na Lombok?
- XIII. Jaká byla motivace od Kintari.org?
- XIV. Zažíval/a jsi při dobrovolnictví nějaký stres nebo frustraci?
- XV. Zažil/a jsi nějaké fyzické nebo psychické potíže?
- XVI. Motivuje dle tebe naše společnost k dobrovolnictví/mezinárodnímu dobrovolnictví?
- XVII. Dal/a by si Kintari.org radu, jak by více mohli motivovat lidi v rámci mezinárodního dobrovolnictví na Lomboku?

Je ještě něco, co bys chtěl/a rozvést nebo doplnit?

Já ti moc děkuji za tvůj čas a přeji hodně štěstí při dalších životních krocích.

PŘÍLOHA IV: UKÁZKA INTERVIEW

...

1. Co to pro tebe znamenalo být dobrovolníkem na Lomboku?

Hmmm... bylo to hodně, můžu říct, fajn. Byly momenty, které byly horší, když to tak řeknu, jako horší – spíš takový zoufalý občas, a někdy momenty, který byly fakt skvělý jako v podstatě. Nevím, jestli to mám přímo rozebírat?

-> Ano, určitě můžeš (E)

Ta byly věci, který mě třeba na tý výuce překvapily, tak třeba – někdy nějaký věci nefungovaly nebo ze začátku, když jsem hledala ty dobrý cesty, tak jakoby některý věci, jsem si říkala „joo, připravovala jsem to tři hodiny“, a pak to třeba nefungovalo jako jo (smích). A musím říct, že s postupem času bych si to naopak ráda spíš prodloužila skoro, protože mi přijde, že až po nějaký době vlastně člověk začne přicházet na to, jak k tomu vlastně přistupovat – začne jakoby znát ty děti, začne trochu individuálnějc, co a jak s nima, kdo je na jaký úrovni angličtiny, na koho se musí jak ... takže mi přijde, že teďka už jako začínám s těma dětma – že si vytváříme jakoby bližší vztah, a vlastně mě jakoby líto, že to teďka končí, protože teďka mi teprve přijde, že teprve teď je to v takovým tom rozkvětu, v podstatě, po takových – kolik to je, no po takových třech měsících. A tak mi přijde, že čím asi dýl, tím líp. Že třeba měsíc se člověk hledal a byly tam takový ty, kdy jsem se jakoby připravovala dlouho, a pak to jakože nevyšlo a říkala jsem si „ááá, tak jako“ ... a teď už jako vím, jak co má fungovat, jak co má prostě jít, co vědí, co nevědí .. Takže tohle určitě.

2. Co tě dokázalo při té práci motivovat?

Co mě motivovalo? Hm, asi ty samotný děti, hodně jakoby by ... ten jejich úsměv, jo nebo když jsem viděla, že je to baví, nebo když jsem viděla, že druhý den to opakujem a oni to pak vědí ... A pak třeba i poslední dobou se mi stávalo, že tu třídu, kterou jsem měla plnou kluků, tak jako to bylo ze začátku jako – jak to udělat (smích) – takže jako nějak pořádek a to, a teďka jako naposledy i ti kluci, kteří jsou jakoby drsnáci že jo, no jsou tam půlka pubertáči, půlka tohle to, tak pak přišli a i oni mě po té hodiny obejmuli. Což bylo ... prostě to byla taková – jako že si řekneš „jo, to je jakoby vono“, že jim to jakože dává něco, že je to baví ta výuka, že tam nejsou znudění, že si z toho něco vodnášej a tak no. Takže asi tohle to, no.

3. Co ti to přineslo do tvého osobního života?

Hmm, nevím jestli to souvisí jenom s dobrovolnictvím nebo celkově s pobytem tady, ale určitě poslední dobou vnímám takový ty věci, kdy člověk u nás něco vnímá něco jako samozřejmost, ale není to samozřejmost – kohoutkovou vodu, úroveň našeho vzdělání, zdravotnictví – to, že kdyby se člověku něco stalo, tak v Čechách pro tebe prostě přijede záchranka nebo něco, ale tady vlastně spoustu věcí, které my máme, tak tady nefungují – jako i nějaký hygienický podmínky – protože i já jsem si tady vlastně prošla tím, že jsem tady přes měsíc nefungovala kvůli tomu, že jsem tady chytla nějakou infekci a vlastně jsem pak měsíc střídavě ležela ... a to třeba jeden den ležela a tři dny fungovala a vlastně tady nebylo k sehnání něco takového normálního, jak bych se z toho mohla dostat – jako medicína. Pak u lékaře mi dali antibiotika, joo dobrý, ale jak bych si mohla své-pomoct v podstatě, ne – že v Čechách zajdu do obchodu a je tam spoustu věcí, ale tady vlastně je to strašně všechno omezený. Takže ty věci a ty možnosti tady vnímám hodně omezeně. ...

4. Co tě demotivovalo?

Hmmm... Co mě demotivovalo hodně občas bylo, hodně blbě se dělaly ty přípravy s tím, jaký je jakoby tady pro to ten materiál. To, že ty děti tady nemají jakoby prostě svoje pastelky, nebo cokoli, jako sešity, prostě cokoli ... takže kolikrát vlastně ty přípravy byly náročný tím pádem. No, náročný, prostě to co bych v Čechách vzala jako samozřejmost – „jo, tady to mám, tohle si pro ně připravím“ – tam si člověk může vymyslet cokoli a nemyslet na to, co k tomu je potřeba vlastně využít. Takže i kolikrát jsem si říkala, že bych mohla vymyslet něco, co by bylo fakt supr pro ty děti nebo jakým způsobem by se to dalo jako skombinovat, ale vlastně pak jsem přišla na to, že to tady jako moc nejde. Že některý věci jsou tady prostě nedostupný.

5. Co ti to dalo?

Dalo mi to spoustu věcí (smích). Od nějakého jako uvědomění. Naučila jsem se vlastně pracovat líp sama se sebou, líp komunikovat i třeba když se budu bavit tady třeba v rámci Kintari týmu, tak jsem se musela hodně učit komunikovat a vyhraňovat si sama sebe, protože přece jen tady člověk žije v jednom domě a přece jen je to takový hodně na těsno – že je tady zavřenej, jak v nějaké vile a já někdy potřebuje takové soukromí a tak, takže jsem se učila tohleto tady, jak se prostě vyhranit, jak jakoby říct, co přesně chci/nechci, takže v tomhle mě to osobnostně jakože hodně posunulo.

Pak co mi to dalo, určitě nový přátelství s místními, poznat, jak tady žijou, to je vlastně to, co jsem chtěla, tak to mi to určitě dalo. A spoustu krásnejch novejšch míst, zážitků a krásných západů slunce (smích) ... a taky ale je fakt, že mi to dalo trochu strachu v něčem – no když tady byly ty zemětřesení a když jsme vlastně vybíhali z baráku, tak já po tom posledním, protože jsem byla v baráku, tak to znělo, jak kdyby burácelo v tom baráku, jak bouřka vlastně, tak první dvě sekundy asi jako „co se děje“ a pak jsem si říkala „aha, tak poběžím asi ven“ a po tomto vím, teď už zase dobrý, ale po tom asi pět dní vždycky, když jsem slyšela ten zvuk, který by jako odpovídal tomu burácení, tak jsem vlastně hned reagovala, takovej ten reflex vlastně co člověk má. ...

6. Motivace od Kintari?

Hmmm... mě přišlo, že jsem tady trošku fungovala, jak nějaký dříví v lese jakoby (smích).

→ Co to znamená? (E)

Tak, že jsem jakoby byla hozena do té vody a plav. A mě to jakoby asi ani nevadilo, naopak mám tady ten způsob jako že ráda. Takže takový spontánní. Akorát vím, že v některých jakože věcech by bylo docela dobrý, kdyby ta podpora byla. Že když budu mluvit o tom, že když je tady jakože nějaký koordinátor, tak si myslím, že by bylo fajn, kdyby tak fungoval. Dobře, on mi ze začátku ukázal, dobře, tady je tohle místo, tady je tohle, tady se můžeš jít najít, takže takový ty základy. Ale třeba ve chvíli, kdy to bylo třeba s tím zdravotním stavem nebo třeba v momentě, kdy bylo potřeba něco do té školy, tak to tam moc nefungovalo no.

7. Dala bys Kintari radu ...

Já mám jako pocit, že ti lidi už s tou motivací jakoby přicházejí, já jako nespátřuji v motivaci velkej problém. Mi přijde, že ta motivace jakoby taková je. Většinou, když už ten člověk sem jede, tak ji jakože má. Spíš bych to vnímala, že nějaký ty informace by mohly být jakoby pro ten začátek lepší. Ale to už je jakože práce asi jak jsem říkala, že kdyby to tady fungovalo třeba ten člověk – koordinátor kdyby fungoval.

....

PŘÍLOHA V: SEBEREFLEXE VÝZKUMNÍKA

Do Indonésie na Lombok jsem vyjela v rámci mezinárodního dobrovolnictví prostřednictvím organizace Kintari.org na doporučení mé kamarádky Simony. Tato skutečnost souvisela také s tím, že jsem rok předtím vykonávala dobrovolnickou činnost v Keni, kam jsem se také chtěla vrátit. To mi nebylo bohužel umožněno kvůli tehdejší hrozbě teroristických útoků v zemi. Přestože jsem nikdy nad mezinárodním dobrovolnictvím v Asii nepřemýšlela, věděla jsem, že v této činnosti chci pokračovat a chci pomáhat a předávat své znalosti a dovednosti někde, kde lidé tolik možností nemají. Proto bylo mým hlavním motivem vyjet na Lombok pomoc sasackým dětem ve školách, které právě Kintari.org už několik let podporuje.

Kvůli tehdejší okolnostem jsem se sešla s Janou Wolfovou asi tři týdny před svým výjezdem. Uvedla jsem jí důvody a motivy pro výjezd do této části Asie, mezi které patřil především motiv pomoci. Jana mě na této schůzce seznámila s historií, filozofií i cíli organizace. Celý koncept mě fascinoval a dodal motivaci k výjezdu.

Následně jsem na Lombok vyjela. V průběhu mé činnosti mě motivovali nejen místní obyvatelé a děti, které jsem učila, ale také jsem získala nový motiv – poznat místní kulturu. Fascinoval mě přístup k životu místních lidí a schopnost bezproblémového soužití nejen několika etnik, ale také náboženství. Abych co nejvíce poznala, trávila jsem spoustu času s místními lidmi a snažila se seznámit s jejich každodenním životem, tradicemi a zvyky. Právě to mě motivovalo v mé další cestě životem, neboť jsem zažádala o možnost stipendijního studia v Indonésii, které jsem získala.

Dalo by se říct, že díky mezinárodnímu dobrovolnictví na Lomboku jsem získala nové zkušenosti i znalosti. Dobrovolnická činnost mi nabídla hlubší poznání kultury a také získání přátelství a nových sociálních vazeb, které se staly velmi silné, což můžu hodnotit teď s odstupem času. Dobrovolnická zkušenost v Indonésii mi domohla také k poznání sama sebe a inspirovala k mnohým změnám v mém životě.